

**Vilniaus universiteto Teisės fakulteto
Tarptautinės ir Europos Sąjungos teisės katedra**

Justino Linkevičiaus,
V kurso, Tarptautinės ir ES teisės
studijų atšakos studento

Magistro darbas

**Tarptautinis jūrų teisės tribunolas: jurisdikcijos problemos ir
ateities perspektyvos**

**(International Tribunal for the Law of the Sea: Jurisdiction Problems and
Future Perspectives)**

Vadovas: asist. Indrė Isokaitė

Recenzentas: asist. Rytis Satkauskas

Vilnius 2008

Turinys

Ižanga.....	2
1. Konvencijos ginčų sprendimo mechanizmas.....	5
2. Tribunolas kaip politinio kompromiso rezultatas	8
3. Tribunolo privalomosios jurisdikcijos pagal Konvenciją bendrosios problemos ir perspektyvos	10
3.1. Privalomoji jurisdikcija ir pareiškimai pagal 287 straipsnį	10
3.1.1. Privalomųjų procedūrų pasirinkimo laisvė ir jos ribos	10
3.1.2. Jurisdikcijos pagal 287 straipsnį daugialypumo vertinimas	11
3.1.3. Valstybių pareiškimai pagal 287 straipsnį	13
3.2. Konvencijos 281 ir 282 straipsnių įtaka privalomajai jurisdikcijai	18
3.2.1. Konvencijos 281 straipsnio taikymas <i>Southern Bluefin Tuna</i> byloje	19
3.2.2. Konvencijos 282 straipsnio interpretavimas <i>MOX Plant</i> byloje.....	23
3.2.3. Konvencijos 282 straipsnis ir pareiškimai dėl jurisdikcijos pagal Tarptautinio Teisingumo Teismo statuto 36 straipsnio 2dalį	28
3.3. Apribojimų pagal 297 straipsnį ir pasirenkamų išimčių pagal 298 straipsnį problematika	30
4. Tribunolo privalomosios jurisdikcijos pagal Konvencijos 290 ir 292 straipsnius apimtis.....	34
4.1. Jurisdikcija skiriant laikinasias apsaugos priemones (290 straipsnis)	34
4.1.1. <i>Prima facie</i> jurisdikcijos nustatymas	34
4.1.2. Neatidėliotinas situacijos pobūdis.....	40
4.2. Jurisdikcija laivų ir įgulų paleidimo nedelsiant bylose (292 straipsnis)	47
4.2.1. Jurisdikcijos pagal 292 straipsnį apimtis	48
4.2.2. Pareiškimo pateikimas – laivo vėliavos valstybės ar jos vardu	53
4.2.3. Laivo konfiskavimo nacionalių procedūrų pagrindu pasekmės.....	57
Išvados	61
Literatūros sąrašas.....	63
Santrauka.....	69
Summary	70

Ižanga

Dauguma darbų, nagrinėjančių tarptautinės jūrų teisės problemas, atkreipia dėmesį į specifinį šios srities reguliavimo objektą. Tai vandenynai, kurie sudaro šiek tiek daugiau kaip dvi trečiąsias žemės paviršiaus, ir kurie yra pats svarbiausias planetos turtas. Viso pasaulio populiacija, įskaitant ir žmonių, priklauso nuo vandenynų: žmonija naudojami jūros gyvaisiais ištekliais maistui; vandenynai palaiko žemės klimato stabilumą; tai svarbiausias faktorius išlaikant deguonies ir anglies dvideginio pusiausvyrą atmosferoje; be to, jūra – tai svarbiausia priemonė susisiekimui ir transportavimui tarp kontinentų. Kiekviena valstybė vandenynuose turi ekonominių, politinių, strateginių ir kitų interesų, kurie gali pasireikšti įvairiais būdais – žvejyba, transportavimu, mineralų gavyba, moksliniais tyrinėjimais ir kt. Tačiau vandenynų ištekliai nėra neišsenkantys, neišnykstantys ir beribiai, todėl yra saugomi jūros ir vandenynų režimo, derinančio valstybių interesus.

Pagrindinis vandenynų reguliavimo instrumentas – 1982 m. Jungtinių Tautų jūrų teisės konvencija (toliau – Konvencija),¹ nustatanti skirtingų jūrų erdvių teisinius režimus, valstybių bei kitų subjektų teises ir pareigas, ginčų sprendimo mechanizmą. Ši Konvencija viena iš nedaugelio tarptautinių universalių sutarčių, numatančių privalomąją jurisdikciją ginčams, kylantiems dėl jos interpretavimo ir taikymo. Tokios ginčų sprendimo sistemos sukūrimas laikomas vienu iš svarbiausių žingsnių tarptautinėje teisėje.² Konvencija unikali tuo, kad numato ir derina įvairius ginčų sprendimo būdus bei plačią šalių pasirinkimo laisvę: nuo tradicinių diplomatinių ginčo sprendimo metodų iki privalomojo ginčų sprendimo. Be to, Konvencija sukuria naują nuolatinę teisminę instituciją – Tarptautinį jūrų teisės tribunolą (toliau – Tribunolas), taip suteikdama naujų galimybių sprendžiant tarptautinius ginčus, susijusius su jūrų teise.

Konvencija numato gana plačią Tribunolo jurisdikciją. Tribunolui gali būti perduoti valstybių ginčai, susiję su jūros ribų nustatymu, žvejyba, laivyba, jūros tarša bei kiti ginčai, susiję su Konvencijos aiškinimu ar taikymu, taip pat ginčai dėl tarptautinių susitarimų, susijusių su Konvencijos tikslais, aiškinimo ar taikymo, jei jie perduoti pagal tokį susitarimą. Be to, Tribunolas turi privalomąją jurisdikciją ginčams dėl areštuotų laivų

---

¹ priimta 1982 m. gruodžio 10 d., įsigaliojo 1994 m. lapkričio 16 d., šiuo metu Konvencijos dalyvėmis yra 155 valstybės <http://www.un.org/depts/los/reference_files/status2007.pdf>; Lietuvos ratifikuota nuo 2003 m. rugsėjo 9 d., įsigaliojo nuo 2003 m. gruodžio 12 d. (Valstybės žinios, 2003-11-13, Nr. 107-4786).

² Alan E. Boyle. Dispute Settlement and the Law of the Sea Convention: Problems of Fragmentation and Jurisdiction. *The International and Comparative Law Quarterly*, Vol. 46, No. 1 (Jan.,1997) p. 37; Bernard H. Oxman. The rule of Law and the United Nations Convention on the Law of the Sea. *The European Journal of International Law*, Vol. 7 (1996) No. 3, p. 367.

ir įgulų paleidimo nedelsiant ir privalomąją jurisdikciją paskirti laikinas priemonės laukiant arbitražo sudarymo. Tribunolui taip pat numatyta jurisdikcija spręsti ginčus tarp valstybių, Tarptautinės jūros dugno institucijos, valstybinių įmonių, juridinių ir fizinių asmenų, kylančius dėl jūros dugno eksploatavimo. Galiausiai, Tribunolui numatyta galimybė teikti konsultacines išvadas kreipiantis Tarptautinei jūros dugno institucijai ar kitoms institucijoms, jei tai numato su Konvencijos tikslais susijęs susitarimas.

Per beveik dvylika darbo metų Tribunolą pasiekė penkiolika bylų. Iš pirmo žvilgsnio tai gana nemažas skaičius. Vis dėlto tik dvi bylos buvo pateiktos dėl ginčo esmės, iš kurių tik vienoje buvo priimtas sprendimas, o Tribunolo praktika iki šiol daugiausiai susijusi su dvejomis bylų kategorijomis – laivų paleidimu nedelsiant ir laikinųjų priemonių paskyrimu laukiant arbitražo sudarymo. Žvelgiant į Konvencijoje reglamentuojamų klausimų gausą, akivaizdu, kad Tribunolo jurisdikcijos potencialas nėra pilnai išnaudojamas. Konvencijos XV dalyje įtvirtintas sudėtingas ginčų sprendimo mechanizmas, jo problematika bei naujojo Tribunolo atsiradimas yra plačiai aptariami tarptautiniu mastu. Deja, Lietuvos autorių nuomonių šiuo aktualiu klausimu pasigendama. Iki šiol nors ir buvo nagrinėjami bendrieji tarptautinės jūrų teisės klausimai (klasikinės jūrų teisės vystymosi raida, atskirų jūros erdvių režimai ir pan.),³ tačiau neužsimenama nei apie Konvencijos ginčų sprendimo nuostatų apskritai, nei juo labiau apie naujo Tribunolo reikšmę. Pažymėtina, kad Lietuva yra ne tik Konvencijos dalyvė, bet ir pakrantės valstybė, turinti senas žvejybos tradicijas, patogų išėjimą į jūrą, nemažą laivyną ir gerus tarptautinius ryšius. Dėl šių veiksnių jūrų teisės problemos apskritai ir problemos, susijusios su ginčų sprendimu tarptautinėje jūrų teisėje, yra itin aktualios.

Taigi šio darbo objektas – Konvencijos XV dalyje numatytos Tribunolo privalomosios jurisdikcijos ginčams dėl Konvencijos aiškinimo ar taikymo apimties ir susijusių bendrųjų problemų analizė bei Tribunolo privalomosios jurisdikcijos, numatytos Konvencijos 290 ir 292 straipsniuose, apimties analizė. Tad šio magistro darbo tema yra nauja, ir išsiskiria tuo aspektu, kad Lietuvoje šia tematika moksliniai tyrimai iki šiol nebuvo atlikti.

Siekiant visapusiškai išnagrinėti tyrimo objektą, keliami šie tikslai: apžvelgti Konvencijos XV dalyje numatytą ginčų sprendimo mechanizmą, jo reikšmę, susiformavimo prielaidas ir išskirti Tribunolo atsiradimą sąlygojusius aspektus; išanalizuoti Konvencijos 287 straipsnio šalims suteiktos pasirinkimo laisvės problematiką bei Tribunolo jurisdikcijos apimtį, atsižvelgiant į pagal šį straipsnį valstybių pateiktus

---

³ S. Katuoka. *Tarptautinė jūrų teisė: monografija*. Vilnius: Eugrimas, 1997, 230 p.

pareiškimus; išanalizuoti Konvencijos 281 ir 282 straipsnių taikymo praktikoje aspektus; įvertinti 297 ir 298 straipsniuose numatytų išimčių problematiką; išanalizuoti Tribunolo praktiką bylose, susijusiose su laikinųjų priemonių paskyrimu ir išskirti pagrindinių kriterijų skiriant šias priemones vertinimo tendencijas; analizuojant Tribunolo praktiką laivų paleidimo nedelsiant bylose, nustatyti Tribunolo jurisdikcijos pagal 292 straipsnį apimtį.

Siekiant įgyvendinti šiuos tikslus, naudotasi istoriniu metodu nustatant, Konvencijos privalomojo ginčų sprendimo mechanizmo formavimosi bei Tribunolo atsiradimo prielaidas. Statistinis metodas naudotas vertinant Konvencijos valstybių šalių pareiškimus dėl jurisdikcijos. Lingvistinis metodas – vertinant 281 ir 282 straipsnių taikymo kriterijus. Lyginamasis metodas – vertinant Tribunolo ypatumus kitų teisminių institucijų atžvilgiu; lyginant laikinųjų priemonių paskyrimo kriterijus, susiformavusius Tribunolo ir Tarptautinio Teisingumo Teismo praktikoje; perteikiant skirtingas autorių nuomones įvairiais probleminiais klausimais. Loginis ir sisteminis – nagrinėjama aspektais analizuojant Tribunolo ir arbitražų praktiką, atsižvelgiant į sprendimuose išdėstytus motyvus, pateiktas teisėjų atskiras nuomones ir pareiškimus, aktualius mokslinius straipsnius.

Darbe remtasi įvairaus pobūdžio literatūra. Išskirtini garsių jūrų teisės specialistų R. Churchill, V. Lowe, B. H. Oxman, A. E. Boyle, J. I. Charney, T. Treves, S. Rosenne, R. Rayfuse, C. Romano, F. Wegelein ir kt. moksliniai darbai, straipsniai. Daugiausia remtasi viena iš naujausių monografijų – N. Klein „Dispute Settlement in the UN Convention on the Law of the Sea“, taip pat aktualiais mokslinių žurnalų „The International Journal of Marine and Coastal Law“, „The American Journal of International Law“, „The International and Comparative Law Quarterly“, „Ocean Development & International Law“ ir kt. straipsniais.

1. Konvencijos ginčų sprendimo mechanizmas

Konvencijos XV dalis nustato sudėtingą ginčų, susijusių su jūrų teisės klausimais, apimančiais daugiau nei 300 Konvencijos straipsnių (taip pat tarptautinius susitarimus, susijusius su Konvencijos tikslais⁴), sprendimo mechanizmą tarp Konvencijos dalyvių (tai pat ir ne dalyvių⁵). Konvencijos XV dalis susideda iš trijų skyrių. Pirmajame nustatomos ginčų sprendimo taisyklės, kurios yra plačiai pripažintos tradicinėje tarptautinėje viešojoje teisėje – šalių pareiga spręsti ginčus taikiai, pareiga apsikeisti nuomonėmis, kitų šalių tarpusavio susitarimų pirmenybė, taikinamoji procedūra. Antrajame įtvirtinamos privalomosios ginčų sprendimo procedūros, numatančios įpareigojančius sprendimus. Trečiajame – numatomi tam tikri apribojimai bei išimtys iš privalomųjų ginčų sprendimo procedūrų.

Konvencijos ginčų sprendimo mechanizmas išsiskiria dviem esminiais bruožais: pirma, jis suteikia galimybę inicijuoti procedūras bet kurios ginčo šalies prašymu nereikalaujant atskiro šalių susitarimo⁶ ir, antra, tokių procedūrų priimtas sprendimas yra galutinis ir jį privalo vykdyti visos ginčo šalys.⁷ Taigi Konvencijos XV dalies 2 skyriuje įvedamos reikšmingos ginčų sprendimo tarptautinėje viešojoje teisėje naujovės. Dėl šių priežasčių šis skyrius dažniausiai vertinamas kaip XV dalies šerdis.⁸

Ironiška, tačiau pirminis pasiūlymas įtraukti privalomasias ginčų sprendimo procedūras buvo pateiktas valstybės, kuri iki šiol nepasirašiusi Konvencijos – Jungtinių Amerikos Valstijų.⁹ 1974 m. savo pastabose Trečiosios JTO jūrų teisės konferencijos ginčų sprendimo darbo grupei JAV pateikė tokią savo poziciją:

„Privalomasis ginčų sprendimas yra naujo vandenynų režimo pasaulyje pagrindas. Jeigu valstybės negali susitarti dėl taikaus ginčų sprendimo (įvykdyti šios pareigos) ir vykdyti priimtų sprendimų, tai visi Konvencijos

---

⁴ Konvencijos 288 straipsnio 2 dalis

⁵ Konvencijos 288 straipsnio 2 dalis nenustato, kad ginčo šalys turi būti Konvencijos dalyvės. Taigi 287 straipnyje numatytoms institucijoms ginčą gali perduoti ir trečiosios valstybės.

⁶ Konvencijos 286 straipsnis.

⁷ Konvencijos 296 straipsnis.

⁸ pvz., pasak Oxman, visa esmė slypi Konvencijos 286 straipsnyje. Visa kita yra tik kompromiso, kuris turėjo būti padarytas, kad apskritai būtų pasiektas pritarimas privalomasias procedūras įtraukti į Konvenciją, o ne išdėstyti papildomame protokole, pasekmė. Bernard H. Oxman. The rule of Law and the United Nations Convention on the Law of the Sea. *The European Journal of International Law*, Vol. 7 (1996) No. 3, p. 367.

⁹ Pagrindinė to priežastis – JAV kaip industrinės valstybės prieštaravimai jūros dugno režimui, įtvirtintam Konvencijos XI dalyje. Tačiau toks ekonominių interesų iškėlimas paneigia ne tik Konvencijos esmę, svarbiausiems jūrų klausimams suteikiant antrinę reikšmę, bet ir visą derybų eigą. John R. Stevenson; Bernard H. Oxman. The Future of the United Nations Convention on the Law of the sea. *The American Journal of International Law*, Vol. 88, No. 3 (Jul., 1994), p.489-490

nustatomi teisių ir pareigų standartai netenka praktinės reikšmės. Turi būti sukurta tokia sistema, kuri užtikrintų Konvencijoje įtvirtintų teisių ir pareigų laikymąsi“.¹⁰

Taigi viena iš svarbiausių priežasčių, paskatinusių į Konvenciją įtraukti nuostatas dėl privalomo ginčų sprendimo, buvo efektyvaus įsipareigojimų vykdymo užtikrinimas. Kita priežastis – siekis sukurti tokį mechanizmą, kuris garantuotų Konvencijos teksto integralumą,¹¹ užtikrindamas vienodą jos nuostatų interpretavimą, ir kartu apsaugodamas nuo vienašališkų interpretacijų¹². Tokiu būdu siekta išlaikyti šalių kompromisą (svarbiausi klausimai susiję su išskirtinės ekonominės zonos režimu), pasiektą derybų metu. Pavyzdžiui, privalomas ginčų sprendimas ypač užtikrina, kad būtų išlaikytas tinkamas balansas tarp pakrantės valstybių jurisdikcijos ir kitų valstybių navigacijos laisvės. Tai taip pat tinkamas būdas taikiai ir efektyviai reaguoti į perdėtus pakrantės valstybių reikalavimus ir pretenzijas.¹³ Konvencijos integralumas pabrėžiamas ir jos preambulėje, pažymint, kad „jūrų erdvės problemos yra glaudžiai tarpusavyje susijusios ir turi būti nagrinėjamos kaip visuma“, o taip pat draudžiant daryti išlygas ir išimtis, bei pakeitimus, kurie paveiktų kitų šalių teises.¹⁴ Tai atspindi holistinį požiūrį į jūrų erdvių klausimus, bei šalių norą išlaikyti Konvencijos integralumą.¹⁵ Literatūroje dažnai pabrėžiama, kad Konvencija derybose buvo priimta konsensu kaip pritarimas bendram „pasiūlymų paketui“.¹⁶ Taigi privalomojo ginčų sprendimo mechanizmo funkcija apsaugoti tokį specialųjį Konvencijos statusą yra ypatingai reikšminga. Kita vertus, toks mechanizmas ne tik iš esmės užkertą kelią vienašališkoms interpretacijoms, bet ir, įvesdamas autoritetingas institucijas, sukuria progresyvaus Konvencijos aiškinimo ir tarptautinės jūrų teisės vystymo perspektyvas.

---

¹⁰ A.O. Adede. *The System for Settlement of Disputes under the United Nations Convention on the Law of the Sea, A Drafting History and a Commentary.* (1987), p. 15.

¹¹ Natalie Klein. *Dispute Settlement in the UN Convention on the Law of the Sea.* Cambridge Studies in International and Comparative Law (No. 39), 2005, p. 52.

¹² Apie vienašalių interpretacijų ir veiksmų įtaka jūrų teisei žr. Alan Boyle. *EU Unilateralism and the Law of the Sea, Introduction: Unilateralism in the Law of the Sea.* *The International Journal of Marine and Coastal Law*, Vol. 21, No. 1, 2006, p. 15-20. Autorius daro išvadą, kad tais atvejais, kai yra pasiekiamos privalomosios ginčų sprendimo procedūros, vienašališkumas yra ypatingai rizikinga strategija, kadangi tokių veiksmų pasekmės gali pasireikšti ne tik kitų valstybių protestu, bet ir galimu bylos pralaimėjimu inicijavus privalomąsias procedūras. Pakeitimai gali būti padaryti, tačiau ne vienašališku veiksmu, o susitarimu.

¹³ John R. Stevenson, Bernard H. Oxman. *The Future of the United Nations Convention on the Law of the Sea.* *The American Journal of International Law*, Vol. 88, No. 3 (Jul., 1994), p. 494.

¹⁴ Konvencijos preambulės 3 pastraipa, 309 straipsnis, 311 straipsnio 3 dalis.

¹⁵ D. Freestone; R. Barnes; D. Ong. *The Law of the Sea: Progress and Prospects.* 2006, p. 3.

¹⁶ T. y. atsižvelgiant ne tiek į atskiras problemas, kiek į jų visumą.

Be jau minėtų priežasčių, besivystančios valstybės privalomos jurisdikcijos mechanizmą matė kaip diplomatijos įrankį, suteikiantį daugiau galios tarptautinėje arenoje. Jos tikėjo, kad privalomos jurisdikcijos mechanizmas, iškilus ginčams dėl Konvencijoje įtvirtintų teisių, sumažintų didžiųjų valstybių politinio, ekonominio ir karinio spaudimo riziką bei suteiktų lygias teises.¹⁷ Iš kitos pusės, toks mechanizmas iš tikrųjų gali būti naudingas įrankis galingųjų valstybių vyriausybėms slopinti savo politinius procesus, kadangi atsiranda grėsmė, jog prisiimti tarptautiniai įsipareigojimai bus įgyvendinti per privalomąsias ginčų sprendimo procedūras.

Nors Konvencijos ginčų sprendimo mechanizmo privalomosios procedūros ir laikomos ypatinga naujove tarptautinėje teisėje, tačiau, dažnai akcentuojama, kad jos yra tik antrinės reikšmės.¹⁸ Pagrindinius ginčų sprendimo principus įtvirtina pirmasis XV dalies skyrius, todėl šis, o ne XV dalies antrasis, turėtų būti laikomas Konvencijos mechanizmo šerdimi. Pirmiausiai šalys turi laikytis bendrųjų principų:¹⁹ pareigos spręsti ginčus tik taikiomis priemonėmis,²⁰ laikantis Jungtinių Tautų Chartijos nuostatų²¹ ir siekiant sprendimo joje nurodytomis priemonėmis²², nedelsdamos pasikeisti nuomonėmis,²³ nepiktinaudžiauti teisėmis²⁴. Be to, Konvencija šalims palieka galimybę bet kuriuo metu susitarti ginčą spręsti bet kokiomis kitomis pasirinktomis taikiomis priemonėmis, kurios pripažįstamos tarptautinėje teisėje.²⁵ Tai netgi palieka šalims galimybę perduoti kilusį ginčą spręsti kitai nei pirminė teisminei institucijai net jau inicijavus procedūrą. Vis dėlto tikimybė, kad šalims pavyks pasiekti tokį susitarimą, kai ginčas jau paskirtas konkrečiam teismui ar tribunolui, yra menka.

Iš tikrųjų pagrindinis Konvencijos XV dalies 1 skyriaus tikslas yra užtikrinti, kad ginčai, susiję su šios Konvencijos aiškinimu ar taikymu, būtų sprendžiami taikiomis priemonėmis ir nebūtinai pagal 2 skyriuje nustatytą privalomąjį mechanizmą. Taip Konvencija numato plačią šalių pasirinkimo laisvę. Tik nepavykus ginčo išspręsti šalių pasirinktais būdais tampa svarbus Konvencijos XV dalies 2 skyrius, numatantis sudėtingą

---

¹⁷ Natalie Klein. *Dispute Settlement in the UN Convention on the Law of the Sea*. Cambridge Studies in International and Comparative Law (No. 39), 2005, p. 52-53.

¹⁸ R. R. Churchill; A. V. Lowe. *The Law of the Sea*, Section 19.

¹⁹ Arnd Bernaerts. *Bernaerts' Guide to the 1982 United Nations Convention on the Law of the Sea: Including the text of the 1982 UN Convention & Agreement Concerning Part XI of 1994*. 329 p. <<http://www.bernaerts-unclos.de/>>

²⁰ Konvencijos 279 straipsnis.

²¹ ypač JT Chartijos 2 straipsnio 3 dalies: „Visos narės tarptautinius ginčus sprendžia taikiomis priemonėmis taip, kad nekeltų grėsmės tarptautinei taikai bei saugumui ir teisingumui.“

²² Pagal 33 straipsnio 1 dalį: „derybomis, tyrimu, tarpininkavimu, sutaikinimu, arbitražu, teismo sprendimu ir kreipdamosi į regionines institucijas ar vadovaudamosios regioniniais susitarimais bei kitomis jų nuožiūra pasirinktomis taikiomis priemonėmis“.

²³ Konvencijos 283 straipsnis.

²⁴ Konvencijos 300 straipsnis.

²⁵ Konvencijos 280 straipsnis.

privalomąjį ginčų sprendimo mechanizmą. Be to, pastarojo taikymas dar priklauso nuo 3 skyriuje numatytų išimčių. Toks lankstumas yra kompromiso pasiekto derybų Trečiosios jūrų teisės konferencijos metu rezultatas, kurio vienas iš „vaisių“, be to, yra naujo tribunolo atsiradimas.

2. Tribunolas kaip politinio kompromiso rezultatas

Tarptautinis jūrų teisės tribunolas – nauja tarptautinė teisminė institucija įsteigta pagal Konvencijos 287 straipsnio 1(a) dalį ir VI priedą bei pradėjusi egzistuoti įsigaliojus Konvencijai.²⁶

Šio Tribunolo atsiradimą iš esmės sąlygojo istoriniai, politiniai ir teisiniai motyvai.²⁷ Žvelgiant iš istorinės perspektyvos, derybų dėl Konvencijos priėmimo laikotarpiu buvo jaučiamas žymus nusivylimas ne tik tradicine tarptautine jūrų teise, bet tarptautine teise ir jos institucijomis apskritai, ypač iš naujai susikūrusių nepriklausomų valstybių pusės. Vis dar buvo jaučiamas Afrikos valstybių nusivylimas Tarptautiniu Teisingumo Teismu, kuris atmetė jų reikalavimus, atsisakydamas nagrinėti ginčus iš esmės.²⁸ Kai kurios valstybės apskritai labai kritiškai žvelgė į Teismo jurisprudenciją, struktūrą, teisėjų skyrimą ir kitus formalumus.²⁹ Naujai susikūrusios nepriklausomos valstybės buvo nepatenkintos tuo, kad nebuvo pakankamai atstovaujami jų interesai. Šios valstybės siekė naujo jūrų režimo bei institucijų, kurių kūrime ir valdyme atsispindėtų jų dalyvavimas. Kadangi pagrindinis uždavinys buvo sukurti tokį jūrų režimą, kuris būtų priimtinas visai tarptautinei bendrijai ir plačiai ratifikuojamas bei gerbiamas, didžiosios jūrinės valstybės³⁰ pateikė siūlymus dėl naujos nuolatinės teisminės institucijos – Tribunolo įsteigimo.

Kita vertus, dauguma valstybių reikalavo, kad, jei būtų įvesta jurisdikcija dėl Jūros Dugno Institucijos sprendimų ir veiksmų peržiūrėjimo, ji būtų suteikta tribunolui, kuris būtų įsteigtas Konvencijos ir renkamas jos narių. Be to, jūrinės valstybės siekė, kad

---

²⁶ Pirminiai žingsniai 1994-1995 m. steigiant Tribunolą žr. Shabtai Rosenne. Establishing the International Tribunal for the Law of the Sea. *The American Journal of International Law*, Vol.89, No.4. (Oct., 1995), p. 806-814.

²⁷ Bernard H. Oxman. The rule of Law and the United Nations Convention on the Law of the Sea. *The European Journal of International Law*, Vol. 7 (1996) No. 3, p. 369.

²⁸ South West Africa Cases (*Ethiopia v. South Africa; Liberia v. South Africa*), Judgment of 18 July 1966, I.C.J. Reports 1966, p. 6; Case concerning the Northern Cameroons (*Cameroon v. United Kingdom*), Preliminary Objections, Judgment of 2 December 1963: I.C. J. Reports 1963, p. 15.

²⁹ Tai puikiai iliustruoja Kubos ir Bisau Gvinėjos ginčo procedūros pasirinkimas pagal 287 straipsnį. Šios valstybės nesuteikė pirmumo nei Tribunolui nei arbitražui, tačiau specialiai pareiškė, kad nepripažįsta Teismo jurisdikcijos jokiems ginčams. <http://www.un.org/Depts/los/settlement_of_disputes/choice_procedure.htm>

³⁰ Vėlgi JAV buvo viena iš pirmųjų pateikusių siūlymus dėl jūros dugno institucijos ir tribunolo sukūrimo.

naujas nuolatinis tribunolas galėtų imtis skubių veiksmų užtikrinant greitą laivų paleidimą ir skiriant laikinas apsaugos priemones. Pasiiekti kompromisą, kad šios funkcijos būtų perduotos Tarptautiniam Teisingumo Teismui nebuvo jokių galimybių, todėl Tribunolo kaip naujos nuolatinės teisminės institucijos sukūrimas politiškai buvo pageidaujamas ir netgi būtinas.

Teisiniu požiūriu dalis valstybių (tarp jų ir JAV) siekė, kad suinteresuoti privatūs subjektai turėtų galimybę tiesiogiai dalyvauti ginčų, susijusių su jūros dugno eksploatavimu ir laivų paleidimu nedelsiant, sprendime. Tarptautinis Teisingumo Teismas šiuo aspektu vėlgi nebuvo tinkamas, kadangi čia bylos šalimis gali būti tik valstybės, o ne privatūs asmenys.

Taigi kaip matyti, vienos valstybės naują tribunolą matė kaip lygiavertę ar netgi pranašesnę nei Tarptautinis Teisingumo Teismas ar arbitražas teisminę instituciją ir siekė, kad šiai institucijai būtų suteikta privaloma jurisdikcija spręsti visus ginčus kylančius dėl Konvencijos taikymo ar aiškinimo. Tuo tarpu kitos valstybės naują tribunolą siejo tiesiog su specifinių funkcijų jam priskyrimu ir vykdymu. Tokiu būdu buvo pasiektas kompromisas: greta jau įprastų tarptautinėje teisėje ginčų sprendimo būdų (Tarptautinio Teisingumo Teismo ir arbitražo) atsirado naujas specialus tribunolas, kuriam suteikta gana plati jurisdikcija, apimanti tiek bendrai visus jūrų teisės klausimus, tiek nustatanti naujas specifines išimtinai jam priskirtas procedūras.

3. Tribunolo privalomosios jurisdikcijos pagal Konvenciją bendrosios problemos ir perspektyvos

3.1. Privalomoji jurisdikcija ir pareiškimai pagal 287 straipsnį

3.1.1. Privalomųjų procedūrų pasirinkimo laisvė ir jos ribos

Valstybėms yra suteikta plati laisvė³¹ pasirinkti konkrečią pageidaujamą privalomąją procedūrą. Konvencijos 287 straipsnis nustato keturis ginčo sprendimo būdus – Tribunolą (įsteigtą pagal VI priedą), Tarptautinį Teisingumo Teismą, arbitražą (sudarytą pagal VII priedą) ir specialų arbitražą (sudarytą pagal VIII priedą priede nurodytoms ginčų kategorijoms)³² – suteikdamas valstybėms laisvę pasirinkti vieną iš šių būdų ar jų kombinaciją. Tai padaryti valstybės gali pasirašydamos, ratifikuodamos ar prisijungdamos prie Konvencijos arba bet kuriuo metu vėliau pateikdamos rašytinį pareiškimą.

Tam tikra apimtimi Konvencijos 287 straipsnyje numatyta pareiškimų sistema galėtų būti lyginama su pareiškimų dėl Tarptautinio Teisingumo Teismo jurisdikcijos pagal jo Statuto 36 straipsnio 2 dalį mechanizmu.³³ Tačiau šios sistemos iš esmės skiriasi keliais lemiamais aspektais. Pirma, nesant pareiškimų pagal Konvencijos 287 straipsnį, tai neužkerta privalomųjų procedūrų iniciavimo. Šiuo atveju yra taikoma arbitražo procedūra. Antra, darant pareiškimus pagal Konvencijos 287 straipsnį nėra galimos jokios išlygos, šalys turi nurodyti tik priimtina ginčų sprendimo procedūrą.³⁴ Galiausiai, šie pareiškimai suteikia tik jurisdikciją ginčams, susijusiems su Konvencijos aiškinimu ar taikymu, spręsti.

287 straipsnio prasme Tarptautinis Teisingumo Teismas, Tribunolas, ir arbitražas yra konkuruojančios dėl jurisdikcijos ginčų sprendimo institucijos, kadangi kiekviena valstybė šalis laisva valia rašytiniu pareiškimu renkasi instituciją, kuriai ji teikia prioritetą

---

³¹ R. R. Churchill, A. V. Lowe. *The Law of the Sea*, Section 19.

³² Eilės tvarka, kuria Konvencijoje išdėstyti šie ginčų sprendimo būdai, neturi jokios reikšmės ir neišreiškia valstybių preferencijos dėl vieno ar kito forumo tinkamumo. A. O. Adede. *Settlement of Dispute Arising Under the Law of the Sea Convention*. *The American Journal of International Law*, Vol. 69, No. 4. (Oct., 1975), p. 805. Nors, pasak 3-sios Jūrų Teisės Konferencijos prezidento, Tribunolas kaip naujai sukurta teisminė institucija, turinti jurisdikciją visiems jūros teisės klausimams spręsti, nusipelno būti sąrašė kaip pirma iš alternatyvų. Natalie Klein. *Dispute Settlement in the UN Convention on the Law of the Sea*. *Cambridge Studies in International and Comparative Law* (No. 39), 2005, p. 54.

³³ Philippe Gautier. *The International Tribunal for the Law of the Sea: Activities in 2004*. *Chinese Journal of International Law*, (2005), Vol. 4, No. 1, p. 192.

³⁴ Tiesa, šalys gali atskiroms ginčų kategorijoms numatyti skirtingus ginčų sprendimo būdus. Be to, jos turi galimybę pareiškimu pasirinkti 298 straipsnyje numatytas išimtis iš privalomosios jurisdikcijos apskritai.

ginčo atveju. Taigi kur atsidurs ginčas priklausu nuo valstybių pareiškimų, kurie konkrečiu atveju gali būti skirtingi. Bendrasis principas tas, kad valstybė narė gali pradėti privalomąsias procedūras vienašaliu prašymu, jei ginčo šalys pareiškimuose pasirinko tą pačią ginčo sprendimo procedūrą. Tais atvejais, kai viena iš šalių apskritai neišreiškė savo valios, arba jeigu abiejų ginčo šalių pareikšti prioritetai nesutampa, preziumuojama, kad šalys pasirinko arbitražą, sudaromą pagal VII priedą.³⁵ Taigi nors iš pirmo žvilgsnio Konvencija ir įtvirtina plačią valstybių pasirinkimo laisvę, tačiau ji yra gana ribota, kadangi konkrečiu atveju priklausu nuo to, kokį ginčo sprendimo būdą bus pasirinkusios abi ginčo šalys.³⁶

3.1.2. Jurisdikcijos pagal 287 straipsnį daugialypumo vertinimas

Tokia plati ginčų sprendimo būdų įvairovė, ir ypatingai naujo Tribunolo įsteigimas, kai kurių tarptautinės teisės specialistų buvo vertinami gana kritiškai. Vieni nuogaštavo, kad naujo Tribunolo įkūrimas sumažins Tarptautinio Teisingumo Teismo kaip pagrindinio Jungtinių Tautų teisminio organo vaidmenį ir tai sukels rimtą tiek tarptautinės jūrų, tiek bendrai tarptautinės teisės fragmentiškumo grėsmę.³⁷ Keletas Teismo teisėjų atkreipdami dėmesį į skirtingų teisminių institucijų jurisprudencijos konfliktiškumo galimybę, pabrėžė, kad, siekiant išvengti skirtingo tarptautinės teisės aiškinimo, tarp jų turi būti užmegztas dialogas, be to, pasiūlyta, kad būtų veiksminga Tribunalui (kuris nors ir nėra Jungtinių Tautų organas) suteikti teisę prašyti Teismo konsultacinės išvados.³⁸

Kiti pastebėjo, kad tokia kritika yra beprasmė, kadangi Konvencijos privalomo mechanizmo sukūrimas buvo kompromiso rezultatas, kuris kitokiomis aplinkybėmis apskritai nebūtų pasiektas. Be to, pasak jų, tie, kuriems rūpestį kelia jurisprudencijos vieningumas, pirmiausiai turėtų atkreipti dėmesį į tai, kad kur kas didesnis trūkumas yra

---

³⁵ Tokio kompromiso buvo pasiekta po slapto balsavimo, kurio metu kiekviena valstybė turėjo nurodyti pageidaujamas pagrindinę ir antrinę ginčo sprendimo procedūras. Kadangi dauguma valstybių antru variantu pasirinko arbitražą, Konvencijos 287 straipsnio 3 ir 5 d. buvo įtvirtintos esamos prezumpcijos. Natalie Klein. *Dispute Settlement in the UN Convention on the Law of the Sea*. Cambridge Studies in International and Comparative Law (No. 39), 2005, p. 58.

³⁶ Pagal pirminę taip vadinamąją „Montreux formulę“ viena ginčo šalis būtų galėjusi inicijuoti privalomąsias procedūras bet kuriame atsakovės valstybės pasirinktame forume. Bernard H. Oxman. The rule of Law and the United Nations Convention on the Law of the Sea. *The European Journal of International Law*, Vol. 7 (1996) No. 3, p. 370.

³⁷ Shigeru Oda. Dispute Settlement Prospects in the Law of the Sea. *The International and Comparative Law Quarterly*, Vol. 44, No. 4 (Oct., 1995), p. 864. Be to, pagal Oda, specialioms institucijoms turėtų būti perduodami tik ginčai, susiję su išimtinai techniniais, o ne teisiniais klausimais.

³⁸ Failure by Member States of the United Nations to pay their dues transgresses principles of international law, President Schwebel tells United Nations General Assembly. ICJ Press Release No. 1999/46 26 October 1999 <<http://www.icj-cij.org/presscom/index.php?pr=133&pt=1&p1=6&p2=1>>; Judge Gilbert Guillaume, President of the International Court of Justice to the United Nations General Assembly. ICJ Press Release No. 2000/36, 26 October 2000 <<http://www.icj-cij.org/presscom/files/9/3069.pdf>>

ne nuolatinio Tribunolo atsiradimas, tačiau tai, kad Konvencija didžiąją dalį ateities ginčų patiki spręsti *ad hoc* arbitražui.³⁹ Atkreiptas dėmesys ir į tai, kad dauguma paskutiniu metu su jūrų teise susijusių ginčų, sprestų Tarptautinio Teisingumo Teismo, buvo bylos dėl jūros erdvių delimitavimo,⁴⁰ o platesnė tarptautinės jūrų teisės praktika dar nėra susiformavusi. Todėl pamažu formavosi nuomonė, kad Tribunolo sukūrimas bus naudingas tiek jūrų, tiek bendrosios tarptautinės teisės raidai. Nors, esant tokiam Konvencijos mechanizmui, visada išliks skirtingo teisės interpretavimo pavojus, tačiau vis dėl to jis yra nežymus ir neabejotinai pateisinamas aukštu potencialu sprendžiant ateities tarptautinius konfliktus ir plėtojant tarptautinę teisę.⁴¹

Iš tikrųjų, nėra pagrįstų priežasčių manyti, kad Tribunolas ar arbitražas tinkamai neatsižvelgtų į bendruosius tarptautinės teisės principus. Pirma, jie yra įpareigoti taikyti Konvenciją bei kitas jai neprieštaraujančias tarptautinės teisės normas.⁴² Antra, tiek Tribunolo, tiek arbitražo nariai yra ne mažiau kompetentingi bendrosios tarptautinės teisės klausimuose.⁴³ Ankstyvoji Tribunolo praktika tai puikiai iliustruoja.⁴⁴

Taip pat vertas dėmesio pastebėjimas, kad toks daugialypės jurisdikcijos modelis iš esmės skatina sveiką konkurenciją tarp Konvencijoje numatytų ginčo sprendimo būdų.⁴⁵ Natūralu, kad valstybės rinksis tas ginčo sprendimo institucijas, kurios teiks geriausias

---

³⁹ Bernard H. Oxman. The rule of Law and the United Nations Convention on the Law of the Sea. *The European Journal of International Law*, Vol. 7 (1996) No. 3, p. 370. Be to, Charney akcentuoja, kad svarbiausias tikslas yra privalomojo ginčų sprendimo mechanizmo nustatymas, o forumų įvairovė tėra tik „kaina“, kuri visai priimtina siekiamam tikslui. Taip pat pabrėžia, kad jurisprudencijos konfliktų tikimybė sumažėja dar ir dėl to, kad Tribunolas yra nuolatinė teisminė institucija. Jonathan I. Charney. The Implications of Expanding International Dispute Settlement Systems: The 1982 Convention on the Law of the Sea. *The American Journal of International Law*, Vol. 90, No. 1. (Jan., 1996), p. 69-75.

⁴⁰ Šios kategorijos bylų priimtino iš esmės neįtakoja nei materialinės, nei procedūrinės Konvencijos normos. Bernard H. Oxman. The rule of Law and the United Nations Convention on the Law of the Sea. *The European Journal of International Law*, Vol. 7 (1996) No. 3, p. 370. Be to, pasak Boyle, nei tai, kad nėra vienintelio forumo jūros teisės ginčams spręsti, nei tai, kad nėra mechanizmo garantuojančio skirtingų forumų panašių bylų vienodą vertinimą, neturėtų būti iškeliami kaip naujos problemos. Autorius atkreipia dėmesį į tai, kad iki tol nemažai jūros ginčų buvo nagrinėjama tiek Teismo, tiek arbitražo. Alan E. Boyle. Dispute Settlement and the Law of the Sea Convention: Problems of Fragmentation and Jurisdiction. *The International and Comparative Law Quarterly*, Vol. 46, No. 1 (Jan., 1997) p. 40.

⁴¹ Jonathan I. Charney. The Implications of Expanding International Dispute Settlement Systems: The 1982 Convention on the Law of the Sea. *The American Journal of International Law*, Vol. 90, No. 1. (Jan., 1996), p. 75. Boyle pažymi, kad iki tol Teismo ir arbitražų sprestų bylų, susijusių su jūros ribų nustatymu ar žvejyba, sprendimuose nėra akivaizdžių prieštaravimų. Alan E. Boyle. Dispute Settlement and the Law of the Sea Convention: Problems of Fragmentation and Jurisdiction. *The International and Comparative Law Quarterly*, Vol. 46, No. 1 (Jan., 1997) p. 40.

⁴² Konvencijos 291 straipsnio 1 dalis.

⁴³ Tribunolo teisėjai buvo išrinkti iš jūrų teisės ekspertų tarpo, kurių dauguma dalyvavo derybose priimant Konvenciją. Press Release ITLOS/Press 2, 18 October 1996. Be to, į tribunolo pavadinimą įtrauktas žodis „tarptautinis“ (pirminiame variante buvo tiesiog „Jūrų teisės tribunolas“), parodo šios institucijos svarbą ir vietą tarptautinėje arenoje.

⁴⁴ Tribunolas yra linkęs remtis bendraisiais tarptautinės teisės principais ir dažnai cituoja Teismo sprendimus

⁴⁵ Jonathan I. Charney. The Implications of Expanding International Dispute Settlement Systems: The 1982 Convention on the Law of the Sea. *The American Journal of International Law*, Vol. 90, No. 1. (Jan., 1996), p. 71.

„paslaugas“. Todėl, norėdamas išlaikyti ir praplėsti savo jurisdikciją, Tribunolas savo praktikoje yra tarsi priverstas atsižvelgti į Teismo jurisprudenciją, vertinti tarptautinių organizacijų praktiką.⁴⁶

Iš tikrųjų Tribunolo svarba kasmet pažymima Jungtinių Tautų Generalinės Asamblėjos rezoliucijose, priimtose svarstant jūrų teisės klausimus. Šiose rezoliucijose pabrėžiamas reikšmingas Tribunolo įnašas taikant tarptautinių ginčų sprendimui bei svarbus jo vaidmuo Konvencijos aiškinimui ar taikymui.⁴⁷

3.1.3. Valstybių pareiškimai pagal 287 straipsnį

Siekiant nustatyti Tribunolo jurisdikcijos pagal 287 straipsnį apimtį, būtina įvertinti, kokius pareiškimus yra padariusios valstybės. Praktikoje iš 155 Konvencijos valstybių narių, tik 37 pateikė pareiškimus pagal 287 straipsnį:⁴⁸

- Tribunolą prioritetu pasirinko 13 valstybių (Argentina, Austrija, Žaliojo Kyšulio Respublika, Čilė, Kanada⁴⁹, Kroatija, Vokietija, Graikija, Vengrija, Trinidadas ir Tobagas, Tunisas, Tanzanija, Urugvajus);
- Teismą prioritetu pasirinko 8 valstybės (Danija, Hondūras, Nikaragva, Nyderlandai, Norvegija, Švedija, Jungtinė Karalystė, taip pat Alžyras su išlyga, kad bus išankstinis šalių susitarimas), be to, 4 valstybės, prioritetą suteikusios Tribunalui, Teismą pasirinko antru numeriu (Žaliojo Kyšulio Respublika, Kroatija, Trinidadas ir Tobagas, Vengrija);
- Ir Tribunolą, ir Teismą, nesuteikdamos pirmumo nei vienam iš jų, pasirinko 11 valstybių (Australija, Belgija, Estija, Ispanija, Italija, Latvija, Lietuva, Meksika⁵⁰, Omanas, Portugalija⁵¹ ir Suomija);

---

⁴⁶ Natalie Klein. *Dispute Settlement in the UN Convention on the Law of the Sea*. Cambridge Studies in International and Comparative Law (No. 39), 2005, p. 59.

⁴⁷ UN General Assembly Resolutions: A/RES/54/31, 24 November 1999, paragr. 7; A/RES/55/7, 30 October 2000, paragr. 7; A/RES/56/12, 28 November 2001, paragr. 10; A/RES/57/141, 12 December 2002, paragr. 10; A/RES/58/240, 23 December 2003, paragr. 9; A/RES/59/24 17, November 2004, paragr. 18; A/RES/60/30, 29 November 2005, paragr. 22; A/RES/61/222, 20 December 2006, paragr. 24.

⁴⁸ Oceans and Law of the Sea, Division for Ocean Affairs and the Law of the Sea. Settlement of disputes mechanism, Recapitulative tables. <http://www.un.org/Depts/los/settlement_of_disputes/choice_procedure.htm> [Last updated: 22 October 2007]

⁴⁹ pasirinko Tribunolą ir Arbitražą, nesuteikiant pirmumo nei vienam iš jų.

⁵⁰ Pasirinko Tribunolą ir Teismą ir specialųjį arbitražą, nesuteikdamos pirmumo nei vienam iš jų.

⁵¹ pasirinko visus keturis ginčo sprendimo būdus, nesuteikdamos pirmumo nei vienam iš jų.

- Arbitražo procedūroms prioritetą suteikė 2 valstybės (Egiptas, Slovėnija), be to, Vokietija ir Tunisas, prioritetą suteikusios Tribunalui, arbitražą pasirinko antru numeriu;
- Arbitražą ir specialųjį arbitražą, nesuteikdamos pirmumo nei vienam iš jų, pasirinko 3 valstybės (Baltarusija, Rusija, Ukraina).

Iš šių duomenų matyti, kad:

- 1) pareiškimus pateikė tik šiek tiek daugiau nei penktadalis visų Konvencijos dalyvių;
- 2) didžioji dauguma valstybių, pateikusių pareiškimus, pasirinko nuolatinio pobūdžio teismines institucijas;
- 3) kai kurios valstybės pareiškimuose nurodė daugiau nei vieną ginčo sprendimo būdą (suteikdamos arba nesuteikdamos pirmumo).

Tai, kad didžioji dauguma valstybių Konvencijos narių apskritai neišreiškė savo valios, nėra labai protingas žingsnis. Tokiu neveikimu valstybės tampa įpareigtos ginčus spręsti arbitraže. Iš tiesų tokio mažo pareiškimų skaičiaus priežastys nėra visiškai aiškios. Tais atvejais, kai konkreti valstybė turi galias ginčų sprendimo arbitraže tradicijas, tokį žingsnį būtų galima suprasti kaip nebylų arbitražo pasirinkimą. Tačiau greičiausiai daugumoje atvejų šalys tokiu neveikimu nesiekia suteikti pirmumo arbitražui. Vienos valstybės tiesiog delsia laukdamos kitų valstybių pareiškimų, taip norėdamos pasekti jų pavyzdžiu. Kitos atsargiai vertina naujo Tribunolo galimybes ir laukia šios institucijos sėkmingo darbo pavyzdžių. Tačiau labiausiai tikėtina, kad toks valstybių neveikimas yra biurokратиškojo pasyvumo ir galimų jo pasekmių nenumatymo rezultatas.⁵² Tokios valstybės turėtų įvertinti, galimų konfliktų tikimybę ir pareikšti joms priimtinausią ginčų sprendimo būdą. Tai daryti paskatino ir vienas po kito pareigas ėję Tribunolo prezidentai⁵³ bei Jungtinių Tautų Generalinė Asamblėja.⁵⁴

Pažymėtina, kad toks valstybių neveikimas, susiaurina tiek Teismo, tiek Tribunolo jurisdikciją. Todėl tokiu atveju labiau tikėtina, kad Teismas ir Tribunalas dėl jurisdikcijos

---

⁵² Robin Churchill. Dispute Settlement under the UN Convention on the Law of the Sea: Survey for 2005. *The International Journal of Marine and Coastal Law*, Vol. 21, No. 4, 2006, p. 378

⁵³ Robin Churchill; Vaughan Lowe. The International Tribunal for the Law of the Sea: Survey for 2002. *The International Journal of Marine and Coastal Law*, Vol. 18, No. 4, 2006, p. 455; R. R. Churchill. The International Tribunal for the Law of the Sea: Survey for 2003. *The International Journal of Marine and Coastal Law*, Vol. 19, No. 4, 2004, p. 369.

⁵⁴ UN General Assembly Resolutions: A/RES/51/34, 9 December 1996, paragr. 8; A/RES/52/26, 26 November 1997, paragr. 8; A/RES/53/32, 24 November 1998, paragr. 7; ir vėlesnės.

konkuruos (varžysis) ne tarpusavyje, bet, kaip nuolatinės teisminės institucijos kartu, su Arbitražu.⁵⁵

Jei konkreči valstybė teikia didesnę pirmenybę nuolatinio pobūdžio teisminėms institucijoms nei arbitražui, egzistuoja galimybė apriboti 287 straipsnio 5 dalyje įtvirtintos prezumpcijos (teikiančios pirmenybę arbitražui, jei šalys nepasirinko tos pačios procedūros) poveikį. Tokiu atveju nepakanka pasirinkti tik Tribunolo arba Teismo jurisdikcijos, o būtina pareiškimuose nurodyti abi šias institucijas nesuteikiant prioriteto nei vienai iš jų.⁵⁶ Tačiau, jeigu ginčas kiltų tarp tokių valstybių, kurios abi būtų pasirinkusios tiek Tribunolą, tiek Teismą ir nenurodžiusios prioriteto (kaip matyti kol kas yra 11 tokių valstybių), kiltų jurisdikcijos konfliktas. Tokiu atveju pagal 287 straipsnį jurisdikciją spręsti ginčą turėtų abi šios institucijos, o dvigubų procedūrų ir dviejų skirtingų sprendimų būtų galima išvengti tik taikant *lis pendens* principą.⁵⁷ Tokioje situacijoje pranašumą tarsi turėtų ginčą inicijuojanti šalis, kadangi ji rinktųsi, kuriai institucijai pateikti pareiškimą. Kita vertus, arbitražo jurisdikcijos prezumpcijos apriboti nepavyktų, jei nors viena iš ginčo šalių apskritai nebūtų pateikusi pareiškimo (o tokių šiuo metu dauguma).

Iš kitos pusės, pastebima, kad palyginti mažas valstybių, pasirinkusių Tribunolą kaip pageidaujama ginčų sprendimo būdą, skaičius ir tai, kad šios valstybės yra gana skirtingai geografiškai išsidėsčiusios. Todėl tikimybė, kad tarp jų kils ginčas atrodo pakankamai menka.⁵⁸ Iš tikrųjų, nors Tribunolo praktikoje ir buvo nagrinėta ginčų tarp geografiškai nutolusių valstybių, šios bylos buvo inicijuotos ne Tribunolo bendrosios jurisdikcijos pagrindu (remiantis 287 straipsniu), o kitais – Tribunolo privalomosios greito laivų paleidimo jurisdikcijos (292 straipsnio 1 dalis),⁵⁹ laikinųjų priemonių skyrimo (290 straipsnio 5 dalis)⁶⁰ ar pasirenkamosios jurisdikcijos – pagrindais.⁶¹ Taigi daroma

---

⁵⁵ Tullio Treves. Conflicts between the International Tribunal for the Law of the Sea and the International Court of Justice. *International Law and Politics*, Vol. 31:809, p. 809-821.

⁵⁶ Treves ragina rinktis nuolatinės teisminės institucijas. *Ibid.*, p. 819.

⁵⁷ Jeigu skirtinguose teismuose iškeliama byla tuo pačiu ieškinio pagrindu ir tarp tų pačių šalių, bet kuris teismas, kitas nei teismas, kuriame buvo iškelta pirmoji byla, savo iniciatyva sustabdo bylos procesą, kol nustatoma pirmojo iškėlusio bylą teismo jurisdikcija. Jeigu nustatoma teismo, kuriame buvo iškelta pirmoji byla, jurisdikcija, bet kuris teismas, kitas nei pirmiau nurodytas teismas, atsisako jurisdikcijos pastarojo naudai.

⁵⁸ Pvz., Austrija ir Urugvajus, Kroatija ir Tanzanija. Robin Churchill; Vaughan Lowe. The International Tribunal for the Law of the Sea: Survey for 2002. *The International Journal of Marine and Coastal Law*, Vol. 18, No. 4, 2003, p. 456.

⁵⁹ The M/V "SAIGA" Case (*Saint Vincent and the Grenadines v. Guinea*), Prompt Release; The "Volga" Case (*Russian Federation v. Australia*), Prompt Release; The "Camouco" Case (*Panama v. France*), Prompt Release; The "Monte Confurco" Case (*Seychelles v. France*), Prompt Release; The "Juno Trader" Case (*Saint Vincent and the Grenadines v. Guinea-Bissau*), Prompt Release.

⁶⁰ Southern Bluefin Tuna Cases (*New Zealand v. Japan; Australia v. Japan*), Provisional Measures.

išvada, kad greičiausiai artimiausiu metu dauguma bylų dėl ginčo esmės atiteks arbitražui, sudarytam pagal Konvencijos VII priedą.⁶²

Taip pat svarbu tai, kad nemaža valstybių, prioritetu pasirinkusių Tribunolą ar Teismą, dalis yra Europos Sąjungos valstybės narės: 13 Tribunolo ir 12 Teismo atžvilgiu. Tam tikru laipsniu tai lemia šių teisminių institucijų panaudojimo potencialą: kur kas mažesnė tikimybė, kad Konvencijos XV dalies privalomosios procedūros bus inicijuojamos Europos Sąjungos valstybių narių tarpusavio ginčams spręsti nei ginčams kylantiems tarp kitų Konvencijos dalyvių.⁶³ Taip yra todėl, kad tam tikri Konvencijoje numatyti klausimai priklauso išimtinai Europos Sąjungos kompetencijai (taigi už valstybių narių kompetencijos ribų),⁶⁴ ir pagal Europos Sąjungos teisę išimtinę jurisdikciją valstybių narių ginčams spręsti turi Europos Teisingumo Teismas⁶⁵ (šis klausimas detaliau aptariamas 3.2.2 skyriuje).

Vis dėlto, žvelgiant į ateitį, Tribunolo vaidmens stiprėjimo galimybė išlieka. Net ir arbitražui turint privalomąją jurisdikciją pagal 287 straipsnį, šalys gali susitarti perduoti ginčą Tribunalui. Tokią šalių laisvę patvirtina *Saiga (no.2)* ir *Swordfish* bylos.⁶⁶ Be to, plačiai interpretuojant 287 straipsnį, galima situacija, kai valstybė narė, įvertinusi, tai, kad kitos ginčo šalys jau pasirinkusios Tribunolo jurisdikciją, pati nuspręstų padaryti pareiškimą, numatantį Tribunolo jurisdikciją, siekdama, kad jų ginčas būtų priimtinas Tribunalui.⁶⁷

Iš tikrųjų *M/V „Saiga“ (no. 2)* byla puikiai atskleidžia, kodėl Konvencijos valstybės narės turėtų rimtai apsvarstyti klausimus dėl pareiškimų pagal 287 straipsnį padarymo. Šioje byloje nei viena iš šalių nebuvo padariusi tokio pareiškimo, todėl ginčas iš esmės turėjo būti sprendžiamas arbitraže. Tuo pačiu pagal 290 straipsnio 5 dalį vienos iš šalių iniciatyva Tribunale buvo pradėtas procesas dėl laikinųjų apsaugos priemonių skyrimo. Dėl didelių kaštų, arbitražo organizavimo sunkumų ir kitų priežasčių šalys bendru

---

⁶¹ The M/V "SAIGA" (No. 2) Case (*Saint Vincent and the Grenadines v. Guinea*); Case concerning the Conservation and Sustainable Exploitation of Swordfish Stocks in the South-Eastern Pacific Ocean (*Chile/European Community*).

⁶² R. R. Churchill. Dispute Settlement under the UN Convention on the Law of the Sea: Survey for 2004. *The International Journal of Marine and Coastal Law*, Vol. 21, No. 1, 2006, p. 1.

⁶³ Robin Churchill. Dispute Settlement under the UN Convention on the Law of the Sea: Survey for 2005. *The International Journal of Marine and Coastal Law*, Vol. 21, No. 4, 2006, p. 378-379.

⁶⁴ žr. Pareiškimo dėl EB kompetencijos tais klausimais, kuriuos reglamentuoja 192 m. gruodžio Jungtinių Tautų jūrų teisės konvencija ir 1994 m. liepos 28 d. susitarimas dėl konvencijos XI dalies įgyvendinimo 1p.

⁶⁵ Europos Bendrijos steigimo sutarties 292 straipsnis; Europos Teisingumo Teismo 2006 m. gegužės 30 d. sprendimas byloje C-459/03 *Komisija prieš Airija*. <<http://curia.europa.eu>>

⁶⁶ M/V "Saiga" (No. 2) Case (*Saint Vincent and the Grenadines v. Guinea*); Case concerning the Conservation and Sustainable Exploitation of Swordfish Stocks in the South-Eastern Pacific Ocean (*Chile/European Community*).

⁶⁷ Philippe Gautier. The International Tribunal for the Law of the Sea: Activities in 2006. *Chinese Journal of International Law* (2007), Vol. 6, No. 2, p. 399.

susitarimu buvo priverstos perduoti Tribunalui bylos nagrinėjimą iš esmės. Kaip matyti iš šio pavyzdžio, nuolatinių teisminių ginčo sprendimo institucijų pasirinkimas ne tik panaikintų šalių rūpesčius dėl arbitražo organizavimo, bet ir apsaugotų valstybes nuo ginčo sprendimo išskaidymo per kelias institucijas.⁶⁸

Iš kitos pusės, valstybių sprendimas dėl privalomosios jurisdikcijos priklauso nuo to, kaip tinkamai, kokybiškai ir efektyviai jų supratimu viena ar kita ginčo sprendimo institucija atlieka savo funkcijas. Iš tikrųjų, valstybės, įvertinusios ankstesnius teisminių institucijų bei arbitražų sprendimus, būtų labiau linkusios patikėti ginčo sprendimą tam ginčų sprendimo būdai, kurio rezultatą galėtų pagrįstai numatyti, ir kuris galbūt netgi būtų palankesnis. Vadinasi, jeigu Tribunalas ateityje sugebės būti pakankamai paslankus, tinkamai motyvuos sprendimus ir nuosekliai vystys savo jurisprudenciją, tai yra nemaža tikimybė, kad valstybės savo pareiškimuose, pareiškimų pakeitimuose ar specialiuose susitarimuose numatys Tribunalą kaip pageidaujamą ginčų sprendimo būdą. Be to, valstybės turėtų atkreipti dėmesį į išskirtinius Tribunalo bruožus. Pirma, Tribunalą sudaro 21 nepriklausomas narys, renkamas iš asmenų, turinčių nepriekaištingą nešališkų ir garbingų asmenų reputaciją bei pripažintą kompetenciją jūrų teisės srityje.⁶⁹ Antra, Tribunole užtikrinamas atstovavimas pagrindinėms pasaulio teisinėms sistemoms ir teisingas geografinis pasiskirstymas.⁷⁰ Trečia, Tribunalo proceso greitumas.⁷¹

Nors pastaruoju metu praktikoje dažnai jaučiamas nusivylimas dėl to, kad valstybės nenoriai daro pareiškimus pagal 287 straipsnį, ir vengia numatyti Tribunalo jurisdikciją, tą iš dalies galima paaiškinti tuo, kad Tribunalo praktika dar tik pradeda žengti savo pirmuosius žingsnius ir kai kurios valstybės paprasčiausiai dar nespėjo įvertinti naujos teisminės institucijos privalumų ir svarbos. Blieka tikėtis, kad laikui bėgant valstybės vis labiau vertins ir pasitikės šia nauja teismine institucija, kadangi iš tikrųjų bendrosios Tribunalo jurisdikcijos pagal 287 straipsnį apimtis nuo pačio Tribunalo valios mažai tepriklauso.

Kita vertus, Tribunalo jurisdikciją riboja ne tik mažas pareiškimų pagal 287 straipsnį skaičius, bet ir nuostatos įtvirtintos Konvencijos XV dalies 1 ir 3 skyriuose, kurių taikymo problemos bus nagrinėjamos sekančiai.

---

⁶⁸ Vis dėlto *M/V „Saiga“ (no. 2)* bylos šalys iki šiol nėra pateikusios pareiškimų pagal 287 straipsnį.. <http://www.un.org/Depts/los/settlement_of_disputes/choice_procedure.htm> [Last updated: 22 October 2007]

⁶⁹ Tribunalo statuto 2 straipsnis

⁷⁰ Tribunalo statuto 2 straipsnio 2 dalis.

⁷¹ Su bylomis spęstomis iki šiol Tribunalas tvarkėsi pakankamai greitai. Tai gali įtakoti ir bylų iš esmės sprendimą. Be to, Tribunalas nėra užkrautas bylomis kaip, pvz. Tarptautinis Teisingumo Teismas. Lyginant su arbitražu proceso trukmę įtakotų jo sudarymas, be to, valstybės turėtų atsižvelgti į didelius kaštus.

3.2. Konvencijos 281 ir 282 straipsnių įtaka privalomajai jurisdikcijai

Tiek 281 straipsnis, tiek 282 straipsnis kalba apie valstybių susitarimus, kuriais jos gali apriboti Konvencijos XV dalyje numatyto mechanizmo taikymą (o svarbiausia privalomųjų procedūrų taikymą) tarpusavio ginčams, kylantiems dėl Konvencijos aiškinimo ar taikymo, pasirinkdamos alternatyvius ginčo sprendimo būdus.

282 straipsnis iš esmės nenustato išimties iš bendrojo privalomojo ginčų sprendimo principo, kuris įtvirtintas 286 straipsnyje. Tai labiau susiję su kitokios, bet privalomos, procedūros pasirinkimu.⁷² Taip atskiros valstybės Tribunolo (ir kitų ginčų nagrinėjimo būdų pagal 287 straipsnį) sąskaita gali suteikti pirmenybę bet kokiam privalomam ginčo sprendimo mechanizmui, numatančiam įpareigojantį sprendimą.

Tuo tarpu Konvencijos 281 straipsnis kalba apie susitarimus, kurie gali nukrypti nuo privalomojo ginčų sprendimo principo, įtvirtinto 286 straipsnyje. Todėl tokių susitarimų taikymas yra ribojamas tam tikromis sąlygomis.⁷³ 281 straipsnis nustato dvi sąlygas, kada nepaisant tokių susitarimų, gali būti taikomos Konvencijos XV dalies procedūros: pirma, šalims nepavyksta išspręsti ginčo pasinaudojus jų pasirinktomis (taikiomis) priemonėmis ir, antra, toks susitarimas tarp šalių nedraudžia tolesnio ginčo nagrinėjimo (t. y. taikyti privalomąsias procedūras).

Kita vertus, Konvencijos 281 ir 282 straipsniai yra skirti išvengti dvigubų procedūrų,⁷⁴ inicijuojamų pagal skirtingų tarptautinių sutarčių ginčų sprendimo mechanizmus, dėl to paties ginčo (t.y. ginčo, susijusio su Konvencijos aiškinimu ar taikymu). Kitaip sakant, šie straipsniai bando išspręsti galimą jurisdikcijos konfliktą tarp Konvencijoje ir kituose susitarimuose numatytų procedūrų. Iki šiol konkuruojančios jurisdikcijos klausimas iš esmės buvo iškilęs dviejose bylose: *Southern Bluefin Tuna*, kurioje taikytas 281 straipsnis, ir *Mox plant*, kurioje bandyta remtis 282 straipsniu.⁷⁵

---

⁷² Bernard H. Oxman. Complementary Agreements and Compulsory Jurisdiction. *The American Journal of International Law*, Vol. 95, No. 2 (Apr., 2001), p. 280.

⁷³ *Ibid.*, p. 281.

⁷⁴ Natalie Klein. *Dispute Settlement in the UN Convention on the Law of the Sea*. Cambridge Studies in International and Comparative Law (No. 39), 2005, p. 59.

⁷⁵ Dar būtų galima paminėti *Swordfish* bylą, kurioje procedūros buvo nutrauktos šalims priėmus laikiną susitarimą. Tačiau sunku įsivaizduoti, kad panašioje situacijoje galėtų būti taikomas 281 ar 282 straipsniai. Todėl ši byla toliau nebus nagrinėjama.

3.2.1. Konvencijos 281 straipsnio taikymas *Southern Bluefin Tuna* byloje

281 straipsnio veikimas buvo patikrintas *Southern Bluefin Tuna* byloje.⁷⁶ Ginčas kilo tarp Australijos ir Naujosios Zelandijos iš vienos pusės ir Japonijos iš kitos dėl paprastųjų tunų (toli migruojančių rūšių) išsaugojimo ir valdymo. Pareiškėjai inicijuodami Konvencijos privalomas procedūras siekė pripažinti, kad pradėdama eksperimentinę programą Japonija pažeidė Konvencijos nuostatas dėl žvejybos atvirojoje jūroje. Pagal Konvenciją šalių ginčas iš esmės turėjo būti sprendžiamas arbitraže, suformuotame pagal VII priedą; pareiškėjai taip pat kreipėsi į Tribunolą dėl laikinųjų priemonių skyrimo pagal Konvencijos 290 straipsnio 5 dalį.

Japonija teigė, kad arbitražas suformuotas pagal Konvencijos VII priedą neturėjo jurisdikcijos, kadangi paprastųjų tunų išsaugojimą ir valdymą nustatė tarpusavio trišalis susitarimas.⁷⁷ Pasak Japonijos, ginčas kilo dėl šio susitarimo taikymo ir turėjo būti sprendžiamas pagal jo 16 straipsnyje numatytas ginčų sprendimo procedūras.

Tribunolas atmetė Japonijos argumentus ir nusprendė, kad arbitražas turės *prima facie* jurisdikciją, pažymėdamas, kad: (1) ginčas gali būti susijęs su Konvencijos aiškinimu ir taikymu (nes vien tai, kad tarp šalių buvo sudarytas trišalis susitarimas, nepašalina galimybės remtis Konvencijos nuostatomis dėl išteklių konservavimo ir valdymo); (2) trišalio susitarimo ginčų sprendimo procedūros netaikomos, kadangi jos nėra privalomojo pobūdžio, t. y. neatitinka Konvencijos 282 straipsnio reikalavimo.⁷⁸ Įdomu tai, kad iš 22 Tribunolo teisėjų tik vienas (*ad hoc* Shearer) šioje byloje savo atskirojoje nuomonėje pasisakė dėl jurisdikcijos klausimo.⁷⁹ Tai padaręs gana išsamiai, jis priėjo išvados, kad arbitražas neabejotinai (ir ne tik *prima facie*) turės jurisdikciją.⁸⁰

Tuo tarpu arbitražas, sprenddamas ar nagrinėti ginčą iš esmės, taikė Konvencijos 281 straipsnį ir priėjo priešingos išvados. Visų pirma, arbitražas įvertino tiek Konvencijoje, tiek trišaliame susitarime numatytas pareigas ir, atkreipdamas dėmesį į tai, kad tarptautinėje teisėje gali egzistuoti iš skirtingų sutarčių kylančių pareigų suaugimas ir kumuliacija,⁸¹ sutiko, kad tokiomis aplinkybėmis galėjo būti ginčijamos tiek pareigos

---

⁷⁶ Southern Bluefin Tuna Case (*Australia & New Zealand v. Japan*), Award on Jurisdiction and Admissibility. ICSID, 4 August 2000. <<http://www.worldbank.org/icsid/bluefintuna/main.htm>>

⁷⁷ Convention on the Southern Bluefin Tuna, 10 December 1993, entered into force 20 May 1994 <http://www.ccsbt.org/docs/pdf/about_the_commission/convention.pdf>

⁷⁸ Southern Bluefin Tuna Cases (*New Zealand v. Japan; Australia v. Japan*), Provisional Measures, Order of 27 August 1999, paragr.53-55.

⁷⁹ Tai, kad nebuvo komentarų jurisdikcijos klausimu parodo, kad visi laikė nenuginčijamu faktu tai, kad arbitražas turės *prima facie* jurisdikciją.

⁸⁰ *Ibid.*, Separate Opinion of Judge *ad hoc* Shearer, paragr. 3.

⁸¹ Southern Bluefin Tuna Case (*Australia & New Zealand v. Japan*), Award on Jurisdiction and Admissibility. ICSID, 4 August 2000, paragr. 52.

kylančios iš Konvencijos, tiek ir kylančios iš trišalio susitarimo. Iš esmės buvo atmestas Japonijos argumentas, kad trišalis susitarimas turėtų būti traktuojamas kaip *lex specialis* Konvencijos atžvilgiu, kadangi Konvencijoje įtvirtintos pareigos koegzistavo kartu su pareigomis numatytomis trišaliame susitarime ir galėjo jas apibrėžti. Taip arbitražas priėjo prie išvados, kad, nors ginčas *pirmiausiai* yra kylantis iš trišalio susitarimo, kartu jis kilo ir dėl Konvencijos aiškinimo bei taikymo; ir tai yra vienas ir tas pats, o ne du atskiri ginčai.⁸² Galiausiai, pasiremdamas Konvencijos 281 straipsniu, arbitražas nusprendė, kad neturi jurisdikcijos, kadangi šalys, pasirašydamos tokį trišalį susitarimą, užkirto kelią Konvencijos privalomųjų procedūrų taikymui.

Pažymėtina, kad arbitražas Konvencijos 281 straipsnio sąlygas interpretuoja labai laisvai. Tai kad susitarime nebuvo *aiškiai* numatyta, kad šalys pašalina tolesnių privalomųjų procedūrų taikymo galimybę, kaip to reikalauja 281 straipsnio antrasis kriterijus, pasak arbitražo, nėra lemiamas faktorius. Tokia sąlyga gali būti *numanoma*,⁸³ atsižvelgiant į susitarimo nuostatas. Todėl susitarimo 16 straipsnio 1 dalį, numatančią bendrąją pareigą spręsti ginčus taikiomis priemonėmis, ir 16 straipsnio 2 dalį, numatančią, kad ginčas gali būti perduotas Tarptautiniam Teisingumo Teismui ar arbitražui tik esant abiejų šalių sutikimui, arbitražas įvertino kaip privalomųjų procedūrų atsisakymą (įskaitant ir privalomųjų procedūrų pagal Konvenciją). Tai, ko gero mažiausiai įtikinanti sprendimo dalis, kadangi trišalio susitarimo nuostatos apskritai tik įpareigoja tartis dėl ginčo perdavimo ir labiau atspindi bendrą diplomatinį tikslą.⁸⁴ Į tai savo atskirojoje nuomonėje dėmesį atkreipė ir Kenneth Keith,⁸⁵ kuris manė, kad arbitražas turi jurisdikciją.

Toks arbitražo Konvencijos 281 straipsnio interpretavimas kelia abejonių ir dėl kitų priežasčių.⁸⁶ Pirma, tai kad trišaliame susitarime nenumatytos privalomosios procedūros iš tikrųjų nieko nesako apie šalių ketinimus dėl ginčų, kylančių iš Konvencijos taikymo, sprendimo. Akivaizdu, kad trišalio susitarimo 16 straipsnis nenumato privalomosios jurisdikcijos ginčams kylantiems dėl šio susitarimo. Tačiau tai, kad šis straipsnis pašalina privalomąją jurisdikciją ginčams dėl Konvencijos taikymo, kelia pagrįstų abejonių. Antra,

---

⁸² Pasak arbitražo, teigti, kad egzistuoja du skirtingi ginčai (t. y. kad kyla atskiras ginčas dėl Konvencijos aiškinimo) būtų dirbtina. *Ibid.*, paragr.54.

⁸³ *Ibid.*, paragr. 57. Atskirojoje nuomonėje Keith teigė, kad būtinas aiškus suformulavimas. Seperate Opinion of Justice Sir Kenneth Keith, paragr. 17.

⁸⁴ Cesare Romano. The Southern Bluefin Tuna Dispute: Hints of a World to Come . . . Like It or Not. *Ocean Development & International Law*, 32, 2001, p. 331.

⁸⁵ Keith nurodė, kad 16 straipsnis nėra savaimė susitarimas dėl ginčo sprendimo, tačiau nebenagrinėjo šio klausimo, pritardamas, kad šalys vėliau sutiko ginčą spręsti derybų būdu. Seperate Opinion of Justice Sir Kenneth Keith, paragr. 5.

⁸⁶ Malcolm D. Evans and Alan Boyle. Decisions of International Tribunals, I. The Southern Bluefin Tuna Arbitration. *International and Comparative Law Quarterly*, Vol. 50, No. 2 (Apr., 2001), p. 449.

apskritai šiek tiek neįprasta pasitelkti 281 straipsnį aiškinant regioninio susitarimo ir Konvencijos XV dalies santykį. Tam tikslui labiau tiktų remtis Konvencijos 282 straipsniu, kadangi šis aiškiai numato, kad regioninės sutarties ginčo sprendimo procedūros taikomos vietoj Konvencijos procedūrų.⁸⁷ Panašūs argumentai aiškinant Konvencijos XV dalies 1 skyrių, nors ir esant šiek tiek kitokioms faktinėms aplinkybėms, buvo išdėstyti ir vėlesnėje *Barbados/Trinidad and Tobago* byloje.⁸⁸

Matomai, *Southern Bluefin Tuna* byloje arbitražas, negalėdamas pasiremti 282 straipsniu (kadangi jis reikalauja, kad regioniniame susitarime būtų numatytas privalomųjų procedūrų taikymas), pasitelkė bei kūrybiškai interpretavo 281 straipsnį.⁸⁹ Be to, savo sprendimą arbitražas dar bandė pateisinti kitais dviem argumentais: pirma, pabrėždamas, kad Konvencija nenumato tikro ir pilnavertiško privalomosios jurisdikcijos režimo⁹⁰ ir, antra, pažymėdamas, kad pagal egzistuojančią sutarčių praktiką dauguma sutarčių susijusių su jūrų teise paprastai turi savo nuostatas dėl ginčų sprendimo.⁹¹

Tiesa, arbitražas pažymėjo, kad galima išskirtinė situacija, kada vietoj regioninio susitarimo ginčų sprendimo nuostatų vis dėlto būtų taikomos Konvencijos privalomosios procedūros. Taip galėtų būti tada, kai valstybės savo elgesiu rimtai pažeistų Konvencijos 300 straipsnyje įtvirtintą sąžiningumo ir nepiktnaudžiavimo teisėmis principą.⁹² Tokiu pareiškimu tarsi įvedama papildoma nauja sąlyga 281 straipsnio taikymui. Deja, arbitražas iki galo neapibrėžė šios sąlygos ir nėra aišku, ką reikėtų laikyti tokiu sunkiu elgesiu ir rimtomis pasekmėmis, kad būtų pažeistas 300 straipsnyje numatytas principas.

Šio sprendimo suformuotas 281 straipsnio aiškinimas yra vertinamas gana kontraversiška. Vieną jis ypatingai kritikuojamas, kadangi iš esmės apriboja potencialų

---

⁸⁷ Keith atskirojoje nuomonėje taip pat atkreipė dėmesį į skirtumą tarp 281 ir 282 straipsnio. Keith pabrėžė, kad pagal 282 straipsnį regioniniame susitarime pakanka tik nustatymo (privalomų) ginčo sprendimo būdų, tuo tarpu 281 straipsnis (norint, kad nebūtų taikomos privalomos procedūros) reikalauja aiškaus atsisakymo. *Seperate Opinion of Justice Sir Kenneth Keith*, paragr. 17.

⁸⁸ *Barbados/Trinidad and Tobago*. Award on Jurisdiction and merits, 11 April 2006, paragr. 200. <http://www.pca-cpa.org/showpage.asp?pag_id=1152> „282 straipsnis taikomas tais atvejais, kai šalys sudariusios dvišalį ar daugiašalį susitarimą, kuris galėtų apimti ginčus kylančius iš Konvencijos. Tuo tarpu 281 straipsnis skirtas *pirmiausiai* situacijoms, kai šalys sudaro *ad hoc* susitarimą dėl konkretaus jau kilusio ginčo sprendimo būdo. Privalomosios procedūros taikomos tada, kai susitarimas *aiškiai* nedraudžia tolesnių procedūrų.“

⁸⁹ Boyle teigimu, taip interpretuojant 281 straipsnį, 282 straipsnis tarsi tampa nebereikalingas. Šie straipsniai galėtų būti apjungti ir į vieną taisyklę: regioniniai susitarimai pašalina Konvencijos XV taikymą. *Ibid.*, p. 449.

⁹⁰ *Southern Bluefin Tuna Case (Australia & New Zealand v. Japan)*, Award on Jurisdiction and Admissibility. ICSID, 4 August 2000, paragr. 60-62. Keith prieštaravo motyvuodamas tuo, kad Konvencijos ginčų sprendimo nuostatos yra integrali jos dalis, kuriai derybų etape buvo teikiama ypatinga reikšmė. *Seperate Opinion of Justice Sir Kenneth Keith*, paragr. 23-28.

⁹¹ *Southern Bluefin Tuna Case (Australia & New Zealand v. Japan)*, Award on Jurisdiction and Admissibility. ICSID, 4 August 2000, paragr. 63.

⁹² *Ibid.*, paragr. 63.

Konvencijos privalomojo mechanizmo taikymą.⁹³ Neigiamai vertinama tai, kad valstybės, sudarydamos tokius beveik identiškąs pareigas numatančius regioninius susitarimus, gali išvengti Konvencijoje įtvirtintų procedūrų. Kiti arbitražo sprendimą bando pateisinti nagrinėdami Konvencijos materialijų ir ginčo sprendimo nuostatų santykį, bei akcentuodami valstybių pasirinkimo laisvės principo svarbą tarptautinėje teisėje.⁹⁴ Treti apskritai kelia klausimą, ar *ad hoc* arbitražas yra tinkama vieta spręsti tokius reikšmingus klausimus.⁹⁵ Dar kiti pažymi, kad daug kas priklausys nuo to, kaip panašus ginčas bus sprendžiamas ateityje.⁹⁶

Iš tikrųjų esminis dalykas šioje byloje buvo tas, kad arbitražas nenorėjo nagrinėti Konvencijos klausimų atskirai nuo trišalio susitarimo klausimų. Greičiausiai, arbitrai manė, kad negalės išspręsti pagal Konvenciją keliamų klausimų tuo pačiu nesprendami trišalio susitarimo (pagal kurį jurisdikcijos neturėjo) taikymo ir aiškinimo klausimų. Matyt, tai ir buvo pagrindinė priežastis dėl ko buvo atsisakyta jurisdikcijos, nors sprendime tiesiogiai toks klausimų neatskiriamumo principas ir nenurodomas.⁹⁷ Arbitražas pasirinko kur kas sudėtingesnę kelią, t. y. kūrybiškai-dirbtinai interpretuoti Konvencijos 281 straipsnį, taip apribojant Konvencijos privalomąjį mechanizmą, bei atmetant ankstesnį Tribunolo sprendimą, nustatantį laikinąsias apsaugos priemones,⁹⁸ kuriame nei vienas iš 22 teisėjų neprieštaravo dėl to, kad arbitražas *prima facie* turės jurisdikciją.

Sunku pasakyti, kokią tiksliai įtaką šis sprendimas turės ateityje ir ar bus laikomasi tokios ar panašios Konvencijos 281 straipsnio interpretacijos. *Ad hoc* arbitražas paprastai vykdo *ad hoc* teisingumą, todėl neprivalo remtis ankstesnių savo pirmtakų sprendimais. Be to, *ad hoc* arbitražo jurisprudencija paprastai neturi precedentinio poveikio ir nėra

---

⁹³ Oxman kritikuoja šį sprendimą dėl galimų tokio aiškinimo pasekmių. Bernard H. Oxman. Complementary Agreements and Compulsory Jurisdiction. *The American Journal of International Law*, Vol. 95, No. 2 (Apr., 2001), p. 282, 290, 304. Malcolm D. Evans and Alan Boyle. Decisions of International Tribunals, I. The Southern Bluefin Tuna Arbitration. *The International and Comparative Law Quarterly*, Vol. 50, No. 2 (Apr., 2001), p. 451.

⁹⁴ Kai Konvencijos bendrosios pareigos yra įgyvendinamos detalesniais regioniniais susitarimais, Konvencijos privalomosios procedūros jų atžvilgiu iš dalies netenka prasmės (kadangi šalys pačios apibrėžia šių pareigų turinį). Tačiau reiktų skirti susitarimus, kurie įgyvendina ir papildo Konvencijoje numatytas pareigas, nuo susitarimų, kurie paprasčiausiai jas atkartoja. Privalomosios procedūros visgi turėtų būti taikomos pastarųjų atžvilgiu. Natalie Klein. *Dispute Settlement in the UN Convention on the Law of the Sea*. Cambridge Studies in International and Comparative Law (No. 39), 2005, p. 39, p. 41.

⁹⁵ Cesare Romano. The Southern Bluefin Tuna Dispute: Hints of a World to Come . . . Like It or Not. *Ocean Development & International Law*, 32, 2001, p. 333.

⁹⁶ Deborah Horowitz. The Catch of Poseidon's Trident: The Fate of High Seas Fisheries in the Southern Bluefin Tuna Case. *Melbourne University Law Review*, Vol. 25, No. 3, 2000. <<http://www.austlii.edu.au/au/journals/MULR/2001/26.html>>

⁹⁷ *Ibid.*, p. 450.

⁹⁸ Southern Bluefin Tuna Cases (*New Zealand v. Japan; Australia v. Japan*), Provisional Measures, Order of 27 August 1999.

tokia reikšminga ir įtikinanti, kaip nuolatinių teisminių institucijų, kuriose teisėjai dirba ilgai ir nuosekliai, pasikliaudami ankstesne praktika. Todėl tikimybė, kad šiuo sprendimu paseks ateities *ad hoc* arbitražai, o juo labiau Tribunolas ar Tarptautinis Teisingumo Teismas nėra didelė. Tiesa, galima būtų nuogąstauti, kad šis sprendimas apriboja Konvencijos ginčų sprendimo mechanizmą ir Tribunolo jurisdikciją apskritai ar netgi jurisdikciją skiriant laikinasias apsaugos priemones. Tačiau nesant susiformavusios aiškios tolesnės 281 straipsnio aiškinimo praktikos, daryti išvadą, kad, kilus ginčui dėl Konvenciją įgyvendinančio susitarimo aiškinimo, Tribunolas vienareikšmiškai pasisakytų, kad neturi jurisdikcijos, būtų pernelyg drąsu. Kita vertus, kalbant apie Tribunolo jurisdikciją skiriant laikinasias priemones, būtina atsižvelgti ir į tai, kad standartai sprendžiant *prima facie* jurisdikcijos klausimą yra ne tokie griežti kaip sprendžiant klausimus dėl jurisdikcijos prieš nagrinėjant bylą iš esmės (Tribunolo *prima facie* jurisdikcijos nustatymo standartai aptariami 4.1.1 skyriuje).

3.2.2. Konvencijos 282 straipsnio interpretavimas *MOX Plant* byloje

Panašus probleminis klausimas dėl jurisdikcijos, tačiau šįkart labiau susijęs su Konvencijos 282 straipsniu, iškilo *MOX Plant* byloje. Ginčas kilo tarp Airijos ir Jungtinės Karalystės dėl to, kad Jungtinė Karalystė suteikė leidimą Airijos jūros pakrantėje eksploatuoti gamyklą, perdirbančią branduolinį kurą. Airija inicijavo Konvencijos privalomas procedūras dėl įvairių Konvencijos nuostatų, – pareigos bendradarbiauti dėl aplinkos išsaugojimo, pareigos atlikti veiklos poveikio aplinkai įvertinimą, pareigos saugoti ir išsaugoti jūros aplinką – pažeidimo. Pagal Konvencijos 287 straipsnį ginčas turėjo būti sprendžiamas arbitraže, suformuotame pagal VII priedą; be to, Airija kreipėsi į Tribunolą dėl laikinųjų priemonių skyrimo pagal Konvencijos 290 straipsnio 5 dalį.

Jungtinė Karalystė iš esmės rėmėsi 282 straipsniu ir teigė, kad arbitražas neturi jurisdikcijos. Pasak Jungtinės Karalystės pagrindiniai kilusio ginčo klausimai buvo susiję su OSPAR konvencija⁹⁹ ir su Europos Bendrijos bei Euratomo sutartimis, todėl turėjo būti sprendžiami pagal šiose sutartyse numatytas privalomas procedūras.

Tribunolas, spręsdamas klausimą dėl *prima facie* jurisdikcijos, atmetė šį argumentą ir pabrėžė, kad tiek OSPAR konvencijos, tiek Europos Sąjungos sutarčių ginčų sprendimo procedūromis yra nagrinėjami ir sprendžiami ginčai, susiję su šių sutarčių aiškinimu ir taikymu, tačiau ne ginčai, kylantys iš Konvencijos. Pasak Tribunolo, net jeigu OSPAR

---

⁹⁹ The Convention for the Protection of the Marine Environment of the North-East Atlantic (Konvencija dėl Šiaurės ir Rytų Atlanto zonos aplinkos apsaugos) <<http://www.ospar.org/eng/html/convention/>>

konvencijoje ir Europos Sąjungos sutartyse būtų numatytos panašios ar net identiškos pareigos ir teisės kaip ir [Jūrų teisės] Konvencijoje, šios pareigos ir teisės vis dėlto egzistuos atskirai. Be to, Tribunolas atkreipė dėmesį į tai, kad panašios ar identiškos skirtingų sutarčių nuostatos galėtų būti interpretuojamos nevienodai dėl savo skirtingo konteksto, objektų ir tikslų, dėl vėlesnės valstybių narių praktikos ar *travaux préparatoires*. Kadangi ginčas buvo susijęs su Konvencijos (o ne kitų sutarčių) aiškinimu ar taikymu, nuspręsta, kad šiam ginčui turėtų būti taikomos Konvencijos ginčų sprendimo procedūros.¹⁰⁰ Šiuo sprendimu Tribunolas aiškiai parodė, kad kiekviena sutartis yra individuali, lygiavertė viena kitai, o iš jų kylančios teisės ir pareigos, nors savo turiniu ir yra panašios ar net identiškos, egzistuoja atskirai. O svarbiausia išvada, kad kiekvienos sutarties ginčų sprendimo nuostatos yra autonomiškos.¹⁰¹ Taigi dėl šių priešasčių 282 straipsnis nebuvo pritaikytas. Tiesa, kai kurie teisėjai teigė, kad sprendime pateikta pozicija 282 straipsnio atžvilgiu yra pernelyg griežta,¹⁰² tačiau visi sutiko, kad šiuo konkrečiu atveju šis straipsnis neturėjo būti taikomas.

Teisėjas Wolfrum savo atskirojoje nuomonėje laikėsi pozicijos, kad susitarimuose, kuriuos numato 282 straipsnis, turi būti aiškiai išreikštas (ne numanomas) šalių noras patikėti ginčų dėl Konvencijos aiškinimo ar taikymo sprendimą kitoms institucijoms. Pasak jo, EB sutarties 292 straipsnis kalba apie Europos Teisingumo Teismo jurisdikciją aiškinti ir taikyti šią sutartį, ir todėl tai dar nereiškia, kad šis teismas nagrinės ginčus dėl Konvencijos aiškinimo ar taikymo.¹⁰³

Toliau sekusioje arbitražo, suformuoto pagal Konvencijos VII priedą, procedūroje taip pat buvo keliamas 282 straipsnio taikymo klausimas. Pirmiausiai arbitražas patvirtino Tribunolo nustatytą faktą dėl *prima facie* jurisdikcijos buvimo, pabrėždamas, kad nėra priešasčių nesutikti su tokia išvada. Tačiau taip pat pažymėjo, kad norint nagrinėti ginčą iš esmės, reikia „galutinai“ įsitikinti dėl jurisdikcijos buvimo.¹⁰⁴ Dėl OSPAR konvencijos klausimų buvo pasisakyta gana dviprasmiškai. Iš vienos pusės, arbitražas lyg ir sutinka su Tribunolu, kad teisės ir pareigos, kylančios iš šios konvencijos, egzistuoja atskirai ir dėlto

---

¹⁰⁰ The MOX Plant Case (*Ireland v. United Kingdom*), Provisional Measures, Order of 3 December 2001, paragr. 50-53.

¹⁰¹ J. Cardwell, D.French. Who decides? The ECJ's Judgement on Jurisdiction in the MOX Plant Dispute. *Journal of Environmental Law* (2007) Vol. 19 No. 1, p. 125, 126.

¹⁰² Separate Opinion of Judge Jesus, paragr. 2, 9 (interpretation made seems to be too narrow, to the point of precluding the possibility that in some cases the choice of procedure under article 282 might be applicable ; an interpretation that in practice has the effect of denying the implementation of article 282). Separate Opinion of Vice-President Nelson, paragr. 7. (I have doubts concerning the reach of paragraph 51, which may well render article 282 or article 281 ineffective.)

¹⁰³ Separate Opinions of Judge Wolfrum, paragr. 2, 5.

¹⁰⁴ The MOX Plant Case (*Ireland v. United Kingdom*). Order no. 3, Suspension of Proceedings on Jurisdiction and Merits and Request for Further Provisional Measures, 24 June 2003, paragr. 14-15. <http://www.pca-cpa.org/showpage.asp?pag_id=1148>

nekeičia ginčo (kaip kylančio iš [Jūrų teisės] Konvencijos) esmės. Iš kitos pusės, arbitražas, teigia, kad OSPAR konvencijos nuostatos yra susijusios tik su maža kilusio ginčo dalimi.¹⁰⁵ Dėl šių priežasčių 282 straipsnis OSPAR konvencijos atžvilgiu nebuvo taikomas. Kita vertus, klausimus, susijusius su Europos Bendrijos teise, arbitražas vertino kur kas atsargiau. Įvardinęs kylančias jurisdikcijos problemas (iš esmės susijusias su kompetencijos tarp EB ir valstybių narių padalijimu bei Europos Teisingumo Teismo išimtinės kompetencijos interpretuoti Konvenciją EB valstybių narių atžvilgiu apimtimi),¹⁰⁶ ir atkreipdamas dėmesį į galimą šių klausimų interpretavimo konfliktą,¹⁰⁷ arbitražas pažymėjo, kad šie klausimai yra labiau susiję su Europos Bendrijos teisiniu režimu ir todėl turėtų būti sprendžiami jos institucinėje sistemoje (t.y. Europos Teisingumo Teismo).¹⁰⁸ Be to, buvo pritarta, jog jeigu Europos Teisingumo Teismas EB valstybių narių atžvilgiu turėtų išimtinę kompetenciją interpretuoti Konvenciją visa apimtimi, tai arbitražas Konvencijos 282 straipsnio pagrindu neturėtų jurisdikcijos.¹⁰⁹ Tokioje situacijoje arbitražas abipusės pagarbos ir pripažinimo pagrindu nusprendė sustabdyti savo procedūras.

Iš tikrųjų reikia pripažinti, jog tai, kad abi ginčo šalys yra EB valstybės narės sudaro papildomų sunkumų. Taip yra todėl, kad tiek EB, tiek jos valstybės narės yra Konvencijos šalys.¹¹⁰ Tam tikrais klausimais EB turi išimtinę kompetenciją, o kitais – dalinasi kompetencija su savo valstybėmis narėmis. Dėl šios priežasties EB valstybių narių statusas skiriasi nuo kitų Konvencijos dalyvių. Srityse, kuriose EB turi išimtinę kompetenciją,¹¹¹ valstybės narės negali veikti. Nors formaliai jos ir lieka Konvencijos šalimis, tačiau jos nėra atsakingos už Konvencijos nuostatų šiose srityse vykdymą. Tai galioja tiek trečiųjų valstybių atžvilgiu, tiek ir EB valstybių narių tarpusavio santykiuose. Vadinas, EB valstybės narės byla, inicijuota pagal Konvencijos XV dalį, tokiu atveju būtų nepriimtina, kadangi valstybė negalėtų vykdyti teisių, kurias jai paprastai suteikia Konvencija. Taip pat EB valstybė negalėtų byloje būti atsakove, kadangi ji nėra atsakinga

---

¹⁰⁵ *Ibid.*, paragr. 18. Taip lyg išskaidydamas ginčą į atskiras dalis tokiu atveju vienai daliai tarsi turėtų būti taikomas 282 straipsnis, o kitai ne.

¹⁰⁶ *Ibid.*, paragr. 20, 21.

¹⁰⁷ Kadangi buvo reali grėsmė, kad Europos Komisija prieš Jungtinę Karalystę inicijuos pažeidimų procedūrą ir Europos Teisingumo Teismas turės nagrinėti tuos pačius klausimus. *Ibid.*, paragr. 21, 27.

¹⁰⁸ *Ibid.*, paragr. 24.

¹⁰⁹ *Ibid.*, paragr. 22.

¹¹⁰ Konvencija leidžia prisijungti tarptautinėms organizacijoms, jei dauguma jos valstybių narių yra ją pasirašiusios. Pasirašydama Konvenciją, tarptautinė organizacija padaro pareiškimą, kuriame nurodo Konvencijos reglamentuojamus klausimus, kuriuos spręsti valstybės narės jai perleido savo kompetenciją, taip pat nurodo tokios kompetencijos pobūdį ir mastą. Konvencijos IX priedo 2-5 str.

¹¹¹ jūrinių žuvininkystės išteklių saugojimo ir valdymo bei tarptautinės prekybos srityse. Pareiškimas dėl EB kompetencijos tais, kuriuos reglamentuoja 192 m. gruodžio Jungtinių Tautų jūrų teisės konvencija ir 1994 m. liepos 28 d. susitarimas dėl konvencijos XI dalies įgyvendinimo, 1 p.

už EB veiksmus ar neveikimą perduotose srityse.¹¹² Kita vertus, bendrosios (dalinės) kompetencijos srityse valstybės narės gali veikti, tačiau tik ta apimtimi, kuria jų veikimas nepaveiks bendrų EB taisyklių. Jūros aplinkos apsaugos klausimai būtent ir patenka į šią sritį, o EB čia turi išimtinę kompetenciją tik tiek, kiek Konvencijos nuostatos yra susijusios su EB nustatytais taisyklėmis.

Procedūriškai valstybė, inicijuojanti Konvencijos XV dalies mechanizmą, iš esmės turi parodyti, kad (1) ginčas yra dėl Konvencijos aiškinimo ar taikymo ir (2) nėra susijęs su EB išimtinė kompetencija. Vertinant antrąjį klausimą, teisminė institucija, turinti jurisdikcija pagal 287 straipsnį, turi taikyti Konvencijos IX priedą ir, interpretuodama pagal jį pateiktą EB pareiškimą, atriboti EB ir valstybių narių kompetenciją. Priešingu atveju tarptautinių organizacijų pareiškimai būtų beprasmiški.¹¹³

Taip pat Konvencijos 288 straipsnis reikalauja, kad arbitražas pats savarankiškai spręstu klausimą dėl jurisdikcijos, taigi ir klausimą dėl 282 straipsnio taikymo. Dėl šios priežasties *MOX Plant* arbitražo pozicija iš tikrųjų gali būti kritikuojama kaip pernelyg atsargi ir neryžtinga. Be to, sprendimas dėl bylos sustabdymo nebuvo ir negalėjo būti pagrįstas *lis pendens* principu, kadangi procedūros Europos Teisingumo Teisme dar nebuvo pradėtos. Vis dėlto matydamas galimą konfliktą su Europos Teisingumo Teismo būsimu sprendimu, arbitražas nusprendė sustabdyti procedūras pasiremdamas pagarbos ir abipusiškumo principu. Tokį procedūrų sustabdymą arbitražas suprato kaip preliminarų žingsnį, kuris reikalingas sprendimui dėl jurisdikcijos ir 282 straipsnio taikymo priimti.¹¹⁴

Šiuo aspektu reikšmingas Europos Teisingumo Teismo sprendimas *Komisija prieš Airiją* byloje,¹¹⁵ kurioje buvo pripažinta, kad Airija pradėdama procedūras pagal Konvencijos XV dalį pažeidė EB teisę. Teismas patvirtino, kad kompetencija aplinkos apsaugos, šiuo atveju jūros aplinkos, srityje yra ne išimtinė, o iš esmės bendra EB ir valstybių narių kompetencija. Tačiau, pasak Europos Teisingumo Teismo, klausimas, ar mišraus susitarimo nuostata yra EB kompetencijoje, yra susijęs su šios kompetencijos suteikimu ir todėl su pačiu jos egzistavimu, o ne su jos išimtiniu ar bendruoju

---

¹¹² Volker Roben. The Order of the UNCLOS Annex VII Arbitral Tribunal to Suspend Proceedings in the Case of the MOX Plant at Sellafeld: How Much Jurisdictional Subsidiarity? *Nordic Journal of International Law* 73: 223–245, 2004, p. 239, 240.

¹¹³ *Ibid.*, p. 241, 244.

¹¹⁴ Kita vertus, Europos Teisingumo Teismas svarstydamas klausimą dėl kompetencijos atskyrimo, turėtų aiškinti ne tik EB nuostatas, bet ir Konvencijos IX priedą bei EB pareiškimą. Taigi ši ginčo dalis tikrai būtų dėl Konvencijos aiškinimo ir taikymo. Todėl iš dalies būtų galima laikyti tokį procedūrų sustabdymą 282 straipsnio taikymu (nors ir galbūt tik laikinu). Robin Churchill and Joanne Scott. The MOX Plant Litigation: The First Half-life. *International and Comparative Law Quarterly*, Vol. 53, July 2004, p. 657.

¹¹⁵ Europos Teisingumo Teismo 2006 m. gegužės 30 d. sprendimas byloje C-459/03 *Komisija prieš Airija*. <<http://curia.europa.eu>>

pobūdžiu.¹¹⁶ Todėl tai, ar bendra kompetencija buvo perduota EB, priklauso nuo to, ar nagrinėjamų Konvencijos nuostatų reglamentuojamų klausimų srityje egzistuoja EB taisyklės, neatsižvelgiant į tai, kokia jų apimtis ir pobūdis.¹¹⁷ Taigi Europos Teisingumo Teismas konstatavo, kad Konvencijos nuostatos, kuriomis Airija rėmėsi nagrinėjant arbitražui pateiktą ginčą, yra EB teisės sistemos dalimi esančios taisyklės, ir todėl jis turi jurisdikciją nagrinėti su minėtų nuostatų aiškinimu ir taikymu susijusius ginčus bei vertinti, ar valstybė narė jų laikosi.¹¹⁸ Be to, buvo pažymėta, kad tarptautinis susitarimas negali pažeisti EB teisės sistemos autonomiškumo, kurį užtikrina Europos Teisingumo Teismas, turintis išimtinę jurisdikciją.¹¹⁹

Pažymėtina, kad Konvencijos 282 straipsnis buvo aiškinamas, kaip aiškiai leidžiantis išvengti tokio išimtinės Europos Teisingumo Teismo jurisdikcijos pažeidimo ir apsaugantis Bendrijos teisės sistemos autonomiškumą. Pasak Teismo, iš 282 straipsnio išplaukia, kad EB sutartyje įtvirtinta ginčų sprendimo tvarka (dėl to, kad ji numato procedūras, kurioms pasibaigus priimami įpareigojantys sprendimai, skirti valstybių narių ginčams išspręsti) iš esmės yra viršesnė už įtvirtintąją Konvencijos XV dalyje.¹²⁰ Kadangi ginčas kilo tarp dviejų valstybių narių dėl tariamo Konvencijoje numatytų įsipareigojimų pagal EB teisę neįvykdymo, jam akivaizdžiai taikomas vienas iš EB sutartyje įtvirtintų ginčų sprendimo būdų EB 292 straipsnio prasme, t. y. EB 227 straipsnyje numatyta procedūra.¹²¹

Šis sprendimas aiškiai parodo, kad EB valstybėms narėms daugumoje tarpusavio ginčų, kylančių dėl Konvencijos aiškinimo ar taikymo, užkertamas kelias naudotis Konvencijos XV dalies procedūromis. Viena vertus, valstybės įpareigojamos nepažeisti Europos Teisingumo Teismo išimtinės jurisdikcijos nagrinėti ginčus dėl Konvencijos nuostatų, kurios yra EB teisės sistemos dalimi, aiškinimo ir taikymo.¹²² Kita vertus, atkreipiamas dėmesys į Konvencijos 282 straipsnio taikymą EB sutarties atžvilgiu. Tokiu būdu Europos Teisingumo Teismas žymiai praplečia savo jurisdikcinį monopolį.¹²³ Nors toks EB kompetencijos praplėtimas ir nebuvo išsamiai pagrįstas, bet praktikoje šis

---

¹¹⁶ *Ibid.*, paragr. 92, 93.

¹¹⁷ Šiuo atžvilgiu deklaracijos dėl Bendrijos kompetencijos priedas, nors ir nebaigtinio pobūdžio, yra tinkamas referencinis pagrindas. *Ibid.*, paragr. 108, 109.

¹¹⁸ *Ibid.*, paragr. 121.

¹¹⁹ *Ibid.*, paragr. 123.

¹²⁰ *Ibid.*, paragr. 124, 125, 132.

¹²¹ *Ibid.*, paragr. 128.

¹²² Priešingu atveju valstybėms narėms gresia pažeidimo procedūra. Be to, pabrėžiama pareiga glaudžiai bendradarbiauti mišraus susitarimo srityje, t. y. prieš pradėdama ginčo sprendimo procedūras valstybė narė turi pareigą apie tai iš anksto pranešti kompetentingoms EB institucijoms ir konsultuotis su jomis.

¹²³ Cesare P. R. Romano. *Commission of the European Communities v. Ireland*. Case C-459/03. Judgment. *The American Journal of International Law*, Vol. 101, No. 1. (Jan., 2007), p. 176.

sprendimas yra pateisinamas susiformavusiu Teismo aktyviu vaidmeniu palaikant ir skatinant europinę integraciją.¹²⁴

3.2.3. Konvencijos 282 straipsnis ir pareiškimai dėl jurisdikcijos pagal Tarptautinio Teisingumo Teismo statuto 36 straipsnio 2 dalį

Kaip jau buvo minėta, Konvencijos 282 straipsnis teikia pirmenybę bet kokiam privalomam ginčo sprendimo mechanizmui, dėl kurio šalys susitarė, ir kuris numato įpareigojantį sprendimą. Tokiu susitarimu pasirinktai procedūrai ginčo šalis negali prieštarauti remdamasi Konvencijos 286 ir 287 straipsnių pagrindais. Pažymėtina, kad 282 straipsnis taikytinas ne tik visuotiniams, regioniniams ar dvišaliams susitarimams. Šalys dėl kitokios procedūros, numatančios įpareigojantį sprendimą, gali susitarti ir „kitokiu būdu“. Ši formuluotė buvo įterpta specialiai tam, kad 282 straipsnis apimtų pareiškimus dėl Tarptautinio Teisingumo Teismo privalomosios jurisdikcijos pripažinimo, padarytus pagal Statuto 36 straipsnio 2 dalį.¹²⁵

Savaime suprantama, kad pareiškimas pagal Statuto 36 straipsnio 2 dalį nėra susitarimas. Akivaizdu, kad tai vienašališkas jį padariusios valstybės aktas. Tačiau sykiu jis sukuria dvišalius santykius arba daugelį dvišalių santykių tarp valstybių, kurios padarė pareiškimus.¹²⁶ Statuto 36 straipsnyje yra minimi pareiškimai santykiuose su „bet kuria valstybe, priėmusia tokį pat įsipareigojimą“, ir tarpusavio įsipareigojimai atsiranda tuo metu, kai yra padaromas antrasis pareiškimas, net jeigu apie jį nebuvo pranešta kitai besiginančiai valstybei.¹²⁷ Taigi sutartinis pagrindas tarp šalių, padariusių tokius pareiškimus dėl jurisdikcijos, neabejotinai egzistuoja.¹²⁸ Todėl, kai abi ginčo šalys yra padariusios tokius pareiškimus dėl jurisdikcijos, galima teigti, kad jos susitarė „kitokiu būdu“ 282 straipsnio prasme. Taigi tais atvejais, kai visos ginčo šalys yra padariusios tokius pareiškimus dėl Teismo jurisdikcijos, Konvencijos XV dalies 2 skyriaus privalomosios procedūros ginčams dėl Konvencijos taikymo ar aiškinimo remiantis 282 straipsniu neturėtų būti taikomos. Tai, kokius ginčo sprendimo būdus šalys bus pasirinkusios pagal Konvencijos 287 straipsnį neturės jokios reikšmės. Privalomoji jurisdikcija ginčui spręsti

---

¹²⁴ *Ibid.*, p. 177.

¹²⁵ Anne Sheehan. *Dispute Resolution Under UNCLOS: The Exclusion of Maritime Delimitation Disputes*. *University of Queensland Law Journal*, Vol. 24, No. 1, 2005. <<http://www.austlii.edu.au/au/journals/UQLJ/2005/7.html>>

¹²⁶ John Collier; Vaughan Lowe. *Ginčų sprendimas tarptautinėje teisėje: institucijos ir procedūros*. Vilnius: Eugrimas, 2002, p.192.

¹²⁷ *Ibid.*, p. 192.

¹²⁸ Tullio Treves. *Conflicts between the International Tribunal for the Law of the Sea and the International Court of Justice*. *International Law and Politics* Vol. 31:809, p. 812.

priklausys Teismui, todėl Tribunolas, nors ir gavęs šalių prašymą, turėtų pripažinti, kad jurisdikcijos nagrinėti ginčą neturi.

Toks pareiškimais dėl Teismo jurisdikcijos pagrįstas jurisdikcijos pirmumo principas, išplaukiantis iš Konvencijos 282 straipsnio, taikomas visų Tribunolo privalomosios jurisdikcijos, numatytos Konvencijos XV dalyje, atvejų atžvilgiu. Taip 282 straipsnis padeda išvengti dvigubų procedūrų, dėl to paties ginčo inicijuojamų pagal skirtingus ginčo sprendimo mechanizmus.¹²⁹

Kita vertus, pareiškimuose dėl Teismo jurisdikcijos numatytos išlygos gali turėti nepageidaujamų pasekmių. Pažymėtina tai, kad 282 straipsnis taikomas tik tokiems susitarimams, numatantiems privalomasias procedūras, kurie apima tarp šalių iškilusį ginčą. Todėl, kai nors viena šalis pareiškime dėl Teismo jurisdikcijos yra padariusi išlygą dėl kilusio ginčo, 282 straipsnis negali būti taikomas. Tokiu atveju turi būti taikomos Konvencijos XV dalies procedūros. Valstybės gali įvairiai formuluoti išlygas iš pareiškimų: tiek bendrai nurodydamos ginčus, kylančius iš jūrų teisės, tiek konkrečiai apibrėždamos ginčo dalyką. Todėl praktikoje tarp valstybių kilus ginčui, ginčo šalys gali skirtingai interpretuoti pareiškimų dėl Teismo jurisdikcijos ir jų išlygų turinį. Vadinasi, teoriškai galima situacija, kai dėl to paties ginčo būtų kreiptasi tiek į Tribunolą, tiek į Tarptautinį Teisingumo Teismą. Tokiu atveju yra tikimybė, kad teisminės institucijos, sprendamos jurisdikcijos klausimą, gali nevienodai aiškinti tokių pareiškimų turinį. Kita tokių išlygų pasekmė gali būti ta, kad atskiros ginčo, susijusio su Konvencijos taikymu ar aiškinimu, dalys turėtų būti nagrinėjamos skirtingų institucijų. Vargu, ar tokia situacija, kai dalį ginčo klausimų tektų nagrinėti pagal Konvencijos mechanizmą, o dalį už jo rėmų, būtų suderinama su 282 straipsnio tikslais.¹³⁰ Iš kitos pusės, tam tikrose situacijose pareiškimų dėl Teismo jurisdikcijos išlygos yra tiesiog būtinos. Pavyzdžiui, jeigu valstybės pagal Konvencijos 298 straipsnį yra pasirinkusios tam tikras išimtis, jos turėtų pastarąsias numatyti ir pareiškimuose dėl Teismo jurisdikcijos.¹³¹

---

¹²⁹ Šiuo aspektu atkreiptinas dėmesys, kad Tribunolo Jūros dugno ginčų kolegijos privalomoji jurisdikcija išlieka, nes jos pagrindai įtvirtinti Konvencijos XI dalyje. Todėl teoriškai yra įmanomas Teismo ir Kolegijos jurisdikcijos konfliktas dėl Konvencijos XI dalies interpretavimo, kai viena ginčo šalis kreiptųsi į Teismą pasinaudodama Teismo statuto 36 straipsnio 2 dalimi, o kita šalis - į Kolegiją pagal Konvencijos 187 straipsnį. Tullio Treves. *Conflicts between the International Tribunal for the Law of the Sea and the International Court of Justice*. International Law and Politics Vol. 31:809, p. 813.

¹³⁰ The MOX Plant Case (*Ireland v. United Kingdom*), Provisional Measures, Order of 3 December 2001. Separate Opinion of Judge Treves. Paragr. 6.

¹³¹ Tai ypatingai aktualu ginčams dėl jūros ribų nustatymo. Atkreiptinas dėmesys į tai, kad praktikoje ne visos valstybės pasirinkusios išimtis pagal Konvencijos 298 straipsnį numatė analogiškas išlygas pareiškimuose pagal Teismo statuto 36 straipsnio 2 dalį. Tokioje situacijoje Konvencijos 298 straipsnio pagrindu pasirinkta išimtis netenka prasmės. Anne Sheehan. Dispute Resolution Under UNCLOS: The Exclusion of Maritime Delimitation Disputes. *University of Queensland Law Journal*, Vol. 24, No. 1, 2005. <<http://www.austlii.edu.au/au/journals/UQLJ/2005/7.html>>

Praktikoje panašiose situacijoje 282 straipsnis taikytas kol kas nebuvo. Nors *Southern Bluefin Tuna* byloje visos trys ginčo šalys ir buvo padariusios pareiškimus dėl privalomosios Teismo jurisdikcijos pagal Teismo statuto 36 straipsnio 2 dalį, tačiau Tribunolas, sprenddamas dėl *prima facie* jurisdikcijos, šio klausimo *ex officio* neišskėlė ir nesprenždė. Savo sprendime jis netgi neužsiminė apie galimą 282 straipsnio taikymą esant pareiškimams dėl Teismo jurisdikcijos. Į tai atkreipė dėmesį teisėjas Treves, kuris savo atskirojoje nuomonėje *MOX Plant* byloje aiškiai nurodė, kad Konvencijos 282 straipsnis apima situacijas, kai ginčo šalys yra padariusios pareiškimus dėl Teismo jurisdikcijos pagal Teismo statuto 36 straipsnio 2 dalį.¹³²

Šiuo metu iš 156 Konvencijos valstybių narių net 56 valstybės pagal Statuto 36 straipsnio 2 dalį yra padariusios pareiškimus dėl Teismo privalomosios jurisdikcijos pripažinimo. Iš šių 56 valstybių pareiškimus pagal Konvencijos 287 straipsnį yra pateikusios 19 valstybių.¹³³ Todėl kilus tarpusavio ginčui tarp kurių nors iš šių valstybių, būtina kiekvienu atveju įvertinti ne tik padarytus pareiškimus pagal 287 straipsnį, bet taip pat analizuoti pareiškimų dėl Teismo privalomosios jurisdikcijos, padarytų pagal Statuto 36 straipsnio 2 dalį, turinį.

3.3. Apribojimų pagal 297 straipsnį ir pasirenkamų išimčių pagal 298 straipsnį problematika

Vertinant, ar konkretaus ginčo atveju Tribunolas turės privalomąją jurisdikciją, būtina atsižvelgti į tai, ar šiam ginčui nėra taikomi privalomosios jurisdikcijos apribojimai, įtvirtinti Konvencijos 297 straipsnyje, ir pasirenkamosios išimtys, įtvirtintos 298 straipsnyje. Iš tikrųjų apribojimų ir išimčių pagal Konvencijos XV dalies 3 skyrių klausimas labai platus, todėl toliau bus aptariami tik keli svarbiausi aspektai.

Sprendžiant klausimą, ar tam tikras ginčas pateks į privalomosios jurisdikcijos apimtį, dažniausiai susiduriama su ginčų kategorizavimo problema. Daugiausiai sunkumų kelia atskirų jūrų teisės ginčų rūšių atribojimas. Šiuo požiūriu svarbiausi yra ginčai, susiję su išskirtine ekonomine zona, ir ginčai, susiję su jūros ribų nustatymu.¹³⁴ Šių ginčų kategorijų išskyrimas neturi funkcinio pagrindo, o yra susijęs su politiškai jautriais

---

¹³² *Ibid.*, Separate Opinion of Judge Treves paragr. 3, 4.

¹³³ Pareiškimai pagal Statuto 36 str. 2d.: <http://www.icj-cij.org/jurisdiction/index.php?p1=5&p2=1&p3=3>; Pareiškimai pagal Konvencijos 287 str.: http://www.un.org/Depts/los/settlement_of_disputes/choice_procedure.htm

¹³⁴ Alan E. Boyle. Dispute Settlement and the Law of the Sea Convention: Problems of Fragmentation and Jurisdiction. *The International and Comparative Law Quarterly*, Vol. 46, No. 1 (Jan., 1997), p. 42.

klausimais (svarbiausiais valstybių interesais) ir tau, kad dauguma taisyklių sprendžiant tokius ginčus paprastai yra neišbaigtos ir lanksčios.¹³⁵

Ginčai, susiję su išskirtine ekonomine erdve. Konvencijos 297 straipsnis nustato, kad praktiškai privalomosios procedūros taikomos tik ginčų, susijusių su navigacijos ir aplinkos apsaugos klausimais išskirtinėje ekonominėje zonoje, atžvilgiu. Tuo tarpu ginčų, susijusių su moksliniais jūros tyrinėjimais ir žvejyba išskirtinėje ekonominėje zonoje, sprendimas į šią kategoriją nėra įtrauktas. Maža to, tam tikri ginčai, susiję su žvejyba, turi būti perduodami nagrinėti pagal taikinamąją procedūrą. Galiausiai, pagal 298 straipsnį valstybės turi galimybę pašalinti privalomųjų procedūrų taikymą ginčams, susijusiems su teisės aktų įgyvendinimu išskirtinėje ekonominėje zonoje.

Nustatant privalomųjų procedūrų taikymą navigacijos ir aplinkos apsaugos ginčams, buvo siekiama apriboti pakrantės valstybių slenkančią (angl. – *creeping*) jurisdikciją išskirtinėje ekonominėje zonoje ir, užtikrinant navigacijos laisvę, palaikyti pusiausvyrą, numatytą Konvencijos V ir XII dalyse.¹³⁶ Kita vertus, numatytų privalomųjų procedūrų apribojimų poveikis ne mažiau reikšmingas: šiais apsunkinamas ir taip pakankamai ribotas teisių įgyvendinimas žvejybos ir mokslinių tyrinėjimų srityse kitų valstybių išskirtinėse ekonominėse zonose. Iš esmės tokios teisės (numatytos Konvencijos 62, 69, 70, 246 straipsniuose) yra įgyvendinamos tik abipusiu valstybių susitarimo pagrindu, o žvejybos atvejais dar priklauso ir nuo pakrantės valstybių subjektyvių (vienašališkai priimtų) sprendimų dėl konservavimo, išteklių produktyvumo, viso leistino sugauti kiekio. Taigi ginčų, susijusių su išskirtine ekonomine zona, sprendimo nuostatos atspindi realybę, kad išskirtinės ekonominės zonos išteklių valdymas priklauso tik pakrantės valstybės diskrecijai.¹³⁷

Visiškai priešingai, ginčai, susiję su žvejyba ir moksliniais tyrinėjimais atvirojoje jūroje, sprendžiami pagal privalomasias ginčų sprendimo nuostatas. Todėl žvejybos atžvilgiu esminė problema yra nustatyti, ar ginčas susijęs su atviros jūros laisvėmis ar su pakrantės valstybės suvereniomis teisėmis išskirtinėje ekonominėje zonoje.¹³⁸ Paprastai šią ribą nubrėžti gali būti sunku, kadangi daugumoje sunkiai sprendžiamų žvejybos ginčų ištekliai būna išsidėstę vienoje ar keliose išskirtinėse ekonominėse zonose, arba

---

¹³⁵ Todėl, nors ir silpninantis Konvencijos vientisumą, daugumos valstybių nenoras išipareigoti tokius ginčus spręsti privalomosiomis procedūromis buvo pateisinamas. *Ibid.*, p. 42.

¹³⁶ *Ibid.*, p. 42.

¹³⁷ *Ibid.*, p. 43. Tai patvirtina Konvencijos 297 straipsnio 2 ir 3 dalys, kurios nurodo, kad taikinamoji komisija nekvestionuoja pakrantės valstybės teisės spręsti šiuos klausimus savo nuožiūra.

¹³⁸ *Ibid.*, p. 43.

išskirtinėje ekonominėje zonoje ir atvirojoje jūroje.¹³⁹ Tokiuose ginčiuose nėra prasmės atskirti žvejojimo atvirojoje jūroje ir žvejojimo išteklių valdymo išskirtinėje ekonominėje zonoje klausimų, kadangi pernelyg didelis išteklių naudojimas ar prastas jų valdymas viename rajone besąlygiškai įtakoja kitus rajonus. Tokiu atveju ginčo šalys turi tik dvi išeitis: pirma, pagal susitarimą atduoti visus ginčo klausimus spręsti vienai jų pasirinktai teisminei institucijai, arba, antra, pagal privalomas ginčų sprendimo nuostatas atiduoti svarstyti tik dalį ginčo, t. y. tik klausimus susijusius su atvirosios jūros laisvėmis. Tačiau abu keliai turi trūkumų: pirmuoju – reikalingas šalių susitarimas, o antruoju – ginčas nebus visapusiškai išnagrinėtas, todėl yra pasmerktas nesėkmei. Iš tikrųjų netgi 1995 metų Susitarimas dėl vienos valstybės ribas viršijančių žuvų išteklių ar toli migruojančių žuvų išteklių¹⁴⁰ neišsprendžia šios problemos, kadangi paprasčiausiai inkorporuoja Konvencijos XV dalies nuostatas.¹⁴¹

Ginčai dėl jūros sienų žymėjimo pagal bendrą taisyklę sprendžiami privalomųjų procedūrų tvarka, net jei ginčas susijęs su teisėmis į žemyno arba salų sausumos teritorijas. Vis dėlto 298 straipsnis leidžia valstybėms pareiškimu nustatyti, kad privalomoji jurisdikcija apskritai arba konkretus 287 straipsnyje nurodytas ginčo sprendimo būdas tokiems ginčams nebūtų taikomas. Taigi tokiu būdu vienos valstybės priklausys privalomajai jurisdikcijai, o kitos, pateikusios pareiškimus, išvengs privalomųjų ginčų sprendimo procedūrų taikymo. Tačiau kur kas didesnė jurisdikcijos nustatymo problema gali kilti iš Konvencijos 297 ir 298 straipsnių sąveikos.¹⁴² Pavyzdžiui, jei kiltų ginčas dėl išskirtinės ekonominės zonos aplink salą ar uolą ir žvejojimo teisių šioje zonoje įgyvendinimo, kokios kategorijai reiktų priskirti šį ginčą? Galimos kelios alternatyvos: (1) tai ginčas, susijęs su suverenių teisių įgyvendinimu ir teisės aktų užtikrinimu išskirtinėje ekonominėje zonoje, ir privalomosios procedūros remiantis 297 ir 298 straipsniais nebūtų taikomos (2) tai ginčas dėl jūros sienų žymėjimo (susijęs su Konvencijos 74 straipsnio aiškinimu ar taikymu), kuris, esant valstybės pareiškimui pagal 298 straipsnį, nepatektų į privalomąją jurisdikciją (3) tai ginčas dėl išskirtinės ekonominės zonos priskyrimo pagal Konvencijos V dalį ir 121(3) straipsnį, kuriam nebūtų taikomi apribojimai ir išimtys. Žvelgiant į šias alternatyvas iš esmės

---

¹³⁹ Kaip, pvz., ginče tarp Ispanijos ir Kanados. Fisheries Jurisdiction (*Spain v. Canada*), Jurisdiction of the Court, Judgment, I. C.J. Reports 1998, p. 432.

¹⁴⁰ Susitarimas dėl 1982 m. gruodžio 10 d. Jungtinių Tautų jūrų teisės konvencijos nuostatų, susijusių su vienos valstybės ribas viršijančių žuvų išteklių ir toli migruojančių žuvų išteklių apsauga ir valdymu, įgyvendinimo (Valstybės žinios, 2006-12-16, Nr. 137-5206).

¹⁴¹ *Ibid.*, 27-32 straipsniai.

¹⁴² *Ibid.*

privalomoji jurisdikcija priklauso nuo to, kaip yra pateikiama ginčo situacija ir kaip formuojamas pagrindinis ginčo objektas.

Taigi galimos situacijos, kai ginčas bus susijęs su keliais klausimais, kurių atskirti ir atskirai spręsti neįmanoma. Tokiu atveju vienintelė išeitis ginčą spręsti diplomatinėmis priemonėmis ar susitarimo pagrindu perduoti nagrinėti jų pasirinktai institucijai. Šie pavyzdžiai bendrai parodo Konvencijos privalomojo mechanizmo ribotumą, bei tai, kad problematiškiausių ginčų sprendimas visiškai priklausys nuo šalių valios.

4. Tribunolo privalomosios jurisdikcijos pagal Konvencijos 290 ir 292 straipsnius apimtis

4.1. Jurisdikcija skiriant laikinasias apsaugos priemones (290 straipsnis)

Pagal Konvencijos 290 straipsnio 1 dalį, jei ginčas buvo tinkamai perduotas Tribunalui ir jis nustato, jog turi *prima facie* jurisdikciją, tai iki tol, kol bus priimtas galutinis sprendimas, Tribunalas, atsižvelgdamas į bylos aplinkybes, gali paskirti tinkamas laikinasias priemones, kad apsaugotų atitinkamų ginčo šalių teises arba apsaugotų jūros aplinką nuo didelės žalos.

Be to, pagal Konvencijos 290 straipsnio 5 dalį viena iš šalių gali prašyti Tribunolo paskirti laikinasias priemones laukiant arbitražo, kuriam priklausytų nagrinėti ginčą iš esmės, sudarymo. Pastaruoju atveju Tribunalas skirti laikinasias priemones galės esant papildomoms sąlygoms: pirma, šalims per dvi savaites nepavyksta susitarti, kad klausimą dėl laikinųjų priemonių nagrinėtų Tribunalas ar kita institucija (t.y. vienašališkai prašant laikinųjų priemonių privalu išlaukti 2 savaites), antra, Tribunalas nustato, kad arbitražas, kuris bus sudarytas, *prima facie* turės jurisdikciją pagrindiniam ginčui, ir, trečia, to reikia dėl neatidėliotino situacijos pobūdžio. Tokia „papildoma“ jurisdikcija, kai Tribunalas gali skirti laikinasias priemones vėliau nenagrinėdamas ginčo iš esmės, tarptautinėje praktikoje yra laikoma reikšminga naujove.¹⁴³

Iki šiol laikinųjų priemonių skyrimo klausimus Tribunalas nagrinėjo pagal 290 straipsnio 1 dalį – vienoje byloje,¹⁴⁴ pagal 290 straipsnio 5 dalį – keturiose.¹⁴⁵ Toliau bus aptariami reikalavimai ir sąlygos, kurioms esant Tribunalas gali skirti laikinasias priemones, bei jų aiškinimas Tribunolo praktikoje.

4.1.1. *Prima facie* jurisdikcijos nustatymas

Pirmiausiai, sprenddamas laikinųjų priemonių skyrimo klausimą, Tribunalas turi įvertinti, ar *prima facie* ginčą nagrinėsianti institucija turės jurisdikciją. Sąvoka „*prima facie*“ teisine prasme reiškia, kad iš pirmo žvilgsnio (įspūdžio) pareiškėjo pateikti įrodymai yra

---

¹⁴³ Shabtai Rosenne. The International Tribunal for the Law of the Sea: Survey for 1999. *The International Journal of Marine and Coastal Law*, Vol 15, No 4, 2000, p. 467.

¹⁴⁴ The M/V "SAIGA" (No. 2) Case (*Saint Vincent and the Grenadines v. Guinea*)

¹⁴⁵ Southern Bluefin Tuna Cases (*New Zealand v. Japan; Australia v. Japan*); The MOX Plant Case (*Ireland v. United Kingdom*); Case concerning Land Reclamation by Singapore in and around the Straits of Johor (*Malaysia v. Singapore*).

pakankami, kad būtų nustatyta, jog teisminė institucija turės jurisdikciją ginčui spręsti.¹⁴⁶ Kadangi Tribunolo laikinųjų priemonių skyrimo modelis iš esmės pagrįstas Tarptautinio Teisingumo Teismo modeliu,¹⁴⁷ turėtų būti taikomi panašūs *prima facie* jurisdikcijos nustatymo standartai. Šie pirmą kartą Teismo praktikoje buvo apibrėžti *Fisheries Jurisdiction* byloje: pirma, turi egzistuoti pagrindas (tam tikra sutarties nuostata), kuriuo remiantis teismas *galėtų* turėti jurisdikciją nagrinėti ginčą iš esmės, ir, antra, jurisdikcijos ginčui spręsti iš esmės neturėjimas nėra akivaizdus,¹⁴⁸ t. y. sutartyje nėra išlygų akivaizdžiai pašalinančių jurisdikciją.

Tribunolas savo praktikoje aiškiai įtvirtino pirmąjį standartą ir naudoja šią formuluotę.¹⁴⁹ Iš tikrųjų Konvencijos 286 straipsnis nustato privalomąją jurisdikciją bet kokiam ginčui dėl Konvencijos aiškinimo ar taikymo (atsižvelgiant į numatytas išimtis), todėl visada gali būti pagrindas, kuriuo remiantis Tribunolas ar arbitražas „galėtų turėti“ jurisdikciją. Kadangi suformuotas standartas „galėtų turėti“ gali būti aiškinamas labai skirtingai (plačiai), lemiamą reikšmę turėtų turėti tai, ar jurisdikcijos nebuvimas nėra akivaizdus remiantis Konvencijos išimtimis.¹⁵⁰ Į tai dėmesį atkreipė teisėjas Anderson, pažymėdamas, kad pagrindinis klausimas yra, ar 282 ir 283 straipsniai gali būti apibūdinami kaip akivaizdžiai pašalinantys jurisdikciją.¹⁵¹ Taigi Tribunolas, spręsdamas *prima facie* jurisdikcijos nustatymo klausimą, iš esmės turėtų taikyti ir antrąjį standartą. Tai patvirtina ir *MOX Plant* byloje arbitražo prieita išvada, kad *prima facie* jurisdikcija yra nustatyta, kai „niekas akivaizdžiai ir aiškiai nepašalina arbitražo jurisdikcijos“.¹⁵²

Remiantis pirmuoju standartu turėtų būti patenkinti bendrieji reikalavimai. Pirma, ginčo šalys turi būti Konvencijos narės. Antra, ginčas aiškiai kyla dėl Konvencijos aiškinimo ar taikymo. Trečia, Tribunolas ar arbitražas turi jurisdikciją nagrinėti ginčą iš esmės 287 straipsnio (atsižvelgiant į valstybių pareiškimus) arba 288 straipsnio 2 dalies (kai ginčas perduotas pagal susitarimą, susijusį su Konvencijos tikslais) pagrindu.

---

¹⁴⁶ The M/V "SAIGA" (No. 2) Case (*Saint Vincent and the Grenadines v. Guinea*), Provisional Measures, Order of 11 March 1998, Separate Opinion of Judge Laing, paragr. 10.

¹⁴⁷ *Ibid.*, paragr. 1.

¹⁴⁸ *Fisheries Jurisdiction (United Kingdom v. Iceland; Federal Republic of Germany v. Iceland)*, Interim Protection, Order of 17 August 1972, I.C.J. Reports 1972, p. 12, paragr. 17, 15.

¹⁴⁹ The M/V "SAIGA" (No. 2) Case (*Saint Vincent and the Grenadines v. Guinea*), Provisional Measures, Order of 11 March 1998, paragr. 29; Southern Bluefin Tuna Cases (*New Zealand v. Japan; Australia v. Japan*), Provisional Measures, Order of 27 August 1999, paragr. 52; The MOX Plant Case (*Ireland v. United Kingdom*), Provisional Measures, Order of 3 December 2001, paragr. 61.

¹⁵⁰ Bernard H. Oxman. Complementary Agreements and Compulsory Jurisdiction. *The American Journal of International Law*, Vol. 95, No. 2 (Apr., 2001), p. 282.

¹⁵¹ The MOX Plant Case (*Ireland v. United Kingdom*), Provisional Measures, Order of 3 December 2001, Separate Opinion of Judge Anderson, paragr. 7.

¹⁵² The MOX Plant Case (*Ireland v. United Kingdom*). Order no. 3, Suspension of Proceedings on Jurisdiction and Merits and Request for Further Provisional Measures, 24 June 2003, paragr. 14.

Teisėjas Laing pažymi, kad klausimai, kurie paprastai yra susiję su sudėtingomis teisės aiškinimo ir faktų nustatymo problemomis, nėra tinkami spęsti laikinųjų priemonių skyrimo stadijoje dėl tokių priemonių skubaus ir neatidėliotino pobūdžio. Taip pat pabrėžiama, kad Tarptautinio Teisingumo Teismo praktikoje skiriant laikinas priemones nėra taikomi griežti jurisdikcijos nustatymo reikalavimai.¹⁵³ Taigi vykdydamas 290 straipsnio įgaliojimus, Tribunolas apskritai neturėti varžyti savo veiksmų laisvės pernelyg griežtais reikalavimais, o taikyti palyginti paprastas ir formalias sąlygas.¹⁵⁴

Iš pirmųjų Tribunolo sprendimų, susijusių su laikinųjų priemonių skyrimu, matyti, kad nagrinėjant *prima facie* jurisdikcijos klausimą valstybės atsakovės prieštaravimus iš esmės grindžia keliais pagrindais: (1) Konvencijos 283 straipsnyje numatyta pareiga nedelsiant pasikeisti nuomonėmis, (2) Konvencijos 281 ir 282 straipsniuose numatytų susitarimų, numatančių alternatyvius ginčų sprendimo būdus, buvimu, ir (3) Konvencijos XV dalies 3 skyriuje numatytų išimčių ir apribojimų taikymu.

(1) Pareigos pasikeisti nuomonėmis pagal 283 str. aiškinimas. Konvencijos 283 straipsnis nustato, kad, jei tarp šalių kyla ginčas dėl Konvencijos aiškinimo ar taikymo, ginčo šalys turi nedelsdamos pasikeisti nuomonėmis dėl galimo ginčo sprendimo derybomis ar kitomis taikiomis priemonėmis. Be to, jei procedūra, skirta ginčui spęsti, buvo nutraukta nepasiekus sprendimo, šalys privalo vėl nedelsdamos pasikeisti nuomonėmis. Taigi atrodytų, kad joks ginčas negali būtų perduotas spęsti privalomųjų procedūrų tvarka tol, kol formaliai nėra įvykdytas toks dvigubas pasikeitimas nuomonėmis.¹⁵⁵ Tačiau ši pareiga neturėtų būti aiškinama kaip reikalaujanti išnaudoti visus ar tam tikrus neprivalomo pobūdžio Konvencijos ginčų sprendimo būdus.

Southern Bluefin Tuna byloje Tribunolas, pažymėjo, kad valstybė neprivalo tęsti procedūrų, numatytų Konvencijos XV dalies 1 skyriuje, kai ji nusprendžia, kad tokios ginčo sprendimo priemonės yra išsemtos.¹⁵⁶ Vėlesnėje *MOX Plant* byloje Tribunolas, nurodė, kad valstybė nėra įpareigota tęsti pasikeitimo nuomonėmis, kai ji nusprendžia, kad galimybės pasiekti susitarimą yra išsemtos.¹⁵⁷ Tai patvirtinta ir *Land Reclamation* byloje pažymint, kad valstybė nėra įpareigota tęsti pasikeitimo nuomonėmis, kai ji

---

¹⁵³ The M/V "SAIGA" (No. 2) Case (*Saint Vincent and the Grenadines v. Guinea*), Provisional Measures, Order of 11 March 1998, Separate Opinion of Judge Laing, paragr. 9.

¹⁵⁴ *Ibid.*, Separate Opinion of Judge Laing, paragr. 8.

¹⁵⁵ R. R. Churchill. ITLOS: The Southern Bluefin Tuna Cases, Order for provisional measures. *The International and Comparative Law Quarterly*, Vol. 49, Oct. 2000, p. 984.

¹⁵⁶ Southern Bluefin Tuna Cases (*New Zealand v. Japan; Australia v. Japan*), Provisional Measures, Order of 27 August 1999, paragr. 60.

¹⁵⁷ *The MOX Plant Case* (Ireland v. United Kingdom), Provisional Measures, Order of 3 December 2001, paragr. 60.

nusprenžia, kad toks pasikeitimas negali duoti teigiamo rezultato.¹⁵⁸ Taigi šie sprendimai parodo, kad 283 straipsnyje numatyto reikalavimo patenkinimo standartas yra subjektyvaus pobūdžio. Tam, kad vienašališkai inicijuoti privalomąsias procedūras, pakanka vienai iš ginčo šalių nuspręsti, kad visos galimybės spręsti ginčą kitais būdais yra išnaudotos. Todėl pakartotinis pasikeitimas nuomonėmis nėra būtinas. Kita vertus, Tribunolas pasilieka teisę pats įvertinti bylos aplinkybes ir nuspręsti ar 283 straipsnyje numatyta pareiga tinkamai įvykdyta.¹⁵⁹ Tai akcentavo ir teisėjas Rao, pabrėždamas, kad reikalavimas pasikeisti nuomonėmis nėra tuščias formalumas, priklausantis tik nuo ginčo šalių valios. Tai pareiga, kuri turi būti vykdoma sąžiningai, ir Tribunolas turi tai patikrinti.¹⁶⁰

Konvencijos 283 straipsnio paskirtį puikiai atskleidžia teisėjas Jesus savo atskirojoje nuomonėje.¹⁶¹ Pasak jo, reikalavimas pasikeisti nuomonėmis neturėtų būti suprantamas kaip numatantis ar sukuriantis šalims pareigą vesti derybas tokiu būdu siekiant išspręsti tarpusavio ginčą. Pasikeitimas nuomonėmis savaime nėra ginčo sprendimo metodas. 283 straipsnis tiesiog reikalauja neatidėliotino pasikeitimo nuomonėmis tam tikrais klausimais, t. y. pateikti savo poziciją dėl galimų kilusio ginčo sprendimo priemonių. Nei derybų procedūra, nei kiti ginčų sprendimo būdai nėra privalomi šalims, jei šalys jų nepriėmė ar dėl jų nėra susitarusios. Jeigu po nuomonių pasikeitimo šalys nepasirenka ir nesusitaria dėl tam tikros ginčo sprendimo procedūros, tai jos nėra įpareigosotos tęsti pasikeitimo nuomonėmis, kadangi kiekviena šalis turi laisvę nepriimti ir nepripažinti konkretaus ginčų sprendimo būdo (nebent būtų įpareigosotos susitarimo).

Kaip matyti iš Tribunolo praktikos, pasikeitimas nuomonėmis ne visada privalo būti formalus pobūdžio. *MOX Plant* byloje Jungtinė Karalystė laikėsi pozicijos, kad korespondencija tarp jos ir Airijos neprilygo nuomonių pasikeitimui 283 straipsnio prasme, o Airija vėliau nepriėmė formalus kvietimo pasikeisti nuomonėmis. Tribunolas atmetė šį argumentą nereikalaujamas formalus proceso. Susirašinėjimas laiškais dėl kilusio ginčo buvo laikomas pakankamu, kad atitiktų 283 straipsnio reikalavimus. Be to, nors šalių susirašinėjime turi būti remiamasi konkrečiomis Konvencijos nuostatomis, manoma, kad išsamus reikalavimų teisinis pagrindimas neprivalo būti pateiktas iš

---

¹⁵⁸ Case concerning Land Reclamation by Singapore in and around the Straits of Johor (*Malaysia v. Singapore*), Provisional Measures, Order of 8 October 2003, paragr. 48.

¹⁵⁹ *Ibid.*, paragr. 48 „<...>in the view of the Tribunal, in the circumstances of the present case <...>“

¹⁶⁰ *Ibid.*, Separate Opinion of Judge Chandrasekhara Rao, paragr. 11.

¹⁶¹ *Ibid.*, Separate Opinion of Judge Jesus, paragr. 20-24.

karto.¹⁶² Taigi Tribunolas pasikeitimą nuomonėmis interpretuoja gana laisvai, atsižvelgdamas į konkrečias bylos aplinkybes, ir nereikalaudamas pakartotinio pasikeitimo, kai viena iš ginčo šalių nebemato kitų galimybių ginčui spręsti.

(2) *Susitarimai pagal 281 arba 282 straipsnius.* *Prima facie* jurisdikcijos nustatymas taip pat priklauso nuo to, ar konkrečiu atveju Konvencijos 281 arba 282 straipsniai aiškiai neužkerta kelio inicijuoti privalomasias Konvencijos procedūras. Šie klausimai buvo nagrinėjami *Southern Bluefin Tuna*, *MOX Plant*, ir *Land Reclamation* bylose. Pirmosios dvi jau buvo aptartos ankstesniuose skyriuose. Čia Tribunolas gana laisvai interpretavo 281 ir 282 straipsnius ir patvirtino, kad arbitražas turės *prima facie* jurisdikciją. Iš šių sprendimų matyti, kad paraleliniai susitarimai galėtų pašalinti jurisdikciją tik jeigu akivaizdžiai ir aiškiai numatyta, kad juose įtvirtinti alternatyvūs ginčų sprendimo būdai būtų taikomi ginčams dėl Konvencijos taikymo ar aiškinimo. Tokia išvada neturėtų būti laikoma prieštaringa vėlesniems arbitražo sprendimams dėl jurisdikcijos, kadangi toks liberalus Tribunolo požiūris iš tikrųjų buvo taikomas tik nustatant *prima facie* jurisdikciją. *Land Reclamation* byloje Singapūras taip pat rėmėsi 281 straipsniu, teigdamas, kad šalys pradėjo derybų procesą siekdamas taikiai išspręsti ginčą, o Malaizija negalėjo vienašališkai nutraukti šių derybų tol, kol dar nebuvo išnaudotos visos galimybės išspręsti ginčą šiuo būdu. Tribunolas pažymėjo, kad šioje byloje nėra pagrindo taikyti 281 straipsnį, kadangi derybos buvo pradėtos jau po to, kai buvo inicijuotos privalomosios procedūros ir šalys buvo susitarusios, jog šios derybos neturės įtakos tolesnėms ginčo sprendimo procedūroms. Taigi Tribunolas pasirinko paprasčiausiu faktų ir iš esmės nenagrinėjo, ar pareiškėjo argumentas buvo teisingas teisės požiūriu.¹⁶³

(3) *Apribojimai ir išimtys pagal 297 ir 298 straipsnius.* Konvencijos XV dalies 3 skyriuje numatytą privalomosios jurisdikcijos apribojimų klausimas buvo nagrinėjamas *M/V „Saiga“ (No.2)* bylos laikinųjų priemonių skyrimo stadijoje. Gvinėja teigė, kad Tribunolas neturi *prima facie* jurisdikcijos remdamasi Konvencijos 297 straipsnio 3 dalimi, kuri iš esmės pašalina privalomųjų procedūrų taikymą ginčams, susijusiems su

---

¹⁶² Natalie Klein. *Dispute Settlement in the UN Convention on the Law of the Sea*. Cambridge Studies in International and Comparative Law (No. 39), 2005, p. 64.

¹⁶³ Tačiau šiuos klausimus atskirojoje nuomonėje aptarė teisėjas Jesus. Pasak jo, 281 straipsnis nustato pareigą nesinaudoti kitais ginčo sprendimo būdais, kol nebus nustatyta, kad derybomis ginčas nėra išspręstas arba kol nesueis šalių nustatytas terminas (jei dėl tokio yra susitarta). Tai, kad ginčas derybomis nėra išspręstas turi būti nustatyta abiejų šalių sutikimu. Vienos iš valstybių pasitraukimas iš derybų, pagrįstas vienašališku įvertinimu ir be kitos šalies pritarimo gali būti pagrindu prieštarauti jurisdikcijai, jeigu gali būti akivaizdžiai įrodyta, kad iš tikrųjų galimybės išspręsti ginčą derybomis nebuvo išnaudotos. *Separate Opinion of Judge Jesus*, paragr. 10-18.

žvejyba išskirtinėje ekonominėje zonoje.¹⁶⁴ Gvinėja teigė, kad toks apribojimas yra pakankamas pripažinti, kad Tribunolas neturi *prima facie* jurisdikcijos. Tačiau Sent Vinsentas ir Grenadinai jurisdikcijos buvimą grindė Konvencijos 297 straipsnio 1 dalimi, kuri numato privalomąsias procedūras ginčams dėl pakrantės valstybių veiksmų pažeidžiančių laivybos laisvę išskirtinėje zonoje. Tribunolas pažymėdamas, kad (1) ginčas jam buvo perduotas šalių susitarimu,¹⁶⁵ bei kad (2) skirdamas laikinąsias priemones Tribunolas neturi galutinai įsitikinti, kad turi jurisdikciją ginčo iš esmės sprendimui, nusprendė, kad pareiškėjo pasitelktas straipsnis yra tinkamas *prima facie* jurisdikcijos pripažinimo pagrindas.¹⁶⁶ Taigi Tribunolas nesupančiojo laikinųjų priemonių procedūros remiantis paprastu tvirtinimu, kad ginčas galėtų pakliūti į 297 straipsnyje numatytų apribojimų sritį. Iš tikrųjų, atsižvelgiant į šių Konvencijos ginčų sprendimo nuostatų sudėtingumą ir įvairias jų interpretacijas, ginčo šalims turėtų būti suteikta galimybė pateikti išsamius argumentus, o Tribunolui – atidžiai juos įvertinti. Todėl šie klausimai palikti spręsti ginčą nagrinėjant iš esmės.¹⁶⁷ Taigi Tribunolas iš esmės laikėsi prieš tai minėtų *prima facie* jurisdikcijos nustatymo standartų: 297 straipsnio 3 dalis „akivaizdžiai nepašalino“ jurisdikcijos, o 297 straipsnis 1 dalis buvo tinkamas pagrindas, kuriuo remiantis Tribunolas „galėtų turėti“ jurisdikciją.

Nors Tribunolo praktikoje iki šiol nebuvo remtasi 298 straipsnio išimtimis, tačiau *Land Reclamation* byloje Tribunolas, sprenddamas *prima facie* jurisdikcijos klausimą, *ex officio* įvertino tai, kad šalys nebuvo padariusios pareiškimų pagal šį straipsnį.¹⁶⁸ Vadinas, Konvencijos 298 straipsnyje numatytų išimčių taikymas taip pat galėtų patekti į akivaizdžiai pašalinančių Tribunolo jurisdikciją išlygų kategoriją.

---

¹⁶⁴ Gvinėja siekė pasinaudoti Tribunolo sprendime M/V „Saiga“ (No. 1) suformuota pozicija, kvalifikuojančia Gvinėjos veiksmus kaip pažeidžiančius Konvencijos 73 straipsnį.

¹⁶⁵ Šalys susitarė, kad visus ginčo klausimus, įskaitant ir atsiliepime nurodytus prieštaravimus dėl jurisdikcijos, perduoda spręsti Tribunolui.

¹⁶⁶ The M/V "SAIGA" (No. 2) Case (*Saint Vincent and the Grenadines v. Guinea*), Provisional Measures, Order of 11 March 1998, paragr. 27-30.

Pasak Rosenne, kai tik šalys susitarė ginčą perduoti Tribunolui, tokio susitarimo turėjo pakakti pripažinti jo jurisdikcijai ir jokio kito pagrindo jurisdikcijai nereikėjo. Shabtai Rosenne. *International Tribunal for the Law of the Sea: 1998 Survey. The International Journal of Marine and Coastal Law*, Vol. 14, No. 4, 1999, p. 461.

¹⁶⁷ Keista, tačiau ginčą nagrinėjant iš esmės, Gvinėja nebeprieštaravo Tribunolo jurisdikcijai 297 str. 3 d. pagrindu ir nebandė, pasinaudodama ankstesniu M/V „Saiga“ (No. 1) sprendimu, įrodyti, kad laivo areštas buvo susijęs su jos žvejybos jurisdikcija numatyta Konvencijos 56 straipsnyje. Louise de la Fayette. ITLOS: The M/V „Saiga“ (No.2) Case, Judgment. *The International and Comparative Law Quarterly*, Vol. 49, Apr. 2000, p. 467, 469.

¹⁶⁸ Case concerning Land Reclamation by Singapore in and around the Straits of Johor (*Malaysia v. Singapore*), Provisional Measures, Order of 8 October 2003, paragr. 28.

4.1.2. Neatidėliotinas situacijos pobūdis

Tribunolas, nustatęs, kad jis ar arbitražas *prima facie* turės jurisdikciją, turi įvertinti antrąją laikinųjų priemonių paskyrimo sąlygą – ar to reikia dėl neatidėliotino situacijos pobūdžio. Konvencijos 290 straipsnio 1 dalyje toks neatidėliotinumą kriterijus nėra aiškiai įtvirtintas, tačiau turi būti interpretuojamas kaip bendroji laikinųjų priemonių skyrimo sąlyga. Tai, kad laikinosios priemonės skiriamos „iki bus priimtas galutinis sprendimas“ aiškiai parodo, kad tokios priemonės yra pateisinamos tik tuo atveju, kai yra tikėtina, kad vienos iš ginčo šalių teisės gali būti pažeistos ar padaryta žala jūros aplinkai ne apskritai, o konkrečiai tuo laikotarpiu kol yra laukiama galutinio sprendimo.¹⁶⁹ Panašus aiškinimas susiformavo ir Tarptautinio Teisingumo Teismo praktikoje: nors nei Teismo Statutas, nei reglamentas nenumato tokio kriterijaus, vis dėlto neatidėliotumas yra būtina sąlyga skiriant laikinašias priemones.¹⁷⁰

Konvencijos 290 straipsnio 5 dalyje neatidėliotino situacijos pobūdžio sąlyga yra aiškiai išreikšta. Taip yra todėl, kad skiriant laikinašias priemones pagal šią dalį turi būti patenkintas aukštesnis standartas. Apsaugos reikalingumas turi būti kur kas labiau būtinas ir neatidėliotinas, kadangi laiko tarpas, kuriuo laikinosios priemonės pagal šią dalį gali būti paskirtos, yra žymiai trumpesnis – iki arbitražo, kuriam perduotas ginčas, sudarymo.¹⁷¹ Čia svarbios dvi aplinkybės: pirma, pagal Konvencijos VII priedo 3 straipsnį arbitražas turi būti sudarytas vėliausiai per 104 dienas ir, antra, sudarytas arbitražas gali pats paskirti laikinašias priemones ar pakeisti, panaikinti, patvirtinti Tribunolo paskirtąsias. Taigi neatidėliotino būtinumo skirti laikinašias priemones Tribunalui neabejotinai nėra, jei šias priemones galėtų paskirti jau sudarytas arbitražas ir toks vėlesnis jų paskyrimas nepakenktų atitinkamoms šalių teisėms.

Kita vertus, laikinųjų priemonių neatidėliotumas yra glaudžiai susijęs su laikinųjų priemonių skyrimo pagrindais. Tribunolas gali paskirti tokias priemones, jeigu jos atsižvelgiant į aplinkybes yra būtinos ir tinkamos, kad apsaugotų atitinkamų ginčo šalių teises arba apsaugotų jūros aplinką nuo didelės žalos. Iki šiol Tribunolo praktikoje kol kas nėra suformuluoti konkretūs kriterijai ir standartai apibrėžiantys šių pagrindų esmę, o neatidėliotinumą kriterijus yra interpretuojamas gana plačiai. Laikinųjų priemonių paskyrimas daugiausiai priklauso nuo kiekvienos bylos faktinių aplinkybių įvertinimo.

---

¹⁶⁹ P. Chandrasekhara Rao. ITLOS: The First Six Years. *Max Planck Yearbook of United Nations Law*, Volume 6, Number 1, 2002, p. 240, 246. <http://www.mpi.de/shared/data/pdf/pdfmpunyb/rao_6.pdf>

¹⁷⁰ *Passage through the Great Belt (Finland v. Denmark)*, Provisional Measures, Order of 29 July 1991, I.C.J. Reports 1991, p. 17, paragr. 23; *Land and Maritime Boundary between Cameroon and Nigeria*, Provisional Measures, Order of 15 March 1996, ICJ Reports 1996, p. 22, paragr. 35.

¹⁷¹

Saiga (No. 2) byloje pareiškėjo prašomos laikinosios priemonės buvo laivo ir jo įgulos paleidimas. Proceso metu Tribunolas buvo informuotas, kad areštas panaikintas, o laivas kartu su kapitonu bei įgula paleisti. Tokiomis aplinkybėmis išnyko bet koks prašomų laikinųjų priemonių reikalingumas, o Tribunolas pažymėjo, kad prašomos laikinosios priemonės neteko prasmės.¹⁷² Tačiau nepaisant to Tribunolas paragino šalis susilaikyti nuo bet kokių veiksmų, kurie apsunkintų ir prailgintų jų ginčą ir pareikalavo, kad valstybė atsakovė nesiimtų ir nevykdytų jokių teisinių ar administracinių priemonių prieš laivą, jo kapitoną ir kitus įgulos narius, jo savininkus ar valdytojus iki bus priimtas galutinis sprendimas.¹⁷³ Toks sprendimas buvo kritikuojamas kaip viršijantis tai, ko reikalavo šalys bei tai, kas buvo būtina ir tinkama esamomis aplinkybėmis.¹⁷⁴ Šioje situacijoje įtakos galėjo turėti valstybės pareiškėjos išreikšti nuogastavimai dėl jos laivams gresiančio užpuolimo pavojaus. Panašu, kad skirdamas tokias priemones Tribunolas jautė neatidėliotiną reikalingumą – nors ir nesant adekvačių pateisinamų aplinkybių¹⁷⁵ – sumažinti šį pavojų.¹⁷⁶ Iš tikrųjų, nors Tribunolas ir gali paskirti kitas nei prašoma laikinąsias priemones,¹⁷⁷ akivaizdu, kad tai turėtų būti daroma pakankamai apdairiai ir atitikti būtinumo standartus.

Southern Bluefin Tuna byloje Japonija taip pat ginčijo laikinųjų priemonių neatidėliotiną pobūdį. Pasak jos, tokių priemonių skyrimas galėjo būti pateisinamas tik jei neatitaisoma žala būtų neišvengiama. Toks Japonijos pateiktas standartas buvo pagrįstas Tarptautinio Teisingumo Teismo praktika.¹⁷⁸ Tuo tarpu Australija ir Naujoji Zelandija teigė, kad Tribunolas turi platesnę jurisdikciją skiriant laikinąsias priemones ir turėtų būti taikomi ne tokie griežti standartai. Pareiškėjai išskyrė procedūrinį ir materialinį neatidėliotinumą. Pirmasis buvo siejamas su laikotarpiu tarp arbitražo procedūrų inicijavimo ir jo sudarymo, o antrasis – su įvertinimu, ar esamomis aplinkybėmis priemonės būtų tinkamos apsaugoti atitinkamas šalių teises.¹⁷⁹ Panašu, kad būtent

---

¹⁷² The M/V "SAIGA" (No. 2) Case (*Saint Vincent and the Grenadines v. Guinea*), Provisional Measures, Order of 11 March 1998, paragr. 35-40.

¹⁷³ *Ibid.*, paragr. 41-43.

¹⁷⁴ Shabtai Rosenne. International Tribunal for the Law of the Sea: 1998 Survey. *The International Journal of Marine and Coastal Law*, Vol. 14, No. 4, 1999, p. 464-465.

¹⁷⁵ Sprendime remiamasi hipotetinėmis situacijomis, kurios jei ir įvyktų, būtų nesusijusios su šiuo ginču („it dealt with hypothetical eventualities which, if they were to occur, might not have been connected with the dispute of which the Court had been seised but with a different dispute altogether“). *Ibid.* p. 463.

¹⁷⁶ P. Chandrasekhara Rao. ITLOS: The First Six Years. *Max Planck Yearbook of United Nations Law*, Volume 6, Number 1, 2002, p. 240.

¹⁷⁷ Tribunolo reglamento 89 straipsnio 5 dalis

¹⁷⁸ Laikinosios priemonės skiriamos, jei neatitaisoma žala yra neišvengiama. Pvz., *Nuclear Tests (Australia v. France; New Zealand v. France)*, Interim Protection, Order of 22 June 1973, I. C.J. Reports 1973, p. 99, paragr. 20.

¹⁷⁹ Natalie Klein. *Dispute Settlement in the UN Convention on the Law of the Sea*. Cambridge Studies in International and Comparative Law (No. 39), 2005, p. 74.

pastarą koncepcija Tribunolas ir vadovavosi, sprendime vengdamas bet kokių užuominų apie galimą neatitaisomą žalą ar poveikį. Pažymėdamas, kad neatidėliotinumą siejamas su laikotarpiu iki arbitražo sudarymo, Tribunolas nusprendė, kad situacija buvo neatidėliotino pobūdžio siekiant apsaugoti tiek atitinkamas šalių teises, tiek jūros aplinką nuo didelės žalos.¹⁸⁰ Puiku, kad Tribunolas plačiai interpretavo „jūros aplinkos“ apsaugą, nuroydamas, kad gyvųjų jūros išteklių išsaugojimas yra jūros aplinkos apsaugos elementas.¹⁸¹ Vis dėlto sprendime nepakankamai aiškiai motyvuojamas laikinųjų priemonių neatidėliotinas pobūdis.¹⁸² Pirma, kadangi žala buvo susijusi su eksperimentinės žvejybos programos metu viršijamu sugavimo kiekiu, o ši programa būtų pasibaigusi jau po 4 dienų ir kitas jos etapas pradėtas tik po metų, abejotina, ar tokioje situacijoje 4 dienos žvejybos būtų sukėlusios „didelę žalą“ ištekliams. Be to, arbitražas būtų sudarytas gerokai anksčiau iki sekančio žvejybos programos etapo ir pats galėtų įvertinti situaciją. Taigi nepanašu, kad tikrai buvo neatidėliotina, skiriant laikinasias priemones, stabdyti eksperimentinę programą. Antra, Tribunolas Japonijai 1999 metams nustatė bendrą sugavimo limitą (kuris apėmė ir sugavimus eksperimentinės programos metu) ir taip apribojo likusių 4 mėnesių sugavimus. Šios priemonės būtinumas taip pat diskutuotinas,¹⁸³ nors Japonijai jas būtų kur kas sunkiau įvykdyti, jeigu toks limitas būtų nustatytas vėliau sudaryto arbitražo. Trečia, šalys buvo paragintos nedelsiant pradėti derybas dėl išteklių išsaugojimo ir valdymo, siekti susitarimo dėl sugavimo kiekio nustatymo. Šiuo aspektu situacija, atsižvelgiant į tai, kad šalims per pastaruosius 2 metus nepavyko susitarti dėl bendro leidžiamo sugavimo kiekio ir tai, kad jos buvo įpareigtos laikytis paskutiniaisiais metais patvirtinto kiekio, vėlgi neatrodo buvusi neatidėliotino pobūdžio. Dėl šių priežasčių galima būtų manyti, kad priemonės trumpuoju laikotarpiu nebuvo būtinos.¹⁸⁴

Tiesa, Tribunolas pažymi, kad šalys turi *apdairiai ir atsargiai* bei efektyviomis priemonėmis siekti išteklių išsaugojimo. Panašu, kad tai vienas iš centrinių šio sprendimo argumentų, nors ir nepakankamai išplėtotas. Šį teiginį patvirtina tai, kad net ir negalėdamas išsamiai įvertinti šalių pateiktų mokslinių įrodymų, Tribunolas nusprendė,

---

¹⁸⁰ Southern Bluefin Tuna Cases (*New Zealand v. Japan; Australia v. Japan*), Provisional Measures, Order of 27 August 1999, paragr. 80

¹⁸¹ *Ibid.*, paragr. 70.

¹⁸² R. R. Churchill. ITLOS: The Southern Bluefin Tuna Cases, Order for provisional measures. *The International and Comparative Law Quarterly*, Vol. 49, Oct. 2000, p. 986.

¹⁸³ Galima teigti, kad tokiu būdu Tribunolas sumažina neeksperimentinės žvejybos kiekius ir bando atstatyti pirmą padėtį, o tai nėra būdinga laikinosioms priemonėms.

¹⁸⁴ Nors Treves teigia, kad neatidėliotinumą susijęs ne su išteklių išsekimo pavojumi, bet su tendencijos link tokio išnykimo sustabdymu. Priemonėmis siekiama sustabdyti pablogėjimą, kurio kiekvienas žingsnis gali būti suprantamas kaip didelė žala dėl savo kumuliacinio poveikio, vedančio link išnykimo. Separate Opinion of Judge Treves, paragr. 8.

kad laikinosios priemonės yra būtinos.¹⁸⁵ Pasak teisėjo Treves, toks atsargumo kriterijus yra būtinas vertinant skiriamų priemonių neatidėliotiną pobūdį, o šioje byloje neatidėliotinumą gali būti pateisinamas tik remiantis tokiu požiūriu. Be to, toks prevencinis požiūris gali būti aiškinamas kaip neatskiriamas nuo laikinųjų priemonių prigimties, kadangi užtikrina tai, kad arbitražui sprendžiant ginčą iš esmės faktinė situacija išliktų nepakitusi.¹⁸⁶

Iš tikrųjų iš šios bylos galima daryti išvadą, kad Tribunolo praktikoje formuojasi pakankamai laisvi laikinųjų priemonių neatidėliotinumą ir tinkamumo standartai. Net ir esant tam tikram neapibrėžtumui, abejonės labiau linkstama traktuoti pareiškėjų naudai. Vis dėlto šis sprendimas dar nėra pakankamai artikuliuotas: pasigendama aiškiai išdėstytų motyvų, kurie konkrečiau apibrėžtų, kodėl tam tikros priemonės yra vertinamos kaip neatidėliotinos ir būtinos.

MOX plant byloje Tribunolas vėlgi gana teisingai apibrėžė laikinųjų priemonių neatidėliotinumą, nurodydamas, kad veiksmai pažeidžiantys bet kurios iš šalių teises ar keliantys didelę žalą jūros aplinkai turi būti tikėtini iki arbitražo sudarymo.¹⁸⁷ Tačiau šis klausimas buvo nagrinėjamas gana glaustai. Atkreipdamas dėmesį į Didžiosios Britanijos pateiktas garantijas, kad nebus vykdomas branduolinių medžiagų importas ir eksportas, susijęs su gamyklos eksploatavimu, Tribunolas konstatavo, kad trumpuoju laikotarpiu (iki arbitražo sudarymo) Airijos prašomos priemonės neatitiko neatidėliotino situacijos pobūdžio sąlygos.¹⁸⁸ Nors ginčo šalys buvo visiškai priešingų nuomonių dėl galimo jūros užterštumo, Tribunolas sprendime nepateikė aiškaus aplinkybių ir įrodymų įvertinimo. Dėl šios priežasties Tribunolo sprendimas kritikuojamas kaip nepakankamai išbaigtas ir stokojantis detalesnio paaiškinimo.¹⁸⁹ Be to, Tribunolas neapibrėžė 290 straipsnyje numatyto „didelės žalos jūros aplinkai“ kriterijaus, o paprasčiausiai nurodė, kad „esamomis bylos aplinkybėmis“ skirti prašomas priemonės nėra būtinos.¹⁹⁰

Vietoj to Tribunolas pažymėjo, kad bendradarbiavimo pareiga yra fundamentalus principas siekiant išvengti jūros aplinkos teršimo, ir teisės kylančios iš šio principo turi būti apsaugotos. Be to, apdairumas ir atsargumas reikalauja šalių bendradarbiavimo

---

¹⁸⁵ Southern Bluefin Tuna Cases (*New Zealand v. Japan; Australia v. Japan*), Provisional Measures, Order of 27 August 1999, paragr. 77-80.

¹⁸⁶ Treves apgailestauja, kad tai nėra aiškiai pažymima sprendime. *Ibid.*, Separate Opinion of Judge Treves, paragr. 8-9.

¹⁸⁷ The MOX Plant Case (*Ireland v. United Kingdom*), Provisional Measures, Order of 3 December 2001, paragr. 64.

¹⁸⁸ *Ibid.*, paragr. 77-81.

¹⁸⁹ R. R. Churchill; V. Lowe. The International Tribunal for the Law of the Sea: Survey for 2001. *The International Journal of Marine and Coastal Law*, Vol. 17, No. 4, 2002, p. 482.

¹⁹⁰ The MOX Plant Case (*Ireland v. United Kingdom*), Provisional Measures, Order of 3 December 2001, paragr. 81.

keičiantis informacija ir valdant riziką dėl gamyklos eksploatavimo.¹⁹¹ Dėl šių priežasčių buvo paskirtos priemonės, įpareigojančios šalis bendradarbiauti. Nors tai buvo priemonės skirtingos nuo tų, kurių buvo prašoma, tačiau jos vis tiek turėjo atitikti neatidėliotumo reikalavimą. Tribunolas apskritai nenurodo, kad priemonės, kurias paskyrė, buvo reikalingos dėl neatidėliotino situacijos pobūdžio,¹⁹² o juo labiau nepaaiškina kaip toks būtinumas pasireiškė.¹⁹³

Mox plant bylos sprendimas konstruojamas panašiai kaip ir ankstesnėje *Southern Bluefin Tuna*. Tribunolas patvirtina, kad neatidėliotumo reikalavimas turi būti aiškinamas kartu vertinant 290 straipsnio 1 dalyje numatytų pagrindų tinkamumą bei pajungiant atsargumo kriterijų. Kita vertus, *Mox plant* sprendime toks atsargumo kriterijus buvo taikomas tik procedūrinių teisių atžvilgiu (reikalaujant bendradarbiavimo), tuo tarpu materialinių teisių atžvilgiu taikomas nebuvo.¹⁹⁴ Todėl galima teigti, kad abejonės pastarųjų atžvilgiu tarsi traktuojamos valstybės atsakovės naudai.

Land reclamation byloje Singapūras taip pat ginčijo priemonių neatidėliotinumą, remdamasis trumpu laikotarpiu, likusiu iki arbitražo sudarymo.¹⁹⁵ Tribunolas patvirtino, kad kompetenciją paskirti laikinąsias priemones jis turi iki kol bus sudarytas arbitražas. Tačiau tai nereiškia, kad paskirtos priemonės bus taikomos ir galios tik šiuo laikotarpiu, iš tikrųjų jos nenustoja galioti vos tik sudaromas arbitražas. Tuo remiantis neatidėliotinas situacijos pobūdis skiriant laikinąsias priemones turėtų būti vertinamas atsižvelgiant į platesnį laikotarpį, t. y. laikotarpį, kuriuo arbitražas (nors jau ir sudarytas) apskritai dar neturi galimybės pakeisti, panaikinti, ar patvirtinti šių priemonių.¹⁹⁶ Taigi Tribunolas nustato platesnę neatidėliotumo koncepciją nei ankstesnėse bylose. Kita vertus, reiktų turėti galvoje, kad toks papildomas laiko tarpas, kuriuo sudarytas arbitražas dar neturės galimybės paskirti laikinųjų priemonių, neturėtų būti labai ilgas. Jei Tribunolas gali išspręsti laikinųjų priemonių klausimą per maždaug 1 mėnesį, tą patį sugebėtų ir arbitražas.¹⁹⁷

---

¹⁹¹ *Ibid.*, paragr. 82, 84.

¹⁹² Teisėjas Treves teigia, kad toks priemonių reikalingumas sprendime yra implicitinis. *Ibid.*, Separate Opinion of Judge Treves, paragr. 7.

¹⁹³ R. R. Churchill; V. Lowe. *The International Tribunal for the Law of the Sea: Survey for 2001. The International Journal of Marine and Coastal Law*, Vol. 17, No. 4, 2002, p. 483.

¹⁹⁴ B. Kwiatkowska. *The Ireland v United Kingdom (Mox Plant) Case: Applying the Doctrine of Treaty Parallelism. The International Journal of Marine and Coastal Law*, Vol. 18, No. 1, 2003, p. 32-37.

¹⁹⁵ Arbitražas turėjo būti sudarytas ne vėliau kaip po 34 dienų, kai Malaizija pateikė pareiškimą dėl laikinųjų priemonių skyrimo ir ne vėliau kaip po 1 dienos nuo Tribunolo priimto sprendimo.

¹⁹⁶ *Case concerning Land Reclamation by Singapore in and around the Straits of Johor (Malaysia v. Singapore)*, Provisional Measures, Order of 8 October 2003, paragr. 67-68.

¹⁹⁷ R. R. Churchill. *The International Tribunal for the Law of the Sea: Survey for 2003. The International Journal of Marine and Coastal Law*, Vol. 19, No. 4, 2004, p. 376.

Apibrėžęs neatidėliotumo kriterijų, Tribunolas toliau nagrinėjo, ar šis reikalavimas buvo patenkintas kiekvienos iš prašomų priemonių atžvilgiu. Visų pirma, Malaizija reikalavo sustabdyti melioracijos darbus Tuas regione, motyvuodama tuo, kad taip kėsiniasi į jos pretenduojamą (teritorinės jūros) teritoriją. Šis prašymas buvo atmestas. Tribunolas paprasčiausiai nurodė, kad pateikti įrodymai nepatvirtina, situacijos neatidėliotumo ar nepataisomos žalos tikimybės.¹⁹⁸ Kitų prašomų priemonių neatidėliotumo Tribunolas nevertino, kadangi proceso metu Singapūras pateikė garantijas ir įsipareigojimus, kad įvykdys likusius reikalavimus. Taigi būtinumas skirti prašomas laikinąsias priemones išnyko. Nepaisant to, Tribunolas atkreipė dėmesį į šalių bendradarbiavimo trūkumą ir nurodė, kad remtis šalių pateiktais įsipareigojimais yra neatidėliotina.¹⁹⁹ Be to, pastebėta, kad neatlikus veiklos poveikio įvertinimo, išlieka tikimybė, kad melioracijos darbai galėtų turėti neigiamą poveikį jūros aplinkai. Dėl šių priežasčių, kaip ir ankstesnėse bylose, Tribunolas nusprendė, kad apdairumas ir atsargumas reikalauja šalių bendradarbiavimo keičiantis informacija ir vertinant veiksmų poveikį, bei paskyrė atitinkamas laikinąsias priemones.

Kaip matyti iš *MOX plant* ir *Land reclamation* sprendimų, Tribunolas atskiria materialines teises, susijusias su jūros aplinkos apsauga, ir procedūrinės teises, susijusias su bendradarbiavimu, informavimu, konsultavimu. Spręsdamas neatidėliotumo klausimą pirmųjų atžvilgiu atsargumo kriterijus nėra taikomas ir prašomos priemonės atmetamos, tuo tarpu antrųjų atžvilgiu atsargumo kriterijus taikomas ir paskiriamos atitinkamos priemonės šioms teisėms apsaugoti.²⁰⁰ Tokia praktika kelia abejonių, kadangi nesant būtinumo saugoti materialines teises, nėra neatidėliotina saugoti ir jas įgyvendinančias procedūrinės teises.²⁰¹ Kita vertus, šiuo atžvilgiu formuojasi įdomi praktika: laikinųjų priemonių siekimas tarsi paskatina valstybes atsakoves siekti taikaus sprendimo (to pasekoje proceso metu pateikiant įvairias garantijas), ir Tribunolas nurodo šalims įvairius bendradarbiavimo būdus.²⁰² Kadangi paskirtos laikinosios priemonės yra privalomos,²⁰³ valstybės į jas žiūri rimtai. Tokiu būdu Tribunolo laikinosios priemonės

---

¹⁹⁸ Case concerning Land Reclamation by Singapore in and around the Straits of Johor (*Malaysia v. Singapore*), Provisional Measures, Order of 8 October 2003, paragr. 70-73.

¹⁹⁹ *Ibid.*, paragr. 98. Anderson teigė, kad situacija nebuvo neatidėliotina, nes šalys nurodė, kad sąžiningai vykdys įsipareigojimus. *Ibid.*, Declaration of Judge Anderson, paragr. 3.

²⁰⁰ B. Kwiatkowska. The Ireland v United Kingdom (Mox Plant) Case: Applying the Doctrine of Treaty Parallelism. *The International Journal of Marine and Coastal Law*, Vol. 18, No. 1, 2003, p. 44–46, 48.

²⁰¹ Rosemary Rayfuse. The Future of Compulsory Dispute Settlement under the Law of the Sea Convention. *Victoria University of Wellington Law Review*, Vol. 36, No. 4, 2005. <<http://www.austlii.edu.au/nz/journals/VUWLR/2005/30.html>>

²⁰² R. R. Churchill. The International Tribunal for the Law of the Sea: Survey for 2003. *The International Journal of Marine and Coastal Law*, Vol. 19, No. 4, 2004, p. 379.

²⁰³ Konvencijos 290 straipsnio 6 dalis.

įgauna kur kas platesnę prasmę, kadangi gali sumažinti tarp šalių esančią įtampą bei įtakoti galutinį ginčo rezultatą.

Pavyzdžiui, *Southern Bluefin Tuna* byloje, nors arbitražas ir nepripažino jurisdikcijos, vis dėlto tiek jis, tiek šalys pažymėjo Tribunolo svarbų vaidmenį ginčo eigoje.²⁰⁴ Dar svarbiau, *MOX Plant* byloje arbitražas patvirtino ir pratęsė Tribunolo paskirtų laikinųjų priemonių galiojimą.²⁰⁵ Galiausiai, *Land reclamation* byloje arbitražo procedūros buvo sustabdytos iki kol ekspertų grupė, sudaryta pagal ankstesnį Tribunolo sprendimą, nustatantį laikinasias priemones, užbaigs numatytą poveikio aplinkai tyrimą. Maža to, atlikus minėtąjį tyrimą, jo pagrindu šalys sudarė susitarimą ir arbitražui beliko tik patvirtinti pastarojo sąlygas.²⁰⁶ Šie pavyzdžiai patvirtina, kad, nors paskiriamos laikinosios priemonės yra tik laikino pobūdžio, tačiau, jos gali atlikti svarbų vaidmenį skatinant šalis bendradarbiauti ir padėti pasiekti net galutinį ginčo išsprendimą. Be to, šie Tribunolo sprendimai atspindi jo pasiryžimą stiprinti savo vaidmenį tarptautinių ginčų sprendime.²⁰⁷ Toks iniciatyvus Tribunolo požiūris, bei prieš tai aptarti negriežti tiek *prima facie* jurisdikcijos nustatymo, tiek laikinųjų priemonių neatidėliotinumą standartai leidžia daryti išvadą, kad Tribunolo laikinųjų priemonių jurisdikcijos ateities perspektyvos yra gana teigiamos.

---

²⁰⁴ Southern Bluefin Tuna Case (*Australia & New Zealand v. Japan*), Award on Jurisdiction and Admissibility. ICSID, 4 August 2000, paragr. 67-69.

²⁰⁵ The MOX Plant Case (*Ireland v. United Kingdom*). Order no. 3, Suspension of Proceedings on Jurisdiction and Merits and Request for Further Provisional Measures, 24 June 2003; The MOX Plant Case (*Ireland v. United Kingdom*). Order no. 4, Further Suspension of Proceedings on Jurisdiction and Merits, 14 November 2003. <http://www.pca-cpa.org/showpage.asp?pag_id=1148>

²⁰⁶ Case concerning Land Reclamation by Singapore in and around the Straits of Johor (*Malaysia v. Singapore*), Award on Agreed Terms, 1 September 2005. <<http://www.pca-cpa.org/upload/files/MASI%20Award.pdf>>

²⁰⁷ Jillaine Seymour. The International Tribunal for the Law of the Sea: A Great Mistake? *Indiana Journal of Global Legal Studies*, Vol. 13, Issue 1, 2006, p. 34-35.

4.2. Jurisdikcija laivų ir įgulų paleidimo nedelsiant bylose (292 straipsnis)

Konvencijos 292 straipsnis nustato specialią procedūrą, susijusią su sulaikytų laivų ir įgulų paleidimu. Tai procedūrinis saugiklis tam tikroms Konvencijos materialinėms nuostatoms, numatančioms areštuotų laivų paleidimą sumokant užstatą. Tokia procedūra buvo suprantama kaip reikalinga balansuoti pakrantės valstybių valdžios įgyvendinimą.²⁰⁸ Kita vertus, šis straipsnis svarbus privačių asmenų – laivų savininkų ir valdytojų – ekonominiams interesams. Jiems suteikiama galimybė sumažinti nuostolius, patiriamus dėl ilgo laivų sulaikymo tęsiantis nacionalinėms procedūroms.²⁰⁹

Konvencijos 292 straipsnio procedūra šalims numato plačią pasirinkimo galimybę. Tribunolas nėra vienintelis, kuris turi kompetenciją nagrinėti tokio pobūdžio ginčus. Šalys gali pasirinkti vieną iš keturių galimybių pagal 287 straipsnio pirmą dalį arba gali susitarti dėl visiškai kitokios, savo pačių pasirinktos, ginčų sprendimo procedūros. Tačiau nepavykus susitarti per 10 dienų nuo sulaikymo dienos, ginčas vienašališkai gali būti perduodamas teismui ar arbitražui, kurį pasirenko sulaikiusioji valstybė pagal 287 straipsnį, arba Tribunolui, nepriklausomai nuo to, ar sulaikiusioji valstybė pripažįsta jo jurisdikciją. Taigi šis straipsnis Tribunolui suteikia „paskutinės išeities“ (angl. *last resort*)²¹⁰ kompetenciją. Net nesant susitarimo tarp šalių dėl ginčo sprendimo procedūros šioje ginčų kategorijoje Tribunolas pakeičia arbitražą, kuris kitose ginčų kategorijose nesant bendro šalių pasirinkimo yra preziumuojamas pagal 287 straipsnio 5 dalį.

Atsižvelgiant į nustatytą *formalų* 10 dienų terminą,²¹¹ ir tai, kad bylos pradėjimas kitose institucijose reikalauja pakankamai daug laiko (ypatingai arbitražo sudarymas), visiškai suprantama, kodėl ginčai, kylantys iš 292 straipsnio tapo išskirtinai Tribunolo dalyku. Tarptautinis Teisingumo Teismas, nors ir turintis procedūrines taisykles, kol kas nenagrinėjo nei vienos bylos, susijusios su laivų paleidimu nedelsiant. Tuo tarpu Tribunolo praktika daugiausiai susijusi būtent su šia bylų kategorija.²¹²

---

²⁰⁸ Natalie Klein. *Dispute Settlement in the UN Convention on the Law of the Sea*. Cambridge Studies in International and Comparative Law (No. 39), 2005, p. 86.

²⁰⁹ Florian H. Th. Wegelein. The rules of the Tribunal in the Light of Prompt Release of Vessels. *Ocean Development & International Law*, 30, 1999, p. 265-266.

²¹⁰ *Ibid.*, p. 265.

²¹¹ Numatyta laisvė susitarti perduoti ginčą bet kuriam teismui ar arbitražui, tačiau ne pareiga susitarti per 10 dienų nuo sulaikymo. Taigi priešinga valstybė pareiškėja gali tiesiog formaliai išlaukti šį periodą ir tuomet vienašališkai kreiptis į Tribunolą.

²¹² Iki šiol Tribunolas laivų paleidimo klausimus sprendė net 9 bylose iš 15: The M/V "SAIGA" Case (*Saint Vincent and the Grenadines v. Guinea*); The "Camouco" Case (*Panama v. France*); The "Monte Confurco" Case (*Seychelles v. France*); The "Grand Prince" Case (*Belize v. France*); The "Chaisiri Reefer 2" Case (*Panama v. Yemen*); The "Volga" Case (*Russian Federation v. Australia*); The "Juno Trader" Case (*Saint Vincent and the Grenadines v. Guinea-Bissau*); The "Hoshinmaru" Case (*Japan v. Russian Federation*); The "Tomimaru" Case (*Japan v. Russian Federation*).

4.2.1. Jurisdikcijos pagal 292 straipsnį apimtis

Konvencijos 292 straipsnio mechanizmo veikimas yra gana ribotos prigimties. Tribunolo jurisdikcija neapima visų laivo ar jo įgulos sulaikymo atvejų, tačiau tik tas situacijas, kai yra „teigiama, kad laivą sulaikiusi valstybė nesilaikė Konvencijos sąlygų dėl laivo ir jo įgulos greito paleidimo sumokėjus užstatą ar suteikus kitas finansines užtikrinimo priemones“.²¹³ Nors laivai pakrantės valstybių gali būti sulaikyti įvairiose situacijose, 292 straipsnio procedūros taikymui iš esmės yra aktualios tik trys Konvencijos nuostatos, numatančios laivų paleidimą sumokėjus užstatą: 73 straipsnio 2 dalis, 220 straipsnio 6-7 dalys bei 226 straipsnio 1 dalies (c) punktas.²¹⁴ Šios nuostatos, susijusios su gyvųjų išteklių eksploatavimu išskirtinėje ekonominėje zonoje bei jūros aplinkos apsauga ir išsaugojimu. Remiantis tokiu aiškinimu, inicijuoti 292 straipsnio procedūras valstybės gali tik remdamosi minėtų nuostatų pagrindais, o Tribunolo jurisdikcija priklauso ir nuo pastarųjų aiškinimo. Plataus 292 straipsnio interpretavimo galimybė buvo paneigta dar pirmojoje Tribunolo byloje.²¹⁵

Pažymėtina, kad iki šiol visos laivų ir įgulų paleidimo nedelsiant bylos buvo susijusios išimtinai su 73 straipsnio 2 dalimi, t. y. laivų areštu dėl pakrantės valstybių žvejybos išskirtinėje ekonominėje zonoje taisyklių pažeidimų. *M/V „Saiga“* byloje esminis klausimas buvo, ar naftos tanklaivio, tiekiančio kurą žvejybos laivams išskirtinėje ekonominėje zonoje, veikla pateko į pakrantės valstybės kompetenciją pagal 73 straipsnio 1 dalį. Toks kuro tiekimas galėjo būti aiškinamas kaip žvejybai pagalbinė veikla arba kaip savarankiška veikla susijusi su navigacijos laisve.²¹⁶ Galutinis sprendimas dėl tokios veiklos kvalifikavimo apskritai nebuvo priimtas. Pirmiausiai, motyvuodamas galimybę, kad ginčo dėl esmės klausimai vėliau gali būti sprendžiami tarptautinėse institucijose (pagal 287 straipsnį) ir skubiu 292 procedūros pobūdžiu, Tribunolas nustatė, kad laivų paleidimo nedelsiant bylose šalių tvirtinimams (angl. *allegations*) turėtų būti taikomas atitinkamas vertinimo standartas, t. y., pakanka, kad šalių tvirtinimai būtų „įrodomi ir pakankamai tikėtini“.²¹⁷ Pasak Tribunolo, šis standartas ypatingai tinkamas vertinant

---

²¹³ Konvencijos 292 straipsnio 1 dalis.

²¹⁴ *The M/V "SAIGA" Case (Saint Vincent and the Grenadines v. Guinea)*, Prompt Release, Judgment of 4 December 1997, paragr. 52.

²¹⁵ Nors sprendime ir nebuvo nagrinėjamas, šis klausimas argumentuotai aptartas atskirose nuomonėse. Teisėjai iš esmės rėmdamiesi *travaux preparatoires* ir 292 prigimtimi, griežtai atmetė plautaus (neriboto) interpretavimo taikymą. V. Lowe. *The M/V Saiga: The First Case in the International Tribunal for the Law of the Sea. The International and Comparative Law Quarterly*, Vol. 48, Jan. 1999, p. 195.

²¹⁶ *The M/V "SAIGA" Case (Saint Vincent and the Grenadines v. Guinea)*, Prompt Release, Judgment of 4 December 1997, paragr. 57-58.

²¹⁷ Angl. *arguable and sufficiently plausible. Ibid.*, paragr. 51.

valstybių pareiškėjų tvirtinimus dėl susijusių Konvencijos straipsnių taikymo ir vertinant valstybių atsakovių prieštaravimus, grindžiamus nacionalinės teisės nuostatomis, kurių pagrindu jos veikė.²¹⁸ Toks akcentas tarsi suponuoja, kad teisėjų dauguma suprato laivų paleidimo procedūrą kaip artimą laikinosioms priemonėms, kur paprastai taikomi laisvesni standartai.²¹⁹ Toks požiūris buvo stipriai ginčijamas teisėjų mažumos, kurie pabrėžė, kad ši procedūra nėra laikinojo pobūdžio – tai atskira ir savarankiška procedūra, kurios sprendimas yra galutinis, todėl turėtų būti taikomas įprastas įrodymų standartas, t. y. pareiškėjas turi parodyti, kad jo reikalavimas yra „visiškai pagrįstas“ (angl. *well-founded*).²²⁰ Iš tikrųjų toks pagrįstumo reikalavimas yra įtvirtintas ir Tribunolo reglamento 113 straipsnyje. Reglamentą rengę teisėjai siekė nustatyti tokį standartą, kuris apibrėžtų pareiškimo pagal 292 straipsnį vertinimą, kadangi Konvencijos 292 straipsnio 1 dalis nenumato jokių vertinimo kriterijų.²²¹ Vis dėlto *M/V „Saiga“* byloje Tribunolas, taikydamas kur kas laisvesnį standartą, pažymėjo, kad pareiškimo priimtumo tikslais tvirtinimas, jog kuro tiekimas žvejybos laivams patenka į 73 straipsnio taikymo apimtį, yra „įrodomas ir pakankamai tikėtinas“.²²² Pareiškimas buvo priimtas nepaisant to, kad laivas, pasak Gvinėjos, buvo areštuotas ne dėl žvejybos, o dėl muitų taisyklių pažeidimo. Tribunolas nesutiko ir savarankiškai klasifikavo Gvinėjos įstatymus kaip patenkančius į 73 straipsnio taikymo sritį.²²³ Galiausiai Tribunolas pažymėjo, kad pareiškimas dėl greito laivų paleidimo nuostatų buvo „visiškai pagrįstas“, o laivas turi būti nedelsiant paleistas.²²⁴

Kaip matyti *M/V „Saiga“* sprendimas iš esmės išskiria du 292 straipsnio procedūros klausimus: pirma, ar byla patenka į 292 straipsnio taikymo apimtį (t. y. ar susijusi su 73 straipsnio 1-2 dalimis), ir antra, ar pareiškimas dėl 73 straipsnio 2 dalies pažeidimo yra „visiškai pagrįstas“. Sprendžiant pastarąjį klausimą turi būti taikomas griežtasis vertinimo

---

²¹⁸ *Ibid.*, paragr. 51.

²¹⁹ V. Lowe. *The M/V Saiga: The First Case in the International Tribunal for the Law of the Sea. The International and Comparative Law Quarterly*, Vol. 48, Jan. 1999, p. 191; Shabtai Rosenne. *International Tribunal for the Law of the Sea: 1996-97 Survey. The International Journal of Marine and Coastal Law*, Vol. 13, No. 4, 1998, p. 513. Nors sprendime 292 straipsnio procedūros atskiriamos nuo laikinųjų priemonių (paragr. 50).

²²⁰ V. Lowe. *The M/V Saiga: The First Case in the International Tribunal for the Law of the Sea. The International and Comparative Law Quarterly*, Vol. 48, Jan. 1999, p. 192.

²²¹ Florian H. Th. Wegelein. *The rules of the Tribunal in the Light of Prompt Release of Vessels. Ocean Development & International Law*, 30, 1999, p. 273.

²²² *The M/V "SAIGA" Case (Saint Vincent and the Grenadines v. Guinea)*, Prompt Release, Judgment of 4 December 1997, paragr. 59.

²²³ Be kūrybiškos Gvinėjos nacionalinių įstatymų interpretacijos, Tribunolas pasiremė *in dubio pro reo* principu, kurio taikymas vis dėlto šioje byloje buvo nepalankus atsakovams. *Ibid.*, paragr. 72.

²²⁴ *Ibid.*, paragr. 79.

standartas.²²⁵ Tuo tarpu aptariant pirmąjį Tribunolas taiko laisvesnius kriterijus, nereikalaujamas visiškai aiškiai pagrįsti 292 ir 73 straipsnių ryšio. Tokiu būdu pareiškimo pagal 292 straipsnį priimtumo klausimas nėra suvaržomas. Iš esmės pakanka, kad pareiškėjas savo reikalavimus grįstų 73 straipsniu ir, kad pastarieji būtų „įrodomi ir pakankamai tikėtini“. Tokiu atveju iškilus priešingiems šalių tvirtinimams, abejonės tarsi traktuojamos pareiškėjo naudai. Nors tokia formuluotė ir nėra naudojama tolesniuose Tribunolo sprendimuose, vis dėlto nėra taikomi griežti priimtumo reikalavimai.

Kaip antai *Juno Trader* byloje 292 ir 73 straipsnių ryšys taip pat nebuvo „visiškai pagrįstas“. Čia Tribunolas paprasčiausiai pažymėjo, kad laivas buvo sulaikytas dėl Bisau Gvinėjos žvejybos įstatymų pažeidimų, o pati Bisau Gvinėja to neginčijo.²²⁶ Taigi šioje situacijoje lemiamą reikšmę turėjo tai, kad pakrantės valstybės taikyti įstatymai buvo susiję su žvejyba. Šalių skirtingai pateiktos faktinės laivo areštavimo aplinkybės nebuvo nagrinėjamos. Pasak Churchill, jei būtų buvęs priimta pareiškėjų įvykių versija, vargu, ar 292 straipsnio procedūros būtų įmanomos.²²⁷ Iš tiesų keista, kodėl tokiomis aplinkybėmis Sent Vinsentas ir Grenadinai apskritai inicijavo 292 straipsnio procedūras. Pagal jų nurodytas aplinkybes ginčas tikrai galėjo būti perduotas pagal bendrąsias Konvencijos XV dalies 2 skyriaus procedūras. Tokiu atveju greitas laivo paleidimas galėtų būti pasiektas prašant skirti laikinąsias priemones pagal 290 straipsnio 1 ar 5 dalis.²²⁸ Iš tikrųjų *M/V „Saiga“ (No. 2)* byla puikiai atskleidžia, kad *neteisėto* arešto situacijose (susijusiose su atviros jūros laisvių pažeidimu) tokiu būdu valstybės gali pasiekti greitą ir efektyvą rezultatą.²²⁹ Be to, esant tokiai galimybei, Tribunolui tikrai nebūtina plėsti 292 straipsnio taikymo ribų.²³⁰ Kita vertus, 292 straipsnio procedūra yra kur kas patrauklesnė, nes

---

²²⁵ Nes būtina teisingai įvertinti šalių interesus. Be to, priešingu atveju 292 procedūra įgytų administracinį pobūdį ir būtų susijusi tik su užstato nustatymu. Florian H. Th. Wegelein. The rules of the Tribunal in the Light of Prompt Release of Vessels. *Ocean Development & International Law*, 30, 1999, p. 275.

²²⁶ The "Juno Trader" Case (*Saint Vincent and the Grenadines v. Guinea-Bissau*), Prompt Release, Judgment of 18 December 2004, paragr. 69.

²²⁷ Pasak pareiškėjų, jų laivas tik gabeno krovinį (perkrautą šaldytą žuvį), taigi naudojosi navigacijos išskirtinėje ekonominėje erdvėje laisve. R. R. Churchill. Dispute Settlement under the UN Convention on the Law of the Sea: Survey for 2004. *The International Journal of Marine and Coastal Law*, Vol. 21, No. 1, 2006, p. 8.

²²⁸ *Juno Trader* atveju 290 straipsnio 5 dalį, nes nei viena iš šalių nebuvo pateikusi pareiškimo pagal 287str. Laikinosiomis priemonėmis galėtų būti nustatytas laivo paleidimas sumokant užstatą arba *be užstato*. Benhard H. Oxman. The M/V "Saiga" (*Saint Vincent and the Grenadines v. Guinea*), ITLOS Case No. 1. *The American Journal of International Law*, Vol. 92, No. 2. (Apr., 1998), p. 282.

²²⁹ Benhard H. Oxman; Vincent Bantz. The M/V "Saiga" (No. 2) (*Saint Vincent and the Grenadines v. Guinea*), Judgment (ITLOS Case No.2). *The American Journal of International Law*, Vol. 94, No. 1. (Jan., 2000), p. 149. Vis dėlto vertinimo kriterijai skirtingi, kadangi skiriant laikinąsias priemones laivas galėtų būti paleidžiamas tik jei areštas buvo neteisėtas. Bernard H. Oxman; Vincent P. Bantz. The "Camoucs" (*Panama v. France*) (Judgment). ITLOS Case No.5. *The American Journal of International Law*, Vol. 94, No. 4. (Oct., 2000), p. 717.

²³⁰ *Ibid.*, p. 149. Taigi griežtas vertinimo standartas būtų visiškai suprantamas.

suteikia platesnes teises veikti privatiems asmenims;²³¹ be to, Tribunolas ne visada gali išsamiai įvertinti visas pateiktas faktines aplinkybes ir šalių argumentus, kadangi 292 straipsnio procedūroje taikomi griežti procedūriniai terminai ir sprendimas turi būti priimtas vėliausiai per 14 dienų nuo bylos žodinio nagrinėjimo.²³² Todėl atitinkamai pareiškimo priimtumo vertinimo standartas tampa laisvesnis.²³³

Juno Trader byla aiškiai parodo, kad 292 straipsnis gali būti taikomas tiek teisėto, tiek neteisėto arešto atvejais, t. y. net tada, kai pakrantės valstybės piktnaudžiaudamos taiko įstatymus, susijusius su suverenių teisių tyrinėti, eksploatuoti, saugoti ir valdyti gyvuosius išteklius išskirtinėje ekonominėje zonoje užtikrinimu. Jei pakrantės valstybės neprieštarauja dėl šių įstatymų klasifikavimo pagal 73 straipsnio 1 dalį, faktinės areštavimo aplinkybės nėra svarbios. Tačiau tais atvejais, kai dėl tokio klasifikavimo valstybė prieštarautų, Tribunolas faktines arešto aplinkybes turėtų vertinti ir nustatyti, ar laivo vykdoma veikla galėtų patekti į pakrantės valstybės suverenių teisių eksploatuoti gyvuosius išteklius apimtį. Tik jei veikla būtų aiškiai²³⁴ nesusijusi su šiomis pakrantės valstybės suverenomis teisėmis, pareiškimas pagal 292 straipsnį būtų nepriimtinas.

Kitas svarbus jurisdikcijos pagal 292 straipsnį aspektas, kad reikalavimai, nesusiję su pareigos paleisti laivą, numatytos konkrečiuose Konvencijos straipsniuose, nesilaikymu yra nepriimtini. Iš tikrųjų 292 straipsnio 1 dalis aiškiai nurodo, kad, pirma, pareiškimo dalykas yra sąlygų dėl laivo ir jo įgulos greito paleidimo nesilaikymas, ir, antra, kad Tribunolui gali būti perduodamas tik laivo paleidimo klausimas. Tribunolas tvirtai laikosi šių jurisdikcijos ribų, atsisakydamas spresti klausimus, kurie yra šalutiniai ir tiesiogiai nesusiję su Konvencijos 73 straipsnio 2 dalyje numatyta paleidimo pareiga. Jau *M/V „Saiga“* byloje Tribunolas aiškiai pažymėjo, kad gali spresti tik paleidimo klausimą, nurodydamas, kad ginčo dėl esmės klausimai vėliau gali būti sprendžiami pagal kitas Konvencijos XV dalies nuostatas. Šie klausimai gali būti svarstomi tik tais aspektais, kurie būtini priimant sprendimą dėl laivo paleidimo.²³⁵ *Camouco* ir *Monte Confurco* bylose pareiškėjai tvirtino, kad pakrantės valstybės pažeidė Konvencijos 74 straipsnio 3 dalį (draudimas taikyti laisvės atėmimo nuobaudas) ir 4 dalį (pareiga pranešti apie laivo sulaikymą vėliavos valstybei). Tribunolas, nurodęs, kad tai nėra nuostatos dėl laivo ir jo

---

²³¹ Priešingai nei įprastos tarptautinės teisės procedūros, reikalaujančios daugiau biurokratizmo. Florian H. Wegelein. The rules of the Tribunal in the Light of Prompt Release of Vessels. *Ocean Development & International Law*, 30, 1999, p. 273.

²³² Tribunolo reglamento 112 straipsnis.

²³³ Tai pažymėta ir Saiga sprendime. The M/V "SAIGA" Case (*Saint Vincent and the Grenadines v. Guinea*), Prompt Release, Judgment of 4 December 1997, paragr. 48, 51.

²³⁴ Kadangi taikomas „*arguable and sufficiently plausible*“ standartas.

²³⁵ The M/V "SAIGA" Case (*Saint Vincent and the Grenadines v. Guinea*), Prompt Release, Judgment of 4 December 1997, paragr. 50.

įgulos greito paleidimo, konstatavo šių klausimų nepriimtinumą.²³⁶ Taigi net ir labiausiai su greito laivų paleidimo pareiga susijusių nuostatų pažeidimo Tribunalas nekonstatuoja.²³⁷ Tuo pačiu pagrindu buvo atmesti ir tvirtinimai dėl Konvencijos nuostatų, numatančių navigacijos laisvę, pažeidimo ir pakrantės valstybės nacionalinių taisyklių nesuderinamumo su Konvencijos nuostatomis.²³⁸

Tribunolo laivų paleidimo nedelsiant jurisdikciją taip pat riboja 292 straipsnio 3 dalyje itvirtintas reikalavimas, kad sprendamas paleidimo klausimą, Tribunalas turi „nesikišti į su laivu, jo savininku ar įgula susijusio ginčo sprendimą iš esmės atitinkamose nacionalinėse institucijose“. Viena vertus, tai reiškia, kad nacionaliniai teismai nėra saistomi jokiais išvadamis Tribunolo prietomis fakto ar teisės klausimais.²³⁹ Kita vertus, Tribunalas šią nuostatą aiškina kaip draudžiančią svarstyti faktus, reikšmingus nacionaliniuose teismuose sprendžiamam ginčui iš esmės, nors savo sprendimuose pažymi, kad gali tirti bylos aplinkybes ir faktus ta apimtimi, kuria reikia, kad galėtų tinkamai įvertinti užstato protingumą (angl. *reasonableness*).²⁴⁰ Su šiuo kriterijumi susijusios aplinkybės buvo nustatytos *Camouco* byloje. Tribunalas paprastai vertina: pažeidimų sunkumą, nuobaudas, numatytas nacionalinių įstatymų, sulaikyto laivo ir krovinio vertę, nacionalinių institucijų paskirto užstato vertę.²⁴¹ Nors Tribunalas pažymėjo, kad šių aplinkybių sąrašas nėra baigtinis,²⁴² vis dėlto galimybės išplėsti vertinamų klausimų apimtį yra gana ribotos. Pavyzdžiui, *Volga* byloje nebuvo vertinamos laivo sulaikymo aplinkybės. Pasak Tribunolo, jos nėra susijusios su laivų paleidimo nedelsiant procedūromis, todėl vertinant užstato dydį į jas nėra atsižvelgiama.²⁴³

---

²³⁶ Nors Tribunalas atkreipė dėmesį į ryšį tarp 73 straipsnio 2 ir 4 dalių: greito pranešimo nebuvimas gali turėti įtakos vėliavos valstybės galimybei laivo paleidimo procedūras inicijuoti laiku ir efektyviai. The "Camouco" Case (*Panama v. France*), Prompt Release, Judgment of 7 February 2000, paragr. 59; The "Monte Confurco" Case (*Seychelles v. France*), Prompt Release, Judgment of 18 December 2000, paragr. 63.

²³⁷ Nepaisant to pareiškimai dėl 73 straipsnio 3 ir 4 dalių nesilaikymo yra reikšmingi nustatant 2 dalyje numatytos pareigos nesilaikymą remiantis bendrųjų žmogaus teisių ir tinkamo proceso dimensija. The "Juno Trader" Case (*Saint Vincent and the Grenadines v. Guinea-Bissau*), Prompt Release, Judgment of 18 December 2004, Separate Opinion of Judge Treves, paragr. 4.

²³⁸ The "Camouco" Case (*Panama v. France*), Prompt Release, Judgment of 7 February 2000, paragr. 60.

²³⁹ The M/V "SAIGA" Case (*Saint Vincent and the Grenadines v. Guinea*), Prompt Release, Judgment of 4 December 1997, paragr. 49. Nors laivų sulaikiusios valstybės valdžios institucijos privalo nedelsiant įvykdyti Tribunolo sprendimą dėl laivo ar įgulos paleidimo. Konvencijos 292 straipsnio 4 dalis.

²⁴⁰ The "Monte Confurco" Case (*Seychelles v. France*), Prompt Release, Judgment of 18 December 2000, paragr. 74;

²⁴¹ The "Camouco" Case (*Panama v. France*), Prompt Release, Judgment of 7 February 2000, paragr. 86-93.

²⁴² The "Monte Confurco" Case (*Seychelles v. France*), Prompt Release, Judgment of 18 December 2000, paragr. 76.

²⁴³ The "Volga" Case (*Russian Federation v. Australia*), Prompt Release, Judgment of 23 December 2002, paragr. 83.

Taigi Tribunolo jurisdikcija laivų paleidimo nedelsiant bylose turi aiškias ribas. Pirma, ginčai pagal Konvencijos 292 straipsnį gali būti perduodami tik jeigu pareiškimas susijęs su Konvencijos nuostatomis, reikalaujančiomis laivo ir jo įgulos greito paleidimo sumokėjus užstatą. Nors nustatant pastarųjų ir 292 straipsnio ryšį Tribunolas ir taiko paprastesnius vertinimo kriterijus, akivaizdu, kad ši procedūra nebus taikoma kiekvienam laivo sulaikymo atvejui. Antra, Tribunolas sprendžia tik laivo paleidimo ir su tuo susijusio protingo užstato nustatymo klausimą, o kitų reikalavimų nenagrinėja. Be to, sprendžiant dėl užstato dydžio vertinamos tik su jo nustatymu susijusio aplinkybės.

4.2.2. Pareiškimo pateikimas – laivo vėliavos valstybės ar jos vardu

Pareiškimas dėl paleidimo gali būti pateiktas tik pačios valstybės, su kurios vėliava plaukioja laivas, arba jos vardu.²⁴⁴ Konvencijos valstybės narės gali nurodyti Tribunolui nacionalines institucijas, kompetentingas įgalioti asmenis pateikti pareiškimus jos vardu²⁴⁵ arba tiesiogiai įgalioti asmenis pateikti pareiškimus jos vardu.²⁴⁶ Tokiu būdu laivo vėliavos valstybė tik formaliai dalyvauja procedūrose, o laivų savininkai turi galimybę inicijuoti tarptautines procedūras ir taip apginti savo investicijas. Iš esmės veikti valstybės vardu gali būti įgaliotas bet kuris privatus asmuo: teisinės paslaugas teikiančios įmonės, laivų savininkai ar valdytojai ir kt. Tarptautinės teisės praktikoje tai sukuria naujas galimybes. Vis dėlto nėra visiškai aišku, kaip tiksliai turėtų būti apibrėžtas įgaliojimas, pvz., ar pakaktų bendrai įgalioti tam tikrą asmenų klasę, kaip antai visų valstybės registruotų laivų savininkus.²⁴⁷ Be to, nei Konvencija, nei Tribunolo reglamentas nenustato jokių formalių įgaliojimo tinkamumo reikalavimų.²⁴⁸ Taigi valstybėms suteikiama galimybė gana lanksčiai spręsti šiuos klausimus. Vis dėlto, įgaliojimo tinkamumą savo nuožiūra galutinai įvertina Tribunolas. Bendrąja prasme valstybės įgaliojimas turėtų būti tinkamas, jei buvo laikomasi nacionalinių įstatymų ir procedūrų. Nors valstybės atsakovės gali kelti laivo nuosavybės klausimą (kaip tai atsitiko *M/V „Saiga“* byloje), tačiau pareiškimas gali būti pateiktas nebūtinai vėliavos valstybės įgalioto laivo savininko. Įgaliojimo klausimas yra daugiau formalumas, o Tribunolo jurisdikcija iš esmės priklausys nuo to, ar valstybė pareiškėja yra sulaikyto laivo vėliavos valstybė.

---

²⁴⁴ Konvencijos 290 straipsnio 2 dalis.

²⁴⁵ Tribunolo reglamento 110 straipsnio 2 dalies a) punktas.

²⁴⁶ Tribunolo reglamento 110 straipsnio 2 dalies b) punktas.

²⁴⁷ Florian H. Th. Wegelein. The rules of the Tribunal in the Light of Prompt Release of Vessels. *Ocean Development & International Law*, 30, 1999, p. 260.

²⁴⁸ *Ibid.*, p. 261.

Šiuo klausimu svarbus Konvencijos 91 straipsnis, numatantis, kad „kiekviena valstybė nustato sąlygas, kuriomis ji suteikia savo nacionalinę priklausomybę laivams, registruoja laivus savo teritorijoje ir suteikia teisę plaukioti su savo vėliava“. Šis straipsnis įtvirtina pripažintą bendrosios tarptautinės teisės taisyklę: teisės plaukioti su savo vėliava suteikimas ar atėmimas priklauso išimtinai valstybių jurisdikcijai ir reglamentuojamas nacionalinės teisės. Įprasta procedūra yra pagal nacionalinę teisę atlikta laivo registracija.

Pirmą kartą laivo nacionalinės priklausomybės klausimą Tribunolas sprendė *M/V „Saiga“ (No. 2)* bylos ginčo dėl esmės stadijoje. Visų pirma, Gvinėja ginčijo, kad sulaikymo metu nuolatinis laivo registracijos sertifikatas dar nebuvo išduotas, o laikinojo sertifikato galiojimas jau buvo pasibaigęs. Tribunolas nesiejo laivo nacionalinės priklausomybės išimtinai su laivo registracija, pažymėdamas, kad tai yra fakto nustatymo klausimas, sprendžiamas remiantis šalių pateiktais įrodymais.²⁴⁹ Įvertinus pateiktus įrodymus,²⁵⁰ ir bylos šalių veiksmus,²⁵¹ buvo prieita prie išvados, kad tokiomis ypatingomis aplinkybėmis atsisakymas nagrinėti ginčą iš esmės prieštarautų teisingumui.²⁵² Taigi byla nebuvo nutraukta pasiremiant vien tik laivo registracijos trūkumais. Taip pasekta nusistovėjusia Tarptautinio Teisingumo Teismo tradicija formalumus laikyti mažiau reikšmingais ir svarbiausiai vykdyti teisingumą atsižvelgiant į bylos aplinkybių visumą.²⁵³ Kita vertus, Gvinėja ginčijo, kad ji nėra įpareigota pripažinti pareiškėjo reikalavimą, kadangi laivo ir valstybės nesiejo „tikri ryšiai“ (angl. *genuine link*).²⁵⁴ Šiuo aspektu Tribunolas pažymėjo, kad „tikrų ryšių“ egzistavimas nėra laivo nacionalinės priklausomybės pripažinimo sąlyga. Šis reikalavimas skirtas užtikrinti efektyvesnę vėliavos valstybės pareigų įgyvendinimą, bet ne suteikti galimybę vienoms valstybėms ginčyti kitų valstybių laivų registracijos tinkamumą.²⁵⁵ Taigi „tikrų ryšių“ tarp laivo ir valstybės nebuvimas iš esmės neįtakoja vėliavos valstybės teisės pateikti ieškinį.

---

²⁴⁹ The M/V "SAIGA" (No. 2) Case (*Saint Vincent and the Grenadines v. Guinea*), Judgment of 1 July 1999, paragr. 64, 66.

²⁵⁰ Sent Vinsento ir Grenadinų nacionalinės priklausomybės požymiai aptikti ant laivo ir laive: laivagalyje įrašas, kad laivo registras yra Kingstown, laive buvę dokumentai, laivo antspaudas su žodžiais "SAIGA Kingstown" ir frachtavimo sutartis, nurodanti, kad laivo vėliavos valstybė yra Sent Vinsentas ir Grenadinai. *Ibid.*, paragr. 67

²⁵¹ Tai, kad Sent Vinsentas ir Grenadinai visu ginčui svarbiu laikotarpiu veikė kaip Saigos vėliavos valstybė: prieš tai inicijuojant Tribunolo laivų paleidimo nedelsiant procedūras pagal 292 straipsnį, taip pat prašant skirti laikinąsias priemones pagal 290 straipsnį. Tuo tarpu Gvinėja iki ginčo dėl esmės nagrinėjimo neprieštaravo ir neišreiškė jokių abejonių dėl Saigos registracijos ar nacionalinės priklausomybės. *Ibid.*, paragr. 68-69.

²⁵² *Ibid.*, paragr. 73.

²⁵³ Louise de la Fayette. ITLOS: The M/V „Saiga“ (No. 2) Case, Judgment. *The International and Comparative Law Quarterly*, Vol. 49, Apr. 2000, p. 476.

²⁵⁴ Konvencijos 91 straipsnio 1 dalies 3 sakiny.

²⁵⁵ The M/V "SAIGA" (No. 2) Case (*Saint Vincent and the Grenadines v. Guinea*), Judgment of 1 July 1999, paragr. 83-86.

Nors *M/V „Saiga“* (No. 2) byla buvo inicijuota ne 292 straipsnio pagrindu, o klausimai, susiję su laivo nacionaline priklausomybe, buvo nagrinėjami kaip prieštaravimai dėl pareiškimo priimtumo (angl. – *admissibility*), tačiau šioje byloje buvo nustatyti pagrindiniai principai susiję su laivo vėliavos valstybės nustatymu, reikšmingu sprendžiant jurisdikcijos klausimą greito laivų paleidimo bylose pagal 292 straipsnio 2 dalį.

Nei *Camouco* ir nei *Monte Confurco* šis jurisdikcijos klausimas plačiau nebuvo nagrinėjamas. Tribunolas tiesiog konstatavo, kad valstybių pareiškėjų kaip laivų vėliavos valstybių statusas yra neabejotinas tiek laivo sulaikymo momentu, tiek Tribunolo sprendimo priėmimo momentu.²⁵⁶ Siaurai aiškinant šias sprendimų formuluotes atrodytų, kad pareiškimą pateikianti valstybė privalo būti laivo vėliavos valstybė laikotarpiu nuo laivo sulaikymo iki Tribunolo sprendimo priėmimo. Jei minėtu laikotarpiu laivo vėliavos valstybė keistųsi, nebūtų priimtinas nei buvusios nei naujos valstybių pareiškimai. Toks aiškinimas apribotų Tribunolo greito laivų paleidimo jurisdikciją. Kita vertus, šie sprendimo punktai tiesiog konstatuoja faktus ir neturėtų būti suprantami kaip aiškinantys teisės klausimus. Vis dėlto 292 straipsnis apskritai nustato, kad „pareiškimas dėl paleidimo gali būti pateiktas tik pačios laivo vėliavos valstybės (...)“, aiškiai neapibrėždamas momento, kuriuo laivas turi turėti teisę plaukioti su šios valstybės vėliava, kad būtų priimtas valstybės pareiškimas.

Laivo vėliavos valstybės klausimas buvo centrinis ir lemiamas *Grand Prince* byloje.²⁵⁷ Nors Belizas aiškiai buvo laivo vėliavos valstybė laivo sulaikymo metu, Tribunolas *proprio motu* iškėlė klausimą, ar Belizas buvo laivo vėliavos valstybė pareiškimo užpildymo momentu. Teisėjas Treves atskirojoje nuomonėje atkreipė dėmesį, kad nacionalinės priklausomybės reikalavimas turi būti patenkintas bent jau pareiškimo pateikimo metu ir neteisėtų veiksmų įvykdymo metu. Be to, pasak jo, laivų paleidimo nedelsiant procedūroje neteisėtas veiksmas yra ne laivo sulaikymas, bet Konvencijoje numatytos pareigos paleisti laivą pažeidimas.²⁵⁸ Remiantis šiuo aiškinimu teoriškai įmanoma situacija, kai laivo sulaikymo momentu laivo vėliava būtų vienos valstybės, o pareiškimas Tribunolui dėl laivo paleidimo būtų pateikiamas naujos vėliavos valstybės. Teisėjas Wolfrum taip pat sutiko, kad pareiškimas gali būti užpildytas tik tos valstybės,

---

²⁵⁶ „the status of ... as the flag State ... both at the time of the incident in question and now, is not disputed“ The "Camouco" Case (*Panama v. France*), Prompt Release, Judgment of 7 February 2000, paragr. 46; The "Monte Confurco" Case (*Seychelles v. France*), Prompt Release, Judgment of 18 December 2000, paragr. 58

²⁵⁷ The "Grand Prince" Case (*Belize v. France*), Prompt Release, Judgment of 20 April 2001. <http://www.itlos.org/case_documents/2001/document_en_88.doc>

²⁵⁸ *Ibid.*, Separate Opinion of Judge Treves, paragr. 1.

kurios vėliavą laivas turi pareiškimo pateikimo momentu.²⁵⁹ Vis dėlto klausimas, ar laivo vėliava turi išlikti Tribunalui priimant sprendimą atskirose nuomonėse nėra aptariamas.²⁶⁰

Sprendžiant jurisdikcijos klausimą, neaiškumai dėl laivo statuso *Grand Prince* byloje buvo susiję su laikinojo laivybos patento (registracijos) galiojimo pasibaigimu, laivo išregistravimu ir išregistravimo sustabdymu. Tribunalas iš esmės rėmėsi *M/V „Saiga“ (No. 2)* sprendime suformuluotais principais. Pirma, pažymėta, kad laivo nacionalinė priklausomybė yra fakto, nustatomo remiantis šalių pateiktais įrodymais, klausimas.²⁶¹ Nustatant, kad pagal Belizo įstatymus žvejybos laivų teisė plaukioti su Belizo vėliava priklauso nuo registracijos, toliau buvo vertinami šalių pateikti dokumentai. Antra, pažymėta, kad nustatant laivo nacionalinę priklausomybę ar registracijos faktą yra reikšminga aplinkybė, ar Belizas visu ginčui svarbiu laikotarpiu veikė kaip vėliavos valstybė.²⁶² Šis kriterijus gali būti suprantamas kaip „tikrų ryšių“ reikalavimas tarp valstybės ir laivo komponentas ir kaip privalomas procedūrinis komponentas inicijuojant procedūras Tribunale. Toks aiškinimas sustiprintų valstybių atsakomybę dėl jų registruose esančių laivų ir atgrasintų laivų savininkus keisti vėliavą į tų valstybių, kuriose vyrauja neapibrėžtos biurokratinės procedūros.²⁶³ Kita vertus, vargu, ar šį kriterijų būtų galima aiškinti kaip nustatantį „tikrų ryšių“ tarp laivo ir valstybės reikalavimą.²⁶⁴ Šiame sprendime, kaip ir *M/V „Saiga“ (No. 2)*, valstybių veiksmai yra traktuojami kaip papildomas įrodymas prie valstybių jau pateiktų dokumentų.

Įvertinęs visas aplinkybes, Tribunalas konstatavo, kad pareiškėjas neįrodė, jog Belizas buvo laivo vėliavos valstybė pareiškimo metu ir atsisakė ginčą nagrinėti iš esmės. Pasak Lowe, šis sprendimas gali būti reikšmingas žingsnis sprendžiant patogių vėliavų (angl. *flags of convenience*) problemą.²⁶⁵ Iš tikrųjų Tribunalo pasiryžimas savo nuožiūra vertinti laivo nacionalinės priklausomybės klausimą, nepaliekant paskutinio sprendimo

---

²⁵⁹ *Ibid.*, Separate Opinion of Judge Wolfrum, paragr. 2. („Tokia Konvencijos 292 straipsnio interpretacija išplaukia iš jo objekto ir tikslo. Šis straipsnis susijęs su valstybės *locus standi in judicio*, t. y. jos teise veikti kaip pareiškėjai. Bendrai yra pripažinta, kad pareiškėjai tarptautinėse teisminėse procedūrose turi siekti apginti savo interesus, kurie pagal 292 straipsnį gali būti tik vėliavos valstybės“)

²⁶⁰ Vėlesni Tribunalo sprendimai šiuo klausimu taip pat nepateikia atsakymo. Sprendžiant jurisdikcijos klausimą paprastai bendrai (neįvardijant konkretaus momento) nurodoma, kad valstybės pareiškėjos kaip laivo vėliavos valstybės statusas nėra ginčijamas. Pvz., *The "Volga" Case (Russian Federation v. Australia)*, Prompt Release, Judgment of 23 December 2002, paragr. 56 („the status of ... as the flag State ... is not dispute“)

²⁶¹ *The "Grand Prince" Case (Belize v. France)*, Prompt Release, Judgment of 20 April 2001, paragr. 81.

²⁶² „at all times material to the dispute“, *Ibid.*, paragr. 89.

²⁶³ Ted L. McDorman. Case note: *The Grand Prince (Belize v. France)*. Originally published in [2001] *International Fisheries Bulletin* No. 15. <<http://www.intfish.net/ops/papers/5.htm>>

²⁶⁴ Sprendimas apie tai tikrai neužsimena. Howard S. Shiffman. UNCLoS and marine wildlife disputes: big splash or barely a ripple? *Journal of International Wildlife & Policy*. 4.3 (Fall 2001):257(22).

²⁶⁵ R. R. Churchill; V. Lowe. *The International Tribunal for the Law of the Sea: Survey for 2001. The International Journal of Marine and Coastal Law*, Vol. 17, No. 4, 2002, p. 475.

teisės valstybei, yra aiškiai jaučiamas sprendime ir ypatingai teisėjų atskiroiose nuomonėse.²⁶⁶

Juno Trader byloje iškilo naujas klausimas, susijęs su laivo nacionaline priklausomybe. Bisau Gvinėja ginčijo, kad Tribunolas neturi jurisdikcijos, kadangi po laivo konfiskavimo jai perėjo laivo nuosavybės teisė. Tribunolas neišsiplėsdamas paprasčiausiai pažymėjo, kad atsižvelgiant į ypatingas bylos aplinkybes²⁶⁷ nėra pagrindo manyti, kad buvo galutinai pasikeitusi laivo nacionalinė priklausomybė.²⁶⁸ Išsamiai šis klausimas buvo aptartas keleto teisėjų atskiroiose nuomonėse,²⁶⁹ kurių argumentai atsispindėjo vėlesniame *Tomimaru* bylos sprendime. Čia Tribunolas pažymėjo, kad laivo konfiskavimas *per se* nereiškia automatiško jo vėliavos pasikeitimo ar praradimo. Laivo nuosavybės ir jo nacionalinės priklausomybės klausimai buvo aiškiai atskirti. Be to, atkreiptas dėmesys į svarbias vėliavos valstybės funkcijas, numatytas Konvencijos 94 straipsnyje, ir lemiamą vaidmenį inicijuojant procedūras pagal 292 straipsnį.²⁷⁰ Taip akcentuojamos tiek vėliavos valstybės pareigos ir teisės laivo atžvilgiu, tiek vėliavos valstybės pareigos ir atitinkamos teisės *vis-à-vis* kitas valstybes. Dėl šių priežasčių konfiskuoto laivo naujoji savininkė-valstybė turėtų inicijuoti atitinkamas laivo vėliavos pakeitimo ar panaikinimo procedūras, nustatytas laivo vėliavos valstybės ir tarptautinės teisės. Kol neįvykdyti šie formalumai, konfiskuotas laivas išlaiko buvusią vėliavą.²⁷¹ Vis dėlto šie formalumai naujajai valstybei savininkei nėra neatidėliotini dėl galimų tolesnių konfiskavimo pasekmių 292 straipsnio taikymui.

4.2.3. Laivo konfiskavimo nacionalinių procedūrų pagrindu pasekmės

Juno Trader byloje Bisau Gvinėja taip pat ginčijo, kad 292 straipsnis negalėjo būti taikomas, kadangi jau buvo priimtas nacionalinio teismo sprendimas dėl bylos esmės, kurio pagrindu laivas dėl nelegalios žvejybos buvo konfiskuotas. Pagrindinis atsakovės argumentas buvo tas, kad pasikeitė laivo statusas: laivas nebebuvo areštuotas ar

---

²⁶⁶ Separate Opinion of Judge Wolfrum, paragr. 3 („the registration cannot be reduced to a mere fiction and serve just one purpose, namely to open the possibility to initiate proceedings under article 292“); Separate Opinion of Judge Treves, paragr. 2 („It was an artificial creation, a fiction“); Judge Laing, paragr. 6.

²⁶⁷ Buvo sustabdytas nacionalinio teismo sprendimas, kurio pagrindu buvo paskirtos nuobaudos.

²⁶⁸ The "Juno Trader" Case (*Saint Vincent and the Grenadines v. Guinea-Bissau*), Prompt Release, Judgment of 18 December 2004, paragr. 58, 63.

²⁶⁹ *Ibid.*, Joint Separate Opinion of Judge Mensah and Judge Wolfrum, paragr. 7-13; Separate Opinion of Judge Ndiaye, paragr. 28-29.

²⁷⁰ The "Tomimaru" Case (*Japan v. Russian Federation*), Prompt Release, Judgment of 6 August 2007, paragr. 70.

²⁷¹ R. R. Churchill. Dispute Settlement under the UN Convention on the Law of the Sea: Survey for 2004. *The International Journal of Marine and Coastal Law*, Vol. 21, No. 1, 2006, p. 7.

sulaikytas, o tapo pakrantės valstybės nuosavybe.²⁷² Panašiai argumentavo ir Prancūzija *Grand Prince* byloje.²⁷³ Tačiau nei vienoje iš šių bylų Tribunolas nenagrinėjo konfiskavimo klausimo: *Grand Prince* pareiškimas buvo nepriimtinas, nes Belizas neįrodė, kad yra laivo vėliavos valstybė,²⁷⁴ o *Juno Trader* Tribunolas pasirėmė faktu, kad buvo sustabdytas nacionalinio Bisau Gvinėjos teismo sprendimas, kurio pagrindu buvo paskirtos nuobaudos.²⁷⁵ Vis dėlto konfiskavimo teisėtumo klausimas buvo aptariamas eilėje atskirųjų nuomonių ir pareiškimų. Teisėjas *ad hoc* Cot manė, kad laivo konfiskavimas užkerta kelią Tribunolo jurisdikcijai, ir tai yra suderinama su Konvencija.²⁷⁶ Priešingai teigė teisėjas Laing, kuris išreiškė abejones dėl tokios priemonės teisėtumo, remdamasis tarptautinės teisės prezumpcija prieš užsienio piliečių nuosavybės konfiskavimą. Pasak jo, tai, ar konfiskavimas yra priemonė suderinama su Konvencija, reikalauja atidaus apsvaistymo.²⁷⁷ Konfiskavimas *per se* negalėtų būti priimtinas, jei pašalintų Tribunolo vaidmenį ir paneigtų 292 straipsnio procedūrų taikymą.²⁷⁸ Teisėjai Mensah ir Wolfrum iš esmės pritarė, kad pakrantės valstybės gali savo įstatymuose nustatyti laivų konfiskavimą, tačiau, pasak jų, tokia priemonė turi būti įgyvendinama Konvencijos ir bendrosios tarptautinės teisės ribose, ypač laikantis tinkamo proceso principų nacionalinėse institucijose.²⁷⁹ Remdamiesi tokiu aiškinimu, teisėjai teigė, kad Konvencijos 292 straipsnio procedūros negali būti netaikomos, kai laivas konfiskuojamas paprasčiausio administracinio akto pagrindu be galimybės pasinaudoti apeliacijos procedūromis.²⁸⁰ Taigi 292 straipsnio prasme laivas laikomas sulaikytu praktiškai iki galutinio nacionalinių institucijų sprendimo priėmimo.

Laivo konfiskavimo klausimas buvo lemiamas *Tomimaru* byloje,²⁸¹ kurioje Tribunolas pirmą kartą sprendė šį klausimą. Atkreipęs dėmesį į tai, kad daugelis valstybių savo nacionaliniuose įstatymuose yra numačiusios konfiskavimo priemonę žvejybos laivams, pažeidžiantiems žvejybos taisykles, Tribunolas pažymėjo, kad tokia priemonė neturėtų būti naudojama tokiu būdu, kad pažeistų laivo vėliavos valstybės ir pakrantės

---

²⁷² The "Juno Trader" Case (*Saint Vincent and the Grenadines v. Guinea-Bissau*), Prompt Release, Judgment of 18 December 2004, paragr. 58,67,74.

²⁷³ The "Grand Prince" Case (*Belize v. France*), Prompt Release, Judgment of 20 April 2001, paragr. 64-66.

²⁷⁴ *Ibid.*, paragr. 93-94.

²⁷⁵ The "Juno Trader" Case (*Saint Vincent and the Grenadines v. Guinea-Bissau*), Prompt Release, Judgment of 18 December 2004, paragr. 62-64.

²⁷⁶ The "Grand Prince" Case (*Belize v. France*), Prompt Release, Judgment of 20 April 2001, Declaration of Judge *ad hoc* Cot, paragr. 7.

²⁷⁷ *Ibid.*, Separate opinion of Judge Laing, paragr. 10-12.

²⁷⁸ *Ibid.*, Separate opinion of Judge Laing, paragr. 10.

²⁷⁹ The "Juno Trader" Case (*Saint Vincent and the Grenadines v. Guinea-Bissau*), Prompt Release, Judgment of 18 December 2004, Joint Separate Opinion of Judges Mensah and Wolfrum, paragr. 3.

²⁸⁰ *Ibid.*, paragr. 12.

²⁸¹ The "Tomimaru" Case (*Japan v. Russian Federation*), Prompt Release, Judgment of 6 August 2007.

valstybės interesų pusiausvyrą.²⁸² Pasak Tribunolo, priimamas sprendimas konfiskuoti neturėtų laivo savininkui užkirsti kelio naudotis numatytais nacionalinėmis teisinėmis gynybos priemonėmis bei prieštarauti tinkamo proceso tarptautiniams standartams; taip pat neturėtų užkirsti kelio laivo vėliavos valstybei inicijuoti laivo paleidimo nedelsiant procedūras pagal Konvencijos 292 straipsnį, kurio veikimui ypač būtų keliamas pavojus, jei sprendimas konfiskuoti būtų priimtas paskubomis.²⁸³ Be to, akcentuota, kad sprendimas konfiskuoti laivą neužkerta kelio Tribunalui svarstyti dėl šio laivo paleidimo pateiktą pareiškimą tol, kol dar nėra pasibaigusios pakrantės valstybės nacionalinės procedūros.²⁸⁴ Taigi, kaip matyti, Tribunolo nustatytos konfiskavimo sąlygos iš esmės atitiko jau ankstesniuose sprendimuose teisėjų atskirose nuomonėse pateiktus išaiškinimus.

Kita vertus, sprendime taip pat buvo pabrėžtas 292 straipsnio 3 dalyje įtvirtintas principas dėl nesikišimo į su laivu, jo savininku ar įgula susijusio ginčo sprendimą iš esmės nacionalinėse institucijose, bei nurodyta, kad tai svarbus faktorius palaikant pakrantės valstybės ir laivo vėliavos valstybės interesų pusiausvyrą.²⁸⁵ *Tomimaru* byloje šis principas buvo lemiamas. Pažymėjęs, kad procedūros nacionaliniuose teismuose buvo pasibaigusios (priimtas sprendimas paskutinėje instancijoje), o pareiškėjas neginčijo proceso tinkamumo,²⁸⁶ Tribunalas nusprendė, kad laivo paleidimas šiuo atveju prieštarautų galutiniam nacionalinio teismo sprendimui ir kėsintųsi į nacionalines kompetencijas 292 straipsnio 3 dalies prasme.²⁸⁷ Taigi laivo konfiskavimas užkirto kelią greito paleidimo procedūrai, o valstybės pareiškimas neteko prasmės. Vis dėlto tokią baigtį lėmė ypatingos bylos aplinkybės. Pareiškėjai laukė tikrai per ilgai: visą dėmesį sutelkę į nacionalines procedūras, į Tribunalą jie kreipėsi tik praėjus 20 mėnesių po laivo sulaikymo. Akivaizdu, kad toks laiko tarpas buvo pakankamas tinkamoms nacionalinėms procedūroms pasibaigti. Iš tikrųjų vėliavos valstybei privalu veikti laiku ir neuždelsiant, o šioje byloje buvo peržengtos visos ribos. Kita vertus, *Tomimaru* sprendime numatydamas „tinkamo“ konfiskavimo sąlygas, Tribunalas tarsi leidžia suprasti, kad ateityje

---

²⁸² *Ibid.*, paragr. 72, 75.

²⁸³ *Ibid.*, paragr. 76.

²⁸⁴ *Ibid.*, paragr. 78.

²⁸⁵ *Ibid.*, paragr. 74.

²⁸⁶ *Ibid.*, paragr. 79.

²⁸⁷ Vis dėlto keletas teisėjų laikėsi griežtesnės pozicijos. Teisėjai Jesus ir Nelson pažymėjo, kad remiantis 292 straipsnio 3 dalimi Tribunalas apskritai neturėtų vertinti konfiskavimo klausimo, kadangi tai pažeistų nacionalines valstybių kompetencijas. Pasak jų, konfiskavus laivą 292 straipsnio procedūros nebetaikomos ir nesvarbu, kaip greitai priimamas sprendimas konfiskuoti, be to, visi klausimai dėl netinkamo proceso ir kitų pažeidimų turėtų būti sprendžiami nacionalinėse institucijose. *Ibid.*, Separate Opinion of Judge Jesus, paragr. 9; Declaration of Judge Nelson, paragr. 6-7. Toks aiškinimas nustato gana siauras 292 straipsnio ribas ir tokiu atveju siekiant išvengti greito konfiskavimo, atsirastų neatidėliotina būtinybė kreiptis dėl laivo paleidimo vos tik jis sulaikomas.

konfiskavimo aplinkybės bus vertinamos kiekvienu atveju atskirai. Taip laivo vėliavos valstybei iš esmės paliekama galimybė inicijuoti greito paleidimo procedūras, kol nėra priimtas galutinis pakrantės valstybės nacionalinių teismų sprendimas.

Išvados

1. Nors Konvencija numato gana plačią Tribunolo jurisdikciją, iki šiol privalomosios jurisdikcijos pagrindu Tribunalas nespėdė nei vienos bylos dėl ginčo esmės. Pagrindinė to priežastis yra ta, kad Konvencija suteikia šalims plačią laisvę renkantis ginčų sprendimo būdus, o Tribunalą numato tik kaip vieną iš privalomųjų procedūrų, kuri taikoma tik jei yra pripažįstama visų ginčo šalių pareiškimų. Šių pareiškimų analizė neteikia daug vilčių. Artimoje perspektyvoje dėl mažo valstybių pareiškimų, numatančių Tribunolo jurisdikciją, skaičiaus privalomas ginčų dėl esmės sprendimas Tribunale tampa praktiškai neįmanomas.
2. Konvencijoje numatytos arbitražo prezumpcijos yra lemiamos. Kadangi didžioji dalis valstybių apskritai nėra pateikusios pareiškimų – tokiu neveikimu valstybės tampa įpareigosios ginčus spręsti arbitraže, o pastarasis tampa pagrindine privalomąja procedūra. Nors tokią praktiką galima vertinti kaip nebylų arbitražo pasirinkimą, vis dėlto akivaizdu, kad dauguma valstybių tiesiog nenumato tokio pasyvumo pasekmių. Taigi Konvencijos narės turėtų rimtai apsvarstyti klausimą dėl šių pareiškimų padarymo.
  - a. Tribunolo pasirinkimą skatintų išskirtinė jo sudėtis bei proceso greitumas;
  - b. Valstybės, teikiančios prioritetą nuolatinėms teisminėms institucijoms, kad išvengtų preziumuojamos arbitražo jurisdikcijos, pareiškimuose turėtų rinktis tiek Tribunalą, tiek Tarptautinį Teisingumo Teismą. Taip šalims nekiltų rūpesčių dėl arbitražo organizavimo, be to, tai apsaugotų nuo ginčo sprendimo išskaidymo per kelias institucijas, vienai iš ginčo šalių siekiant laikinųjų priemonių paskyrimo.
3. Tribunolo privalomoji jurisdikcija ginčams dėl Konvencijos aiškinimo ar taikymo ribojama bendrųjų Konvencijos nuostatų, numatančių šalių laisvę susitarti dėl alternatyvių ginčų sprendimo būdų.
  - a. Tačiau 281 straipsnio sąlygos turėtų būti aiškinamos griežtai, o šio straipsnio taikymo *Southern Bluefin Tuna* byloje precedentinis poveikis traktuojamas siaurai;
  - b. *Mox Plant* procesas parodo, kad 282 straipsnis, kilus ginčui tarp EB valstybių narių, turėtų būti taikomas ne tik, jei ginčas susijęs su EB išimtinės kompetencijos klausimais, bet praktiškai ir tada, kai ginčas susijęs su dauguma bendrosios EB ir valstybių narių kompetencijos klausimų. Be to, valstybės įpareigojamos nepažeisti Europos Teisingumo Teismo išimtinės jurisdikcijos

nagrinėti ginčus dėl Konvencijos nuostatų, kurios yra EB teisės sistemos dalimi, aiškinimo ir taikymo;

- c. Į 282 straipsnyje numatytų susitarimų kategoriją neabejotinai patenka ir valstybių pareiškimai dėl Tarptautinio Teisingumo Teismo jurisdikcijos pagal Statuto 36 straipsnio 2 dalį, kai visos ginčo šalys yra pateikusios tokius pareiškimus, todėl konkretaus ginčo atveju būtina vertinti šių pareiškimų turinį.
4. Arbitražo kaip pagrindinės privalomosios procedūros pagal Konvenciją dominavimas sąlygoja Tribunolo privalomosios jurisdikcijos pagal 290 straipsnio 5 dalį reikšmę. Kadangi pareiškėjai inicijuodami procedūras praktiškai visada siekia laikinųjų priemonių paskyrimo, nemaža tikimybė, kad šių bylų, ypač susijusių su jūros aplinkos apsauga, skaičius ateityje augs. Pirmieji sprendimai atspindi aktyvų Tribunolo vaidmenį. Tribunolas taiko laisvus *prima facie* jurisdikcijos nustatymo bei laikinųjų priemonių neatidėliotinumą standartus, o priemonių paskyrimas daugiausiai priklauso nuo kiekvienos bylos faktinių aplinkybių. Be to, paskirtos priemonės skatina šalis glaudžiai bendradarbiauti, tokiu būdu sumažindamos tarp šalių esančią įtampą bei įtakodamos galutinį ginčo rezultatą.
  5. Tribunolo privalomoji jurisdikcija laivų paleidimo nedelsiant bylose turi aiškias ribas, o Tribunolas jas interpretuoja atsižvelgdamas į vėliavos ir pakrantės valstybių interesų pusiausvyrą:
    - a. Ginčai pagal Konvencijos 292 straipsnį gali būti perduodami tik jeigu pareiškimas susijęs su Konvencijos nuostatomis, reikalaujančiomis laivo ir jo įgulos greito paleidimo sumokėjus užstatą. Nustatant pastarųjų ir 292 straipsnio ryšį Tribunolas taiko laisvesnius vertinimo kriterijus, tačiau akivaizdu, kad ši procedūra nėra taikoma kiekvienam laivo sulaikymo atvejui. Be to, Tribunolas sprendžia tik laivo paleidimo ir su tuo susijusio protingo užstato nustatymo klausimą, o kitų reikalavimų nenagrinėja;
    - b. Aiškindamas laivo vėliavos klausimą, Tribunolas aiškiai apibrėžia, kad „tikrų ryšių“ egzistavimas nėra laivo nacionalinės priklausomybės pripažinimo sąlyga, be to, laivo nacionalinė priklausomybė nėra siejama išimtinai tik su laivo registracija, o priklauso ir nuo kitų pateikiamų įrodymų;
    - c. Nustatydamas „tinkamo“ konfiskavimo sąlygas Tribunolas palieka laivo vėliavos valstybei galimybę inicijuoti 292 procedūras iki kol nėra priimtas galutinis pakrantės valstybės nacionalinių teismų sprendimas.

Literatūros sąrašas

Teisės norminiai aktai

1. Jungtinių Tautų jūrų teisės konvencija (Valstybės žinios, 2003-11-13, Nr. 107-4786); United Nations Convention on the Law of the Sea <http://www.un.org/Depts/los/convention_agreements/texts/unclos/closindx.htm>
2. Jungtinių Tautų Chartija. Tarptautinio Teisingumo Teismo statutas (Valstybės žinios, 2002-02-13, Nr. 15-557).
3. Konsoliduota Europos Bendrijos steigimo sutartis (Valstybės žinios, 2004-01-03, Nr. 2-2).
4. Tarptautinio jūrų teisės tribunolo statutas (Jungtinių Tautų jūrų teisės konvencijos VI priedas), (Valstybės žinios, 2003-11-13, Nr. 107-4786); Statute of the International Tribunal for the Law of the Sea. <http://www.itlos.org/documents_publications/documents/statute_en.doc>
5. Rules of the Tribunal (ITLOS/8), as amended on 15 March and 21 September 2001. <http://www.itlos.org/documents_publications/documents/Itlos.8.E.27.04.05.doc>
6. Susitarimas dėl 1982 m. gruodžio 10 d. Jungtinių Tautų jūrų teisės konvencijos nuostatų, susijusių su vienos valstybės ribas viršijančių žuvų išteklių ir toli migruojančių žuvų išteklių apsauga ir valdymu, įgyvendinimo (Valstybės žinios, 2006-12-16, Nr. 137-5206).
7. Convention on the Southern Bluefin Tuna, 10 December 1993, entered into force 20 May 1994. <http://www.ccsbt.org/docs/pdf/about_the_commission/convention.pdf>
8. The Convention for the Protection of the Marine Environment of the North-East Atlantic (OSPAR Convention) [Konvencija dėl Šiaurės ir Rytų Atlanto zonos aplinkos apsaugos] <<http://www.ospar.org/eng/html/convention/>>
9. Jungtinių Tautų Generalinės Asamblėjos rezoliucijos: UN General Assembly Resolution A/RES/51/34, 9 December 1996; UN General Assembly Resolution A/RES/52/26, 26 November 1997; UN General Assembly Resolution A/RES/53/32, 24 November 1998; UN General Assembly Resolution A/RES/54/31, 24 November 1999; UN General Assembly Resolution A/RES/55/7, 30 October 2000; UN General Assembly Resolution A/RES/56/12, 28 November 2001; UN General Assembly Resolution A/RES/57/141, 12 December 2002; UN General Assembly Resolution A/RES/58/240, 23 December 2003; UN General Assembly Resolution A/RES/59/24 17, November 2004; UN General Assembly Resolution A/RES/60/30, 29 November 2005; UN General Assembly Resolution A/RES/61/222, 20 December 2006. <http://www.un.org/Depts/los/general_assembly/general_assembly_resolutions.htm>

Specialioji literatūra

10. Natalie Klein. *Dispute Settlement in the UN Convention on the Law of the Sea*. Cambridge Studies in International and Comparative Law (No. 39). 2005. Cambridge University Press, Cambridge, UK, 418 p.
11. R. R. Churchill; A. V. Lowe. *The Law of the Sea*. Melland Schill Studies in International Law, Juris Publishing. Manchester: Manchester University Press. 1999.
12. John Collier; Vaughan Lowe. *Ginčų sprendimas tarptautinėje teisėje: institucijos ir procedūros*. Vilnius: Eugrimas, 2002, 453 p.
13. D. Freestone; R. Barnes; D. Ong. *The Law of the Sea: Progress and Prospects*. 2006. Oxford University Press, USA, p.388.
14. S. Katuoka. *Tarptautinė jūrų teisė: monografija*. Vilnius: Eugrimas, 1997, 230 p.

15. Tullio Treves. Conflicts Between the International Tribunal for the Law of the Sea and the International Court of Justice. 31 *N.Y.U. J. INT'L L. & POL.* 809 (1999). <<http://www.law.nyu.edu/journals/jilp/issues/31/pdf/31s1.pdf>>
16. Bernard H. Oxman. The rule of Law and the United Nations Convention on the Law of the Sea. *The European Journal of International Law*, Vol. 7 (1996) No. 3, p. 353-371.
17. John R. Stevenson; Bernard H. Oxman. The Future of the United Nations Convention on the Law of the sea. *The American Journal of International Law*, Vol. 88, No. 3 (Jul., 1994), pp.488-499.
18. Alan E. Boyle. Dispute Settlement and the Law of the Sea Convention: Problems of Fragmentation and Jurisdiction. *The International and Comparative Law Quarterly*, Vol. 46, No. 1 (Jan.,1997) p. 37-54.
19. Bernard H. Oxman. Complementary Agreements and Compulsory Jurisdiction. *The American Journal of International Law*, Vol. 95, No. 2 (Apr., 2001), p. 277-312.
20. Shabtai Rosenne. Establishing the International Tribunal for the Law of the Sea. *The American Journal of International Law*, Vol.89, No.4. (Oct., 1995), p. 806-814.
21. Jonathan I. Charney. The Implications of Expanding International Dispute Settlement Systems: The 1982 Convention on the Law of the Sea. *The American Journal of International Law*, Vol. 90, No. 1, (Jan., 1996), p. 69-75.
22. Benhard H. Oxman. The M/V “Saiga” (Saint Vincent and the Grenadines v. Guinea). ITLOS Case No. 1. *The American Journal of International Law*, Vol. 92, No. 2. (Apr., 1998), p. 278-282.
23. Benhard H. Oxman; Vincent Bantz. The M/V “Saiga” (No. 2) (Saint Vincent and the Grenadines v. Guinea), Judgment (ITLOS Case No.2). *The American Journal of International Law*, Vol. 94, No. 1. (Jan., 2000), p. 140-50.
24. Bernard H. Oxman; Vincent P. Bantz. The "Camoucs" (Panama v. France) (Judgment). ITLOS Case No.5. *The American Journal of International Law*, Vol. 94, No. 4. (Oct., 2000), p. 713-721.
25. Cesare P. R. Romano. Commission of the European Communities v. Ireland, Case C-459/03, Judgment. *The American Journal of International Law*, Vol. 101, No. 1. (Jan., 2007), p. 171-179.
26. A. O. Adede. Settlement of Dispute Arising Under the Law of the Sea Convention. *The American Journal of International Law*, Vol. 69, No. 4. (Oct., 1975).
27. Shigeru Oda. Dispute Settlement Prospects in the Law of the Sea. *The International and Comparative Law Quarterly*, Vol. 44, No. 4 (Oct., 1995), p. 863-872.
28. Malcolm D. Evans and Alan Boyle. Decisions of International Tribunals, I. The Southern Bluefin Tuna Arbitration. *The International and Comparative Law Quarterly*, Vol. 50, No. 2 (Apr., 2001), p. 447-452.
29. Robin Churchill and Joanne Scott. The MOX Plant Litigation: The First Half-life. *The International and Comparative Law Quarterly*, Vol. 53, July 2004, p. 643-676.
30. R. R. Churchill. ITLOS: The Southern Bluefin Tuna Cases, Order for provisional measures. *The International and Comparative Law Quarterly*, Vol. 49, Oct. 2000, p. 979-990.
31. V. Lowe. The M/V Saiga: The First Case in the International Tribunal for the Law of the Sea. *The International and Comparative Law Quarterly*, Vol. 48, Jan. 1999, p. 187-199.
32. Louise de la Fayette. ITLOS: The M/V „Saiga“ (No.2) Case, Judgment. *The International and Comparative Law Quarterly*, Vol. 49, Apr. 2000, p. 467-476.
33. Cesare Romano. The Southern Bluefin Tuna Dispute: Hints of a World to Come . . . Like It or Not *Ocean Development & International Law*, 32:313–348, 2001.
34. Florian H. Th. Wegelein. The rules of the Tribunal in the Light of Prompt Release of Vessels. *Ocean Development & International Law*, 30:255-296, 1999.

35. J. Cardwell, D.French. Who decides? The ECJ's Judgement on Jurisdiction in the MOX Plant Dispute. *Journal of Environmental Law*, (2007) Vol. 19, No. 1, p. 125, 126.
36. Volker Roben. The Order of the UNCLOS Annex VII Arbitral Tribunal to Suspend Proceedings in the Case of the MOX Plant at Sellafield: How Much Jurisdictional Subsidiarity? *Nordic Journal of International Law* 73: 223–245, 2004.
37. Alan Boyle. EU Unilateralism and the Law of the Sea. *The International Journal of Marine and Coastal Law*, Vol. 21, No. 1, 2006, p. 15-31.
38. Shabtai Rosenne. International Tribunal for the Law of the Sea: 1996-97 Survey. *The International Journal of Marine and Coastal Law*, Vol. 13, No. 4, 1998, p. 487-514.
39. Shabtai Rosenne. International Tribunal for the Law of the Sea: 1998 Survey. *The International Journal of Marine and Coastal Law*, Vol. 14, No. 4, 1999, p. 453-465.
40. Shabtai Rosenne. The International Tribunal for the Law of the Sea: Survey for 1999. *The International Journal of Marine and Coastal Law*, Vol. 15, No. 4, 2000, p. 443-474.
41. Vaughan Lowe. The International Tribunal for the Law of the Sea: Survey for 2000. *The International Journal of Marine and Coastal Law*, Vol. 16, No. 4, 2001, p. 549-570.
42. Robin Churchill; Vaughan Lowe. The International Tribunal for the Law of the Sea: Survey for 2001. *The International Journal of Marine and Coastal Law*, Vol. 17, No. 4, 2002, p. 463-484.
43. Robin Churchill; Vaughan Lowe. The International Tribunal for the Law of the Sea: Survey for 2002. *The International Journal of Marine and Coastal Law*, Vol. 18, No. 4, 2003, p. 447-456.
44. Robin Churchill. The International Tribunal for the Law of the Sea: Survey for 2003. *The International Journal of Marine and Coastal Law*, Vol. 19, No. 4, 2004, p. 369-382.
45. Robin Churchill. Dispute Settlement under the UN Convention on the Law of the Sea: Survey for 2004. *The International Journal of Marine and Coastal Law*, Vol. 21, No. 1, 2006, p. 1-14.
46. Robin Churchill. Dispute Settlement under the UN Convention on the Law of the Sea: Survey for 2005. *The International Journal of Marine and Coastal Law*, Vol. 21, No. 4, 2006, p. 377-388.
47. B. Kwiatkowska. The Ireland v United Kingdom (Mox Plant) Case: Applying the Doctrine of Treaty Parallelism. *The International Journal of Marine and Coastal Law*, Vol. 18, No. 1, 2003, p. 1-58.
48. P. Chandrasekhara Rao. ITLOS: The First Six Years. *Max Planck Yearbook of United Nations Law*, Vol. 6, No. 1, 2002 , p. 183-300. <http://www.mpil.de/shared/data/pdf/pdfmpunyb/rao_6.pdf>
49. Jillaine Seymour. The International Tribunal for the Law of the Sea: A Great Mistake? *Indiana Journal of Global Legal Studies*, Vol. 13, Issue 1, 2006, p. 1-35.
50. Philippe Gautier. The International Tribunal for the Law of the Sea: Activities in 2004. *Chinese Journal of International Law*, (2005), Vol. 4, No. 1, p. 183–201.
51. Philippe Gautier. The International Tribunal for the Law of the Sea: Activities in 2006. *Chinese Journal of International Law*, (2007), Vol. 6, No. 2, p. 389-402.
52. Howard S. Shiffman. UNCLOS and marine wildlife disputes: big splash or barely a ripple? *Journal of International Wildlife & Policy*. 4.3 (Fall 2001):257(22).
53. Anne Sheehan. Dispute Resolution Under UNCLOS: The Exclusion of Maritime Delimitation Disputes. *University of Queensland Law Journal*, Vol. 24, No. 1, 2005. <<http://www.austlii.edu.au/au/journals/UQLJ/2005/7.html>>

54. Ted L. McDorman. Case note: The Grand Prince (Belize v. France). Originally published in [2001] International Fisheries Bulletin No. 15. <<http://www.intfish.net/ops/papers/5.htm>>
55. Arnd Bernaerts. *Bernaerts' Guide to the 1982 United Nations Convention on the Law of the Sea: Including the text of the 1982 UN Convention & Agreement Concerning Part XI of 1994*, 329 p. <<http://www.bernaerts-unclos.de/>>
56. Deborah Horowitz. The Catch of Poseidon's Trident: The Fate of High Seas Fisheries in the Southern Bluefin Tuna Case. *Melbourne University Law Review*, Vol. 25, No. 3, 2000. <<http://www.austlii.edu.au/au/journals/MULR/2001/26.html>>
57. Rosemary Rayfuse. The Future of Compulsory Dispute Settlement under the Law of the Sea Convention. *Victoria University of Wellington Law Review*, Vol. 36, No. 4, 2005. <<http://www.austlii.edu.au/nz/journals/VUWLR/2005/30.html>>.
58. Andrew Serdy. The Paradoxical Success of UNCLOS Part XV: A Half-hearted Reply to Rosemary Rayfuse. *Victoria University of Wellington Law Review*, Vol. 36, No. 4, 2005. <<http://www.austlii.edu.au/nz/journals/VUWLR/2005/31.html>>.
59. Status of the United Nations Convention on the Law of the Sea, of the Agreement relating to the implementation of Part XI of the Convention and of the Agreement for the implementation of the provisions of the Convention relating to the conservation and management of straddling fish stocks and highly migratory fish stocks. <http://www.un.org/depts/los/reference_files/status2007.pdf>
60. Oceans and Law of the Sea, Division for Ocean Affairs and the Law of the Sea. Settlement of disputes mechanism, Recapitulative tables. <http://www.un.org/Depts/los/settlement_of_disputes/choice_procedure.htm> [Last updated: 22 October 2007]
- 61.
62. Failure by Member States of the United Nations to pay their dues transgresses principles of international law, President Schwebel tells United Nations General Assembly. ICJ Press Release No. 1999/46, 26 Oct. 1999. <<http://www.icj-cij.org/presscom/index.php?pr=133&pt=1&p1=6&p2=1>>
63. Judge Gilbert Guillaume, President of the International Court of Justice to the United Nation General Assembly. ICJ Press Release No. 2000/36, 26 October 2000. <<http://www.icj-cij.org/presscom/files/9/3069.pdf>>
64. Declarations Recognizing the Jurisdiction of the Court as Compulsory <<http://www.icj-cij.org/jurisdiction/index.php?p1=5&p2=1&p3=3>>

Praktinė medžiaga

Tarptautinio jūrų teisės tribunolo (ITLOS) sprendimai

65. The M/V "SAIGA" Case (*Saint Vincent and the Grenadines v. Guinea*), Prompt Release, Judgment of 4 December 1997. <http://www.itlos.org/cgi-bin/cases/case_detail.pl?id=1&lang=en>
66. The M/V "SAIGA" (No. 2) Case (*Saint Vincent and the Grenadines v. Guinea*), Provisional Measures, Order of 11 March 1998. <http://www.itlos.org/cgi-bin/cases/case_detail.pl?lang=en&id=2&restrict_to=row2be_named:1>
67. The M/V "SAIGA" (No. 2) Case (*Saint Vincent and the Grenadines v. Guinea*), Judgment of 1 July 1999. <http://www.itlos.org/cgi-bin/cases/case_detail.pl?lang=en&id=2&restrict_to=row2be_named:2>
68. Southern Bluefin Tuna Cases (*New Zealand v. Japan; Australia v. Japan*), Provisional Measures, Order of 27 August 1999. <http://www.itlos.org/cgi-bin/cases/case_detail.pl?id=3&lang=en>

69. The "Camouco" Case (*Panama v. France*), Prompt Release, Judgment of 7 February 2000. <http://www.itlos.org/cgi-bin/cases/case_detail.pl?id=4&lang=en>
70. The "Monte Confurco" Case (*Seychelles v. France*), Prompt Release, Judgment of 18 December 2000. <http://www.itlos.org/cgi-bin/cases/case_detail.pl?id=5&lang=en>
71. Case concerning the Conservation and Sustainable Exploitation of Swordfish Stocks in the South-Eastern Pacific Ocean (*Chile/European Community*) <http://www.itlos.org/cgi-bin/cases/case_detail.pl?id=6&lang=en>
72. The "Grand Prince" Case (*Belize v. France*), Prompt Release, Judgment of 20 April 2001. <http://www.itlos.org/cgi-bin/cases/case_detail.pl?id=7&lang=en>
73. The "Chaisiri Reefer 2" Case (*Panama v. Yemen*), Prompt Release. <http://www.itlos.org/cgi-bin/cases/case_detail.pl?id=8&lang=en>
74. The MOX Plant Case (*Ireland v. United Kingdom*), Provisional Measures, Order of 3 December 2001. <http://www.itlos.org/cgi-bin/cases/case_detail.pl?id=10&lang=en>
75. The "Volga" Case (*Russian Federation v. Australia*), Prompt Release, Judgment of 23 December 2002. <http://www.itlos.org/cgi-bin/cases/case_detail.pl?id=11&lang=en>
76. Case concerning Land Reclamation by Singapore in and around the Straits of Johor (*Malaysia v. Singapore*), Provisional Measures, Order of 8 October 2003. <http://www.itlos.org/cgi-bin/cases/case_detail.pl?id=12&lang=en>
77. The "Juno Trader" Case (*Saint Vincent and the Grenadines v. Guinea-Bissau*), Prompt Release, Judgment of 18 December 2004. <http://www.itlos.org/cgi-bin/cases/case_detail.pl?id=13&lang=en>
78. The "Hoshinmaru" Case (*Japan v. Russian Federation*), Prompt Release, Judgment of 6 August 2007. <http://www.itlos.org/cgi-bin/cases/case_detail.pl?id=14&lang=en>
79. The "Tomimaru" Case (*Japan v. Russian Federation*), Prompt Release, Judgment of 6 August 2007. <http://www.itlos.org/cgi-bin/cases/case_detail.pl?id=15&lang=en>

Tarptautinio teisingumo teismo (ICJ) sprendimai

80. South West Africa Cases (*Ethiopia v. South Africa; Liberia v. South Africa*), Judgment of 18 July 1966, I.C.J. Reports 1966, p. 6.
81. Case concerning the Northern Cameroons (*Cameroon v. United Kingdom*), Preliminary Objections, Judgment of 2 December 1963: I.C. J. Reports 1963, p. 15.
82. Fisheries Jurisdiction (*Spain v. Canada*), Jurisdiction of the Court, Judgment, I. C.J. Reports 1998, p. 432
83. Fisheries Jurisdiction (*United Kingdom v. Iceland; Federal Republic of Germany v. Iceland*), Interim Protection, Order of 17 August 1972, I.C.J. Reports 1972, p.12, p. 30.
84. Passage through the Great Belt (*Finland v. Denmark*), Provisional Measures, Order of 29 July 1991, I.C.J. Reports 1991, p. 12.
85. Land and Maritime Boundary between Cameroon and Nigeria, Provisional Measures, Order of 15 March 1996, ICJ Reports 1996, p.13.
86. Nuclear Tests (*Australia v. France, New Zealand v. France*), Interim Protection, Order of 22 June 1973, I. C.J. Reports 1973, p. 99.

Pagal Konvencijos VII priedą sudarytų arbitražų sprendimai

87. Southern Bluefin Tuna Case (*Australia & New Zealand v. Japan*), Award on Jurisdiction and Admissibility. ICSID, 4 August 2000. <<http://icsid.worldbank.org/ICSID/FrontServlet?requestType=CasesRH&actionVal=OpenPage&PageType=AnnouncementsFrame&FromPage=%3Ca%20href=javascript:>

[goHome\(\)%3EPublications%3C/a%3E%3E%20%3Ca%20href=/ICSID/ICSID/ViewNewsReleases.jsp%3ENews%20Releases%3C/a%3E&pageName=Archive_%20Announcement7>](#)

88. The MOX Plant Case (*Ireland v. United Kingdom*). Order no. 3, Suspension of Proceedings on Jurisdiction and Merits and Request for Further Provisional Measures, 24 June 2003. <<http://www.pca-cpa.org/upload/files/MOX%20Order%20no3.pdf>>
89. The MOX Plant Case (*Ireland v. United Kingdom*). Order no. 4, Further Suspension of Proceedings on Jurisdiction and Merits, 14 November 2003. <<http://www.pca-cpa.org/upload/files/MOX%20Order%20No4.pdf>>
90. Case concerning Land Reclamation by Singapore in and around the Straits of Johor (*Malaysia v. Singapore*), Award on Agreed Terms, 1 September 2005. <<http://www.pca-cpa.org/upload/files/MASI%20Award.pdf>>
91. Barbados/Trinidad and Tobago. Award on Jurisdiction and Merits, 11 April 2006. <<http://www.pca-cpa.org/upload/files/Final%20Award.pdf>>

Europos teisingumo teismo (ECJ) sprendimai

92. Europos Teisingumo Teismo 2006 m. gegužės 30 d. sprendimas byloje C-459/03 *Komisija prieš Airija*. <<http://curia.europa.eu/>>

Santrauka

1982 m. Jungtinių Tautų jūrų teisės konvencija nustato sudėtingą ginčų, susijusių su jūrų teisės klausimais, sprendimo mechanizmą, derindama įvairius ginčų sprendimo būdus bei plačią šalių pasirinkimo laisvę: nuo tradicinių diplomatinių ginčo sprendimo metodų iki privalomojo ginčų sprendimo. Be to, Konvencija įkuria naują nuolatinę teisminę instituciją – Tarptautinį jūrų teisės tribunolą. Šio darbo pirmuosiuose skyriuose bendrai aptariami ginčų sprendimo mechanizmo ypatumai, privalomosios jurisdikcijos susiformavimo prielaidos bei naujo Tribunolo atsiradimą lėmusios priežastys. Toliau nagrinėjamos su šio Tribunolo jurisdikcija susijusios problemos. Pirmiausiai analizuojant Konvencijos 287 straipsnyje numatytų privalomųjų procedūrų pasirinkimo laisvę bei pagal šį straipsnį pateiktus valstybių pareiškimus, prieinama išvada, kad Tribunolo privalomoji jurisdikcija spręsti ginčus, susijusius su Konvencijos aiškinimu ar taikymu, apskritai yra ribota. Šioje vietoje atkreipiamas dėmesys į valstybių pasyvumą ir valios trūkumą. Toliau nagrinėjamas Konvencijos XV dalies 1 skyriaus nuostatų, konkrečiai 281 ir 282 straipsnių, interpretavimas aktualiuose *Southern Bluefin Tuna* ir *Mox Plant* arbitražų sprendimuose, šių sprendimų skirtingas vertinimas, taip pat Europos Teisingumo Teismo *Mox Plant* byloje sprendimas. Be to, darbe vertinama pareiškimų pateiktų pagal Tarptautinio Teisingumo Teismo Statuto 36 straipsnio 2 dalį įtaka. Galiausiai atkreipiamas dėmesys į Konvencijoje numatytus privalomojo mechanizmo apribojimus bei išimtis. Antroje darbo pusėje iš esmės analizuojama Tribunolo praktika skiriant laikinas apsaugos priemones bei sprendžiant laivų paleidimo nedelsiant klausimus. Nagrinėjant Konvencijos 290 straipsnyje numatytas laikinųjų apsaugos priemonių skyrimo sąlygas ir jų taikymą Tribunolo bylose, pastebima, kad taikomi laisvi *prima facie* jurisdikcijos nustatymo bei laikinųjų priemonių neatidėliotumo standartai, be to, aktyvus Tribunolo vaidmuo skatinantis ginčo šalis bendradarbiauti. Analizuojant 292 straipsnyje numatytos privalomosios Tribunolo jurisdikcijos apimtį iš esmės nagrinėjama, kokiais atvejais gali būti taikoma ši procedūra, kokie šalių reikalavimai tenkinami, kokios aplinkybės vertinamos. Toliau atskirai aptariamas laivų nacionalinės priklausomybės klausimas, laivo vėliavos valstybės nustatymo kriterijai, kurie Tribunolo jurisdikcijai pagal šį straipsnį yra lemiami. Be to, apžvelgiama kaip naujausiose bylose Tribunolas traktuoja laivo konfiskavimo klausimą.

Summary

The 1982 United Nations Convention on the Law of the Sea lays out a complex system for settlement of disputes relating to the law of the sea matters and coordinates various methods of dispute settlement: from measures traditionally known under public international law to compulsory dispute settlement. Moreover, in its dispute settlement system it establishes a new judicial institution the International Tribunal for the Law of the Sea. The foremost chapters of this paper discuss general features of this dispute settlement system, objectives which led to the adoption of compulsory jurisdiction and main reasons for establishing the new Tribunal. Further it examines problems concerning the jurisdiction of this Tribunal. Primarily analyzed the choice of procedure under Article 287 and States' declarations made thereunder it appears that the Tribunal has very limited compulsory jurisdiction for the disputes concerning the interpretation or application of this Convention. This results from the policy of drift. Further this paper comments on the relevant cases concerning the interpretation of Articles 281 and 282, namely *Southern Bluefin Tuna* and *Mox Plant* arbitrations, also the judgement of European Court of Justice in *Mox Plant*. Moreover, it deals with the impact of the acceptance by all parties to a dispute of the International Court of Justice compulsory jurisdiction under Article 36, paragraph 2 of Court's Statute. The second part of the paper discusses the Tribunal's compulsory jurisdiction in claims for provisional measures and claims for prompt release of vessels. These two types of jurisdiction comprise the majority of applications to the Tribunal. Analyzed the requirements in Article 290 for determining *prima facie* jurisdiction and the urgency for prescribing provisional measures remarks of rather loose standards and proactive role of the Tribunal are made. Eventually the limited nature and the purposes of the procedure under Article 292 are considered, also issues related to the nationality of ships and definition of the flag State, which are interpreted not too strictly. Finally, practical aspects concerning confiscation of a detained vessel analyzed.